

НМА „Проф. Панчо Владигеров”

ВОКАЛЕН ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА „ПОП И ДЖАЗ ИЗКУСТВО”

проф. д-р Мария Георгиева Ганева

**ЗНАЧИМИТЕ БЪЛГАРСКИ ОРКЕСТРИ, ФОРМАЦИИ
И РОК ГРУПИ ТВОРИЛИ В ПЕРИОДА 1950 – 1990 г.
РОЛЯТА ИМ ЗА РАЗВИТИЕТО НА СЪВРЕМЕННИЯ
ДЖАЗ, ПОП И РОК МУЗИКА У НАС**

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на Д И С Е Р Т А Ц И О Н Е Н Т Р У Д

за присъждане на научната степен

„ДОКТОР НА ИЗКУСТВОЗНАНИЕТО”

професионално направление

„Музикално и танцово изкуство” шифър 8.3.

София, 2016 г.

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита на заседание на катедра „Поп и джаз изкуство”, проведено на 10.02.2016 г.

Разработката се състои от 175 стр. и съдържа увод, 7 глави, заключение, справка за основните приноси на дисертационния труд, библиография (съдържа 164 заглавия, интернет ресурси, статии и публикации в българските печатни медии), списък на издадени CD и художественотворчески изяви, творческа автобиография на проф. д-р Мария Ганева.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на..... от..... часа в зала № 48 на НМА „Проф. Панчо Владигеров”, бул. „Евлоги и Христо Георгиеви” № 94 на открито заседание на Научно жури в състав: рецензенти – проф. д. изк. Пенчо Стоянов, проф. Симеон Щерев, доц. Алис Боварян; становища – проф. Диляна Мичева, доц. д-р Веселина Раева, доц. Веселин Койчев, доц. Етиен Леви.

Дисертационният труд и материалите за защита са на разположение в Учебния отдел на НМА „Проф. Панчо Владигеров”.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Увод.....	стр. 4
Актуалност на темата.....	стр. 5
Основна изследователска теза.....	стр. 5
Обект на дисертационния труд.....	стр. 5
Методи на изследване.....	стр. 5
Цел на дисертацията.....	стр. 5
Значение на дисертационния труд.....	стр. 6
2. Глава първа - Значимите български оркестри и формации през 50-те.....	стр. 6
3. Глава втора - Значимите български оркестри и формации през 60–те.....	стр. 20
4. Глава трета - Значимите български оркестри и формации през 70-те.....	стр. 39
5. Глава четвърта - Значимите български оркестри и формации през 80-те.....	стр. 50
6. Глава пета Значимите български рок групи през 60-те.....	стр. 57
7. Глава шеста Значимите български рок групи през 70–те.....	стр. 64
8. Глава седма Значимите български рок групи през 80-те.....	стр. 80
9. Заключение.....	стр. 85
10. Справка за основните приноси на дисертационния труд... 	стр. 86
11. Библиография.....	стр. 87
12. Списък на издадени CD и художественотворчески изяви.....	стр. 97

У В О Д

Идеята за темата на дисертацията произтича от факта, че опитвайки се да издира, систематизирам и обобщя информацията за популярната музика в България, свързана с дейността на моя чичо Димитър Ганев и моя баща Георги Ганев – музиканти, творци и общественици, работили в областта на тази музика през ХХ век, стигнах до извода, че написаното за този жанр в упоменатия период е твърде малко и непълно. До този момент почти никой не беше изследвал професионално процесите на създаване и творческо развитие на оркестрите, формациите и рок групите, оказали значително въздействие върху постиженията на джаз, поп и рок музиката в България (повечето информация е непълна или невярна, с жълт привкус). На въпроса ми дали има нещо свързано с името на големия музикант Симеон Щерев (Банана), една от библиотекарките от Народната библиотека „Кирил и Методий” възкликна „Ама той бил и флейтист!” (очевидно свързваше името му с някой друг). Това донякъде ме провокира да реша да проуча и проследя периода от 1950 г. до 1990 г. и да разработя научно обоснована концепция за развитието и ролята на оркестрите, формациите и рок групите в джаз, поп и рок музиката и мястото им в музикалната култура на България. Искрено се надявам, че тази моя разработка ще попълни празнотата от знания, информация и факти в областта на популярната музика. Една от целите ми в дисертацията е да припомня имената на редица големи музиканти, творили и създали условия и предпоставка за появата на следващите поколения такива. Надявам се, че ще предизвикам и полагащото се уважение към пионерите на джаз, поп и рок музиката у нас, творили в трудни условия на цензура, непризнаване и недостиг на средства, без които не биха били възможни творческите постижения, на които сме свидетели днес. В разработката си представям моя личен поглед върху развитието на популярната музика през разглеждания период, като нямам претенция за пълна изчерпателност.

Според мен, разширяването на обхвата на познанието в тази област на изкуството, ще доведе до нейното по-пълно осмисляне, развитие и обогатяване и ще допринесе студентите в поп и джаз изкуството да запълнят някои празноти от знания в този жанр.

Обща характеристика на дисертационния труд

1.Актуалност на темата

Направеното задълбочено проучване на съществуващите източници, критично осмислените и обобщени фактори за развитието на съвременната популярна музика у нас, свързани със значимите български оркестри, формации и рок групи в периода 1950 г. – 1990 г., биха били полезни за творците в днешно време. Информацията за създаденото досега (с положителните резултати и грешки), би могло да спомогне чрез приемствеността и поуците за по-нататъшното развитие и създаване на собствен облик на работещите в този жанр.

С разработването на темата съм се старала да предложа съвременен поглед върху измерението и значението на създадените оркестрови състави, формации и рок групи в упоменатия период за развитието на джаз, поп и рок музиката у нас, чрез систематизиране, анализиране и обобщение на конкретния опит на редица български музиканти.

2.Основната изследователска теза е: големите български музиканти – фактор за творческото развитие на значимите оркестри, формации и рок групи в областта на джаз, поп и рок музиката у нас.

3.Обект на дисертационния труд са основните моменти, от дейността на значимите български оркестри, формации и рок групи, в областта на джаз, поп и рок музиката, както и творческия път на техните създатели, диригенти и по-значими музиканти.

4.Методите, използвани при изследването са: систематизиране, сравнение, исторически метод, индуктивно-дедуктивен логически анализ и анализ въз основа на практическия опит.

5.Основната цел на дисертацията е: приносът на значимите български музиканти за създаването на оркестри, формации и рок групи като фактор за развитието на изпълнителското и композиционно изкуство в джаз, поп и рок музиката у нас и за продължаване на музикалните традиции в областта на този жанр.

От основната цел произтичат и научноизследователските задачи, поставени в труда:

- 1. Цялостна хронология на създаването и дейността на най-значимите оркестри, формации и рок групи в България в периода 1950 - 1990 г.;*
- 2. Изследване на различните специфични характеристики на отделните оркестри, формации и рок групи;*
- 3. Анализиране създаването и дейността на оркестрите, формациите и рок групите у нас, като основен фактор за развитието на българския джаз, поп и рок музика;*

4. *Представяне на големите имена в джаз, поп и рок музиката – създатели и др. на по-значимите оркестри, формации и рок групи и оценка на тяхната роля за развитието на музикалното изкуство;*
5. *Извършване на систематизиран и аналитичен прочит на голямо количество публикувани автентични материали, прослушване на множество грамофонни плочи, CD, DVD, видео материали, материали от интернет и т.н., свързани с развитието на оркестрите, формациите и рок групите в областта на популярната музика в България;*
6. *Обосноваване разработката на конкретната тема.*

Значение на дисертационния труд

Изборът на разработваната тематика е свързана с нейната актуалност и значимост. Събрана е голямо количество информация, направена е оценка на ролята, която са изиграли по - значимите оркестри, формации и рок групи, както и техните лидери за развитието на джаз, поп и рок музиката у нас в разглеждания период.

Надявам се, гореизложеното да бъде от полза при обучението на студентите в НМА. Получените познания относно професионалното изграждане, достиженията и реализацията на музикантите, творили през годините в сферата на популярния жанр, би следвало да провокира амбицията на студентите да достигнат и покажат максимума на своите възможности. Запознаването с творческия път на големите музиканти би могло да бъде стимул и мотивация за младите инструменталисти и певци да продължат по избрания път на творци, стремейки се към по-нататъшно усъвършенстване в професията си.

2. ГЛАВА ПЪРВА - Значимите български оркестри и формации през 50-те години на ХХ век

Ако потърсим характеристиките на българските оркестри през 50-те години на ХХ век ще открием присъствието и творческата дейност на няколко основни личности, създатели на оркестри с многообразен творчески път. През този период формациите изпълняват основно чужди образци на популярната музика и за съжаление собственото творчество е твърде малко. Музиката, която интерпретират достига до тях от САЩ и Европа посредством грамофонни плочи, слушане на често заглушавани радио станции и чужди нотни издания, които се набавят много трудно. Оркестрите свирят предимно в стил „суинг”. В тях са най-добрите инструменталисти през този период. С течение на времето оркестрите постепенно все повече започват да включват в репертоара си и творби от български композитори. Големият музикант и композитор Йосиф Цанков, всеотдайно предан на своето призвание – музиката е един от тези, които

създават значимо творчество в сферата на популярната музика – валсове, танга, фокстроти, румби, песни. Пиесите му „Концертно танго”, „Танго”, „Танго болеро”, „Танго ноктурно” и „Фантазия” са едни от най-изпълняваните в този период. Той композира известното произведение „Керванът” (често заглавието му се бърка с „Caravan” на Хуан Тисол, изпълнена по същото време от оркестъра на Дюк Елингтън”). „Керванът” е изпълнен и записан по-късно от „Джазът на Оптимистите” с диригент Божидар Сакеларев. Като Главен редактор на новосъздадения завод за грамофонни плочи „Балкантион”, Йосиф Цанков е причина популярната музика от български автори да се наложи и признае, като постепенно оркестрите и формациите започват да попълват своя репертоар с тази музика. „Коренният прелом...дойде през 50-те години. Основните причини за този прелом са две. Първо – в естрадната музика влязоха млади хора, които притежаваха професионалното майсторство на своите колеги, работещи от по-рано в сериозните жанрове...Втората причина същите тези млади хора, възпитани от своите по-стари колеги, работили в сериозните жанрове изхождаха от същите естетически позиции за национално изкуство, от които изхождаха и техните по-възрастни колеги, създаващи националните традиции в българската музика.” [17](#)

Характерно за оркестрите през 50-те години, е че те работят в трудно време, в което популярната музика се приема като „упадъчна музика” от властите и отговорните за културата институции. Суинг музицирането се възприема като „вредно явление”. „Коя е основната слабост на тези оркестри? Преди всичко това е лошото антихудожествено изпълнение и лошият репертоар, състоящ се предимно от пошла, булевардна музика и песни, чужди на нашия нов социалистически бит. С такова изпълнение и репертоар много оркестри стават разсадници на нисък вкус и нездравии настроения и увреждат на естетическото възпитание на слушателите, особено на младежта...Трябва да се закупи нотен репертоар от Съветския съюз и другите демократични страни...Незадоволителното състояние на салонните оркестри в нашата страна предизвика справедлива критика на Седмия конгрес на партията. На тази критика трябва да бъде отговорено с дела.” [15](#)

От горещитираното става ясно, че се правят опити да се подмени критерия за музикално изкуство и държавата се опитва да създаде свои рамки при създаването на „социалистическо изкуство” в противовес на световните тенденции, което показва колко трудно се работи и създава стойностно творчество в такова време. „Зачестилите напоследък концерти на джазовия оркестър в зала „България” станаха причина за появата на най-различни и противоречиви коментари...Обстоятелството, че има много блудкави джазови композиции, формално построени, без мелодично съдържание, обаче не ни дава основание да отричаме изобщо джаза. Някои обаче виждат в него „упадъчно явление”, „американизъм”, музика на капиталистическия свят, а не вземат под внимание обстоятелството, че и в Съветския съюз младежта пее, танцува и се весели под звуците на първокласните съветски джазови държавни оркестри...Като предстояща и съществена задача се набеляза необходимостта от воденето на борба срещу долнокачествените у нас джазови „оркестърчета”, съставени в повечето случаи от некадърни дилетанти или полупрофесионалисти, които по вечеринки и забави изкълчват свежата забавна и танцова музика и чрез лошите си изпълнения и програми насаждат лош и извратен вкус сред младежта.” [17](#)

Въпреки трудностите и отрицанието, които трябва да преодолеят, талантливите музиканти успяват да продължат своето съществуване и развитие. Оркестрите от 50-те години се утвърждават като универсални с разнообразен репертоар, който включва както класически произведения, така и танга, шансони, музика от Гершуин, Луис Армстронг... Музикантите свирят на живо и изнасят множество концерти из цялата страна. Едни от най-известните места в гр. София, където са изнасяли концерти оркестрите от 50-те години на ХХ век са „Градското казино”, „Алианса”, зала „България”, „Младежкия театър”, кино „Влайкова”, бар „Астория”, бар „София”, ресторант „България”, хотел „Севастопол”, ресторант „Ариана”, „Модерен театър”, „Банковия дом”, салоните на „Учителската каса”...

Развитието на творчеството в този жанр на музиката е на базата на създадената вече традиция, която тези оркестри съхраняват.

От важно значение за популярния жанр е появата през 1931 г. на компанията за грамофонни плочи „Лифа рекорд” (първо име „Балкан”), което е стимул както за творчеството на съществуващите оркестри, така и за създаването на нови формации у нас. Компанията е основана от певеца Алберт Пинкас. Записите се правят на матрица в Берлин и Букурещ, а в София се разпространяват посредством ръчна преса. По-късно се създава и първата българска фабрика за грамофонни плочи – „Симонавия” (1934 г.) от летеца Симеон Петров. През същата година във фабриката се записва и първата българска плоча с етикет „Орфей” (шеллакова плоча). С времето се появяват и други грамофонни компании: „Арфа”, „Микрофон”, „Глория”, „Карузо рекорд”, „Медея”, „Кристал”...

След национализацията през 1947 г., предприятието за грамофонни плочи е с името „България”. От 1950 г. то вече се казва „Радиопром” и е в структурата на радио „София”. Предшественик е на създадения през 1952 г. завод за грамофонни плочи „Балкантон”. Заводът няма собствено студио, затова записите за грамофонните плочи се правят в студиото на радио „София”.

Във връзка с гореизложеното важно е да добавя, че една от основните предпоставки за създаването на оркестрите на 50-те години са музикантите и формациите от предишните поколения, работили в областта на този жанр. Необходимо е да се спомене за някои.

Един от тях е танцовият оркестър с диригент цигуларя **Борис Левиев**, (баща на известния композитор Лилчо Левиев и дядо на Кирил Маричков), който изнася концерти от 1932 г. и изпълнява пиеси предимно от световния джазов репертоар. Част от състава на този оркестър са Асен Овчаров - пиано и Божидар Сакеларев – кларинет и алт саксофон. През 1933 г. Борис Левиев е избран за председател на първия у нас „Джаз оркестрал клуб”. Впоследствие в периода 1948 – 1958 г. е главен диригент

на Държавния музикален театър „Стефан Македонски“. Той композира предимно популярна и филмова музика. Автор е и на 11 оперети.

„ДЖАЗ ОВЧАРОВ“

През 40-те години най-известните и търсени оркестри в България са „Джаз Овчаров“ и „Джазът на оптимистите“. Един от пионерите на българския джаз - пианистът Асен Овчаров е създател на „Джаз Овчаров“. 1930 г. е годината на основаването на „Родно радио“ – факт, който дава възможност през 1932 г. в неговия ефир да бъде осъществен първия джазов концерт от „Джаз Овчаров“. Това е и първият български оркестър, който свири на живо по наше радио. 1933 г. Асен Овчаров инициира основаването на „Джаз оркестрал клуб“ в кабаре „Алказар“ на бул. „Цар Освободител“ (на мястото на хотел „България“) в гр. София, чийто първи председател е Борис Левиев. Асен Овчаров създава първия голям джазов оркестър „Джаз Овчаров“ през 1937 г. 1938 г. е годината, когато „Джаз Овчаров“ изнася първия си концерт на концертен подиум в кинотеатър „Роял“ в столицата. Той става основния състав на култовия ресторант „България“ в гр. София. В оркестъра са едни от най-добрите инструменталисти на България – Божидар Сакеларев – кларинет и алт саксофон, Леон Алфаса – алт саксофон, Нико Нисимов – тенор саксофон, Никола Дирацян – саксофон, Стефан Кованов (Кованеца) – тромпет, Давид Ашкенази – ударни, Стефан Михайлов (Алтето) – ударни, Александър Николов (Сашо Сладура) – цигулка и контрабас. Повечето от аранжиментите на пиесите, включени в репертоара на оркестъра са направени от Асен Овчаров и в тях проличава неговия голям професионализъм. Според него изпълнителят на популярна музика трябва да бъде добър инструменталист, да има чувство за приспособяване към своите партньори и всеки момент да променя своята роля от солист на акомпаниятор. За да се задоволят високите критерии при изпълнението на „Джаз Овчаров“ са се провеждали многобройни репетиции. По този начин Асен Овчаров е достигал високо ниво на интерпретация на оркестъра. Репертоарът на състава му е бил разнообразен, добре подреден и отлично изпълнен.

Знакови и запомнящи се са концертите на „Джаз Овчаров“, проведени в залата на днешния „Театър на армията“ и в зала „България“ в гр. София. В началото на 40-те години оркестърът свири в „Градското казино“ (понастоящем Софийска градска художествена галерия), като негови солисти са певиците Леа Иванова, Лени Вълкова и Люси Найденова. През 1942 г. Асен Овчаров сформира и първия класически Биг Бенд в България, в който „свирят всички музиканти, които сме свикнали да причисляваме към първото поколение джазмени у нас, както и част от следващата го млада вълна“.

По време на Втората световна война Асен Овчаров е мобилизиран. През 1945 г., след приключване на войната той продължава работата си

като лидер на „Джаз Овчаров“, в който тогава са привлечени и младите Димитър Ганев – кларинет и алт саксофон, Бенцион Елиезер – алт саксофон. Свирят предимно в бар „София“ и в ресторанта и бара на хотел „Севастопол“ в столицата. Не спират и с концертните си изяви. Изпълненията на „Джаз Овчаров“ са завладяващи и почитателите на тази музика винаги проявяват голям интерес към концертите им.

През 1949 г. Асен Овчаров е арестуван и изпратен в лагера в Белене. През 1952 г. е освободен и интерниран в гр. Пловдив. Уважението към приноса на музиканта Асен Овчаров е причина друг голям български музикант – Димитър Ганев, въпреки възможните негативни последици за него, да му предложи работа като аранжор на неговия оркестър „Балкантон“ в средата на 60-те години.

През 50-те години на ХХ век едни от най-значимите български оркестри и формации, които са допринесли за развитието и популяризирането на популярната музика са:

„ДЖАЗЪТ НА ОПТИМИСТИТЕ“

Божидар Сакеларев (1910 – 1985 г.) започва своята кариера в оркестъра на Борис Левиев още през 1929 г. Работи известно време в Германия. Свири и в „Джаз Овчаров“, но през 1944 г. го напуска и създава нов оркестър, който по идея на Александър Николов (Сашо Сладура) получава името „Джазът на оптимистите“. През 1948 г. оркестърът прераства в Биг Бенд, който осъществява своя първи концерт в „Домът на офицера“ в гр. София.

„Джазът на оптимистите“, както го наричат изнася редица неделни концерти в зала „България“, свири и в известните по онова време ресторант „България“ (1954-1960 г.), бар „Астория“ и бар „София“ в столицата. От 1955 г. „Джазът на оптимистите“ е щатен оркестър към „Български държавни циркове“. Божидар Сакеларев прави това, за да могат музикантите да се изявяват и в чужбина, тъй като се знае, че българските циркове гастролират из целия свят. През 1957 г. „Джазът на оптимистите“ осъществяват турне в Полша. През 1958 г. отново имат концерти във Варшава. Турнето им в ГДР през 1959 г. преминава при голям успех. Характерно за репертоара на „Джазът на оптимистите“ е, че той е универсален – от класически произведения до модерна музика. Оркестърът свири чисто, с красива и мека звучност, динамично и въодушевено. Навсякъде в изпълнението им има вътрешна и външна спойка. Като диригент Божидар Сакеларев притежава качеството да получи от оркестъра всичко на което той е способен.

В състава влизат музиканти като Георги Бакърджиев (Гого Бакъра – един от най – добрите саксофонисти и кларинетисти, аранжор, който в по-късни години е и диригент на един от оркестрите в Български държавни

циркове. Гого проявява завиден професионализъм в правенето на специфични аранжimenti за музикален фон на цирковите номера), Димитър Симеонов (Мончо) – тенор и баритон саксофон, Людмил Георгиев (Джуджката) – саксофон и кларинет, Емануил Манолов (Бадема) саксофон и кларинет, Никола Дирацян - саксофон, Нико Нисимов – саксофон, Кирил Аврамов - саксофон, Христо Чолаков (Чандо) – саксофон, Константин Драгнев (Графа) - тромбон, Иван Колев – тромбон, Александър Николов (Сашо Сладура) – цигулка и контрабас, Борис Ненков - пиано, Николай Арабаджиев - пиано, Мишо Ваклинов - тромпет, Стефан Кованов – тромпет, Веселин Тризлов – тромпет, Христо Бенчев – тромпет, Васил Алипиев – тромпет, Петър Славов – ударни, Димитър Романов – ударни...

Димитър Симеонов (Мончо) си спомня за „Джазът на оптимистите“: "Със Сладура свирехме 6 години заедно. Бяхме голям оркестър - 10 души. Имаше чело, флейта, тромпет, тромбон, бас... Сашо Сладура (Александър Николов) бе завършил в Чехия, минаваше за най-добрия цигулар на танга, а шансоните пееше на френски. Съставът ни бе сборен, няхахме име, но един ден той пристига, гледа, че седим оклюмали и казва: "Вие сте оптимисти, че ще намерите работа." Оттам тръгна и "Оркестърът на оптимистите" Сашо бе изключителна личност, царят на вицовете, а и умееше да рисува. С „Оптимистите“ правехме неделни концерти в зала „България“ заедно с Енчо Багаров, Нейчо Попов и други комици. Репертоарът тогава изискваше да се познава и класиката и модерната музика. В ресторанта имаше и роял, а оркестърът свиреше всяка вечер от 19 до 23 часа. Първите 2 часа – симфонии и камерна музика, следващите 2 часа за танци.”.

„ДЖАЗЪТ НА МЛАДИТЕ”

Началото е 1946 г., когато ентузиастите от „Джазът на младите” правят първите си репетиции в дома на Людмил Георгиев (Джуджката) – алт саксофон, кларинет. В него свирят и Константин Драгнев - тромбон, Мишо Ваклинов - тромпет, Никола Чалашканов (Чоли) - тромпет, Любомир Оджакков – тромпет, Костадин Чилев (Коко) – саксофон, Мишо Соколов – саксофон, Славчо Щерев – саксофон, Любомир Янакиев Бобш – саксофон, Любомир Каролеев – пиано, Николай Колев – бас, Димитър Романов – ударни. Първият концерт на новосформирания оркестър е в залата на БИАД. Преминава при изключителен успех. С течение на времето в своето техническо развитие и творческо оформяне, оркестърът догонва най-високите равнища на изпълнителското изкуство. Той е добре балансиран, постигнат е верен стил и точна интерпретация. Програмата е подбрана с вкус, разнообразна, изпълнена стилно и с чувство за мярка. Всяка неделя формацията изнася концерти в залата на кино „Влайкова” в гр. София. Свири и в „Алианса”, в „Модерен театър”, в ресторанта на езерото „Ариана”, в бар „Астория”, в бар „София”, в „Банковия дом” и в залите на „Учителската каса” в столицата. Трябва да се отбележи, че „Джазът на младите” представя предимно инструментални пиеси из

репертоара на едни от най - добрите американски оркестри. Горепосоченият състав на оркестъра е до 1949 г.

От 1953 до 1956 г. е времето на втория състав на „Джазът на младите”. В него изпъкват имената на Людмил Георгиев (Джуджката) – кларинет и алт саксофон, Димитър Симеонов (Мончо) – тенор и баритон саксофон, Морис Аладжем – тенор саксофон и флейта, Костадин Чилев – саксофон, Емануил Манолов (Бадема) – саксофон и кларинет, Недко Трошанов – тромбон, Павел Яковчев (Палъо) - тромбон, Ивайло Пейчев (Жабето) – тромпет, Любомир Оджакков – тромпет, Никола Чалашканов – тромпет, Никола Кюлджиев – контрабас, Митко Романов – ударни, Вили Казасян – пиано, Еди Казасян – пиано.

ЛЮДМИЛ ГЕОРГИЕВ (1930-2003 г.)

Людмил Георгиев (Джуджката) е един от най-добрите джаз кларинетисти и алт саксофонисти в България. Израства в семейство на музиканти. Баща му е джаз барабанист, който още през 1932 г. свири в казиното в гр. Варна. Неговият чичо е саксофонист в легендарния оркестър „Джаз Овчаров”. Лелите му също се занимават с музика – едната е певица, а другата свири на пиано. Желанието на майка му е било и Людмил да стане музикант и затова го насочва да започне да учи първоначално кларинет, а по-късно саксофон. Още като ученик във Втора мъжка гимназия през 1946 г. в гр. София, той създава оркестъра „Джазът на младите”, с който са и едни от първите му изяви като инструменталист. Оттогава съдбата му е свързана с джаз музиката. Характерни черти на неговата интерпретация са сигурната техника, чиста интонация, лекота, суинг, динамика, темпераментно изпълнение, изискано във всяко отношение. Всички негови изпълнения предизвикват интерес сред публиката. Свири и в „Джазът на оптимистите” (1956-1964 г.) и в Биг Бенда на Димитър Ганев. Людмил Георгиев е един от основателите и диригенти на оркестър „София” (1964 г.). Дълги години е солист водач на саксофоните в Биг Бенда на БНР. Той е импровизатор – майстор на диксиленд, суинг и бибоп.

Работи с Леа Иванова и концертира в Европа, Америка и Азия. С различни формации участва в почти всички джаз форуми, проведени в България. На Първия преглед на джазовите оркестри в гр. София през 1977 г. се представя с комбо състав, а по време на IV преглед през 1980 г., като лидер на формация „Сакс форум”. На тези джаз срещи Людмил Георгиев изпква със стремежът си към търсене на нови средства в изразяването на музикалната мисъл в импровизацията. Издава няколко албума - „Среднощен час” 1961 г., „Идея”, „Реминисценция”, „Интимен блус”. Автор е на книгите „Звезди на джаза”, „Гласове на джаза”, „История в синкопи” и „Звезди на шоубизнеса”.

„БИГ БЕНДА НА ДИМИТЪР ГАНЕВ”

В различни периоди на 50-те години Димитър Ганев (Чичото) основава и ръководи няколко формации, по-значими от които са: „Биг Бенда на Димитър Ганев”, „Бенда на Димитър Ганев” и „Големият оркестър на Балкантурист”.

В Биг Бенда на Димитър Ганев свирят: брат му Георги Ганев – кларинет и алт саксофон, Морис Аладжем – тенор саксофон и флейта, Дечко Делчев – тенор саксофон и флейта, Людмил Георгиев – алт саксофон и кларинет, Иван Мандов – саксофон; Ивайло Пейчев - тромпет, Веселин Тризлов – тромпет, Роберт Димов - тромпет; Недко Трошанов – тромбон; Еди Казасян – пиано; Християн Платов – китара; Атанас Хофман и Никола Кюлджиев – контрабас; Георги Басманджиев – бас китара; Борис Балтаков – китара. Като солисти на Биг Бенда са привлечени певците Леа Иванова, Лени Вълкова, Лиана Антонова, Маргрет Николова, Александър Николов, Анжело Симеонов, Лиляна Кисьова. В концертите на оркестъра редовно участват и големите български артисти Енчо Багаров, Нейчо Попов, Георги Парцалев, Георги Калоянчев, Милчо Червенков, Васил Мирчовски. Запомнящи са дневните и вечерни прояви в концертните зали, летни театри и киносалони в страната. Знакови са участията на Биг Бенда на Димитър Ганев в БИАД, зала „България”, бар „Астория”, ресторант „България”, Летния театър в столицата... Биг Бенда на Димитър Ганев се е слушал с удоволствие и е карал хората да гледат на него с голямо уважение. Имал е характерно плътно и чисто звучене във всички групи. Музиката, която съставът е изпълнявал е била разнообразна и подбрана с добър вкус.

БЕНДА НА ДИМИТЪР ГАНЕВ

В състава на този оркестър със солистка Леа Иванова са Георги Ганев – алт саксофон и кларинет, Морис Аладжем – тенор саксофон и флейта, Еди Казасян - пиано, Веско Тризлов - тромпет, Роберт Димов - тромпет, Ивайло Пейчев (Жабето) - тромпет, Недко Трошанов - тромбон, Атанас Хофман (Хофа) - контрабас, Славчо (Хаиза) - ударни... Много често гост солист е известният по това време мундхармонист Хрант Савалджиян (Дунчо). Оркестърът изнася концерти в известните по това време бар „Астория”, ресторант „България”, „Модерен театър”... Ценните изпълнителски качества на всички музиканти в състава са допринасяли за чиста интонация, прецизен ритъм, изразителност и дълбочина на музикалния израз. Димитър Ганев е бил оригинална творческа личност, притежаваща качества на отличен инструменталист с добър усет за популярния жанр.

ОРКЕСТЪРЪТ НА ДСП „БАЛКАНТУРИСТ”

Диригент на този оркестър е Димитър Ганев. Солисти са певиците Леа Иванова, Лени Вълкова, Лиана Антонова и др. Свирят в елитните

заведения на „Балкантурист“ в България. Изнасят и концерти в зали, летни театри, кинозалони и театри в цялата страна. Изпълненията им са завладявали и най-взискателния слушател. В този оркестър Димитър Ганев показва, че е отличен диригент, с артистичен темперамент и музикална култура, който познава отлично спецификата на този вид състави и умее да ги ръководи. Бил е наясно със звуковата атмосфера на изпълнението в заведенията.

ДИМИТЪР ГАНЕВ (1919-2003 г.)

Димитър Ганев (Чичото) е една истинска легенда и значима фигура в областта на популярната музика у нас. Той е виртуозен кларинетист, саксофонист, аранжор и бенд лидер. В него строгите правила на класическото образование се съчетават с присъщата индивидуалност на джаз и поп музиката. Роден е в семейството на крупния асеновградски фабрикант Димитър Ганев – собственик на една от най-големите спиртни фабрики в България, основана непосредствено след Освобождението през 1978 г. в гр. Асеновград. Любовта си към музикалното изкуство, Димитър Ганев наследява от баща си Васил Ганев - фабрикант, който паралелно със задълженията си във фабриката на баща си, се занимава професионално и със страстта на живота си – музиката, като цигулар, пианист, аранжор и композитор. Васил Ганев получава образованието си във Виена, но след национализацията на спиртната фабрика на баща му през 1941 г., преподава музика във френския колеж „Свети Августин“ в гр. Пловдив. Там е и диригент на колежанския оркестър. В този оркестър свирят и тримата му сина – Янко Ганев (актьор, един от младите таланти на Асеновградския театър, участвал в знакови негови постановки), Георги Ганев (кларинетист и алт саксофонист) и самият Димитър Ганев.

През 1937 г. Васил Ганев създава салонен оркестър в гр. Пловдив, с който осъществява редица концерти. В този оркестър Димитър Ганев се изявява като барабанист. Много добри приятели и чести гости на семейство Мария и Васил Ганеви са Панчо и Любен Владигерови, както и Асен Карастоянов, който по това време е диригент на оркестъра към тютюневата фабрика „Асенова крепост“ в Асеновград. Васил Ганев създава едно от първите български пиана.

Именно тази семейна среда предначертава и пътя на Димитър Ганев като музикант. Първи негов преподавател по кларинет е Борис Джинев, който забелязва голямата му музикалност и музикална памет. След завършването на френския колеж „Свети Августин“ в гр. Пловдив, Димитър Ганев завършва икономика и впоследствие Музикална академия в гр. София, със специалност кларинет при проф. Стоян Стоянов. Още като студент е поканен за първи алт саксофон в оркестър „Джаз Овчаров“. 12 години е солист кларинетист на Софийска Филхармония. Димитър Ганев играе важна роля за формирането и развитието на много от значимите

оркестри в областта на джаз и поп музиката през 50-те и 60-те години и на популяризирането на българската музика у нас и в чужбина. В своята кариера създава и участва в оркестрите:

- джазов оркестър „Джаз темпо” във Френския колеж „Свети Августин” в гр. Пловдив - диригент, аранжор и солист;

- оркестър на Втори свързочен полк - диригент, аранжор и солист;

- оркестър на школата за запасни офицери „Хр. Ботев” в гр.София – диригент, аранжор и солист;

- оркестър на Главното командване на фронтовата армия - диригент и солист. Като офицер взема участие във Втората световна война, свири на войниците на самата фронтова линия, в Нови Сад, Белград, Унгария... ;

- 1956 г. създава Бенда на Димитър Ганев, на който солистка е Леа Иванова. Този оркестър освен в България, изнася концерти в Загреб и Щутгарт;

- създава „Биг Бенда на Димитър Ганев” 1955-1957 г. – диригент, аранжор и солист;

- оркестърът на „Балкантурист” – диригент, аранжор, солист;

- диригент, аранжор, солист на оркестър към Софийския университет „Студент 5” 1959 г. В състава на този оркестър са Александър Бръзицов, Развигор Попов, Светозар Русинов;

- оркестър към Централния студентски дом на културата – диригент, аранжор, солист;

- Биг Бенда на БНР 1960 г . Той е един от създателите му, диригент и първи алт саксофон и кларинет. Под негово диригентство през 1962 г. Биг Бенда печели златен медал на „VIII Световен Младежки Фестивал” в гр. Хелзинки - Финландия;

- създава инструментален септет „Септет София” 1960 г. – диригент, аранжор и солист;

- създава легендарния оркестър „Балкантон” през 1962 г. към завода за грамофонни плочи „Балкантон” – диригент, аранжор и солист.

- много често е канен за гост диригент на елитни оркестри, между които „Държавен естрадно – джазов оркестър”, „Оркестърът към Сатиричния театър”, оркестърът на Белградското радио и др.

С различните формации е участвал в концертни турнета в почти целия свят.

По време на турне с оркестър „Балкантон” в бивша Югославия, Димитър Ганев се среща с кумира си - изключителния Луис Армстронг, който впечатлен от неговия талант го кани да свири в легендарния си оркестър. Димитър Ганев отказва и се завръща в България.

След прекратяване на активната си изпълнителска дейност от 1974 до 1979 г. Димитър Ганев е ръководител на отдел „Естрада” към ГД „Музика” (по-късно ДО „Музика”), а в периода 1979 – 84 г. е Главен директор на ДСП „Бюро Естрада”. От 1985 г. до 1988 г. е съветник на

министъра на търговията и услугите по въпросите на музикално - артистичната дейност в заведенията за обществено хранене и забава към това министерство.

Незабравими са изпълненията на Димитър Ганев в записите на пиесите „Странник на брега” от Акер Билк, „Рапсодия в синьо” от Дж. Гершуин, „Тъгата на кларинета” от Стон Лене, „Сантименталният Джони” от Пол Стон, „Континентал Флаш” от Б. Пайге и Пол Стон, „Нежно цвете” от Сидней Беше, „Веселият кларинетист”, „Настроение”, „Лунна серенада” от Глен Милър, „За влюбените” от Ролф Мюлер, „Вълшебна мелодия” от Ал. Норд, „Микаела” от Г. Вернер и Вл. Франц... Димитър Ганев (Чичото) е един от най-големите джаз кларинетисти и саксофонисти за всички времена в България. С виртуозната си интерпретация и с неповторимия тон, който извлича от кларинета и саксофона, Димитър Ганев представя звукова картина, която със сигурност му осигурява място в „залата на славата” в Република България.

„ДЪРЖАВЕН ЕСТРАДНО - ДЖАЗОВ ОРКЕСТЪР”

Оркестърът е създаден през 1954 г. към „Дирекция за музикално, творческо и изпълнителско изкуство” към тогавашния Комитет за наука, изкуство и култура с диригенти Борис Симеонов и Емил Георгиев. В състава му личат имената на такива музиканти като Георги Ганев – алт саксофони и кларинет, Георги Бакърджиев (Гого Бакъра) – алт саксофон, Мишо Ваклинов - тромпет, Борис Ненков - пиано...Оркестърът има богата концертна дейност, включваща знаковите матинета в зала „България” и участията в залата на БИАД в столицата. Изпълненията на състава са поднесени с вкус и покриват музикалните изисквания по отношение на популярния жанр. Показва добра техника и вкус към художествено музициране. Осъществява активна звукозаписна дейност за грамофонни плочи. Солисти са едни от най-популярните изпълнители по това време. Като гост диригенти на оркестъра са канени Димитър Ганев, Бенцион Елиезер, Васил Стефанов...

„Всяка неделна утрин пред концертната зала „България” се трупат хора. Най-нетърпеливи са младежите. И в залата те с трепетно очакване разглеждат програмата. Концертът на Естрадният джазов оркестър започва. Оркестрантите са заели местата си. Диригентът Емил Георгиев вдига палката. Прозвучава ясният меден звук на тромпета. Саксофоните подемат мелодията.” [11](#)

„През миналия месец се състояха първите концерти на новосъздадения естраден джазов оркестър. Дирекцията за музикално творчество и изпълнителско изкуство много навреме се отзова на една очевидна необходимост в нашия музикален живот, като взема инициативата за създаването на този здрав професионален състав, комплектуван от музиканти с дългогодишен опит...” [11](#)

ЕМИЛ ГЕОРГИЕВ (1926-1992 г.)

Емил Георгиев (композитор, аранжор, диригент, пианист) завършва композиция и дирижиране в БДК през 1953 г. Същата година съвместно с Атанас Бояджиев създава музиката към сатиричния „Първи Стършелов спектакъл” на вестник „Стършел”. Оркестърът, който участва в този спектакъл е под диригентството на Емил Георгиев. Същата формация продължава съществуването си като „Държавен страдно - джазов оркестър” към „Дирекция за музикално, творческо и изпълнителско изкуство” отново с диригент Емил Георгиев. С Естрадният - джазов оркестър са прословутите матинета в зала „България” и концертите в „БИАД” в столицата.

Емил Георгиев е един от първите професионални аранжори в българската популярна музика. В правенето на аранжиментите му помага и владението на изразните средства и естетика на популярната музика. Познава похватите на оркестрацията и техниката на оркестровото писане. Има много добра музикална мисъл. В авторските му оркестрови пиеси „Румба”, „Концертно танго”, „Балът започва”, „Под дъжда”, „Кой ли знае”, някои от които са построени върху танцови структури, Емил Георгиев показва уменията си чрез аранжиментите цялостно да изгради композицията и да използва големите възможности на Биг Бенда.

„Помня го едва 27 годишен на сцената на зала „България”...дирижиращ с вещина „асовете” на тогавашния софийски музикален елит. Помня авторитета, с който този млад дебютант се ползваше сред по-възрастните си колеги, и уважението, което му отдаваха актьорите и музикантите от незабравимите сатирични спектакли на вестник „Стършел”. [8](#)

„За мен най-голямото негово качество е това на вдъхновения професионалист. Взискателен, но не педант, чувствителен към нюансите, изискващ в ансамбловото отношение, диригентът Емил Георгиев създава атмосфера за солистите, разчитайки на собствената им индивидуалност и интерпретаторски виждания”. [8](#)

През 50-те години Емил Георгиев започва да композира и песни, една от които е „Чико от Порто Рико”, станала много популярна в изпълнение на Леа Иванова (първи изпълнител през 1953 г. е Нейчо Попов. Песента е създадена за „Стършеловия спектакъл”). Заедно с Георги Ганев са съавтори на музиката към естрадно-хумористичния спектакъл „Софиянци и ние”. Автор е и на песните „Синя вечер”, т. Н. Вълчев, изп. Кирил Семов, „Вечерна песен”, „Лека нощ”, „Ето ни влюбени”, „Безсъница” 1975 г., ст. М. Шопкин, изп. на Йорданка Христова; „Зимна песен” 1960 г., т. Найденов, изп. Георги Кордов.

В периода 1955 – 1960 г. е диригент на оркестъра на Театъра на армията. Емил Георгиев е един от първите диригенти на създадения през 1960 г. Биг Бенд на БНР (1960-1962 г.). От 1964 г. до 1971 г. е Главен художествен ръководител на музикалните състави на СГНС. За кратко време е диригент на оркестър „София”. От 1971 г. до 1974 г. е Главен художествен ръководител на естрадата на Българската народна армия и

ръководител на ансамбъл „Маяковски” при Комитета за българо-съветска дружба.

С творчеството си Емил Георгиев оказва влияние върху редица музиканти от следващите поколения, един от които е композитора и аранжора Александър Бръзицов.

„ОРКЕСТЪРЪТ КЪМ САТИРИЧНИЯ ТЕАТЪР”

От създаването му през 1956 г. до 1958 г. диригент е Бенцион Елиезер, а след това Жул Леви. Инструменталисти в него са Георги Ганев – алт саксофон и кларинет, Морис Аладжем – тенор саксофон и флейта, Дечо Таралежков - саксофон, Тончо Русев – тромпет, Любомир Оджаков - тромпет, Александър Николов (Сашо Сладура) - контрабас, Никола Кюлджиев - контрабас, Християн Платов – китара, Вили Казасян - пиано...Много наши млади инструменталисти оформят своя музикален облик при участието си в този състав. Техническата и музикална култура на инструменталистите от състава печелят голямото одобрение и признание на публиката. В изпълненията му се усеща хъса на младите музиканти.

Оркестърът е създаден за музикално оформление на театралните постановки на „Сатиричния театър” в гр. София. Изнася и поредица от концерти, има и активна звукозаписна дейност в БНР. Музикантите от този оркестър са в основата на създадения през 1960 г. Биг Бенд на БНР.

ПРОФ. БЕНЦИОН ЕЛИЕЗЕР (1920-1993 г.)

Проф. Бенцион Елиезер завършва дирижиране и композиция в БДК, където дълги години е преподавател и професор. От 1972 г. до 1986 г. е заместник ректор на висшето учебно заведение.

Свири на саксофон, акордеон и пиано. „Б. Елиезер още от самото начало е сведущ в джаза (относително, разбира се, тъй като под името джаз тогава – а и не само тогава – в България вирее единствено модният от 30-те години суинг който остава дълги години предпочитан джазов стил, вероятно защото „може да се танцува”; дълбоките промени, съзряващи по същото време в недрата на джаза, еволюирането му към „бап” и връщането му към първичните „африкански” корени на това изкуство остават все още далеч от вниманието на българските „джазмени”). Б. Елиезер намира радушен прием в джаз „Овчаров”. Съставът е елитен за тогава, музицирането му според неговите съвременници поставя един от жалоните в българското джазово изпълнителство, стремежът е издържаният професионализъм и верността към оригинала („изважданите” от плочи американски и западноевропейски шлагери)”. [21](#)

В периода 1955 – 1960 г. проф. Бенцион Елиезер е диригент на оркестър за звукозаписна дейност в Радио „София”. Диригент е и на известния „Оркестър към Сатиричния театър” (1956- 1958 г.).

Проф. Бенцион Елиезер е от композиторите, които в творчеството си се стремят към оформяне на национален облик на българската популярна музика. Пише редица инструментални пиеси, на които прави сам

аранжирите – „Весела игра”, „Задявка”, „Настроение”, „Фантазия за пиано и оркестър” (използва тема от „Бучимишко хоро” в 15/16, пречупена през призмата и стилистиката на джаза). Автор е на една от популярните песни на Леа Иванова “Цум, Цум, Цум”, т. П. Волгин. Композира и песни за певиците Мими Николова – „Вечер над орлов мост” 1967 г., т. Виктор Самуилов и Емилия Маркова - „Обич над Янтра” и „Птици от синия юг” 1969 г. За Лили Иванова създава песента „Чудо” 1982 г., ст. Дамян Дамянов.

ЖУЛ ЛЕВИ (1930 – 2006 г.)

Жул Леви е роден в гр. Солун. Там започва да учи пиано. Завършва композиция и дирижиране в БДК, а междуременно учи и виола при проф. Сугарев. Специализира във Франция. Макар и твърде млад през 1950 г. е назначен за диригент и композитор на Ансамбъла на Българската армия. През 1958 г. поема диригентството на „Оркестърът към Сатиричния театър” от Бенцион Елиезер. Жул Леви е първият диригент на новосъздадения през 1960 г. Биг Бенд на БНР за кратко. През 1963 г. става Главен диригент на оркестъра на ДМТ „Стефан Македонски”, където работи до 1991 г. Автор е на няколко мюзикъла, инструментални пиеси за джазов оркестър и шлагери.

ИНСТРУМЕНТАЛНО ТРИО „ТИНКО СТАНЧЕВ”

50 – те години на ХХ век с голям авторитет сред музикалните среди се ползва инструментално трио „Тинко Станчев”, създадено през 1953 г. от великолепните инструменталисти Тинко Станчев – пиано, Добри Палиев – ксилофон и Петър Пенчев – акордеон. **Тинко Станчев** е виртуозен пианист. В началото на кариерата си свири в Цариград, Александрия, Кайро. По-късно се завръща в България и за известно време е диригент на оркестъра на Народния театър „Кръстьо Сарафов”. „Аз пожелах да свиря в един такъв състав, който да поднася на публиката популярни мелодии от големи майстори” – казва той. Работи като музикант в столичните ресторанти с отношение и влечение към популярната музика. „Баща ми, общо-взето, бил самоук, спомня си Станчев-младши. - Разправял ми е как 14-годишен изнесъл самостоятелен концерт с покани, публика... Обявил, че ще свири произведение на Стравински, импровизирал в "модерен стил". Било е някъде през 1921 г. Тогава у нас е имало меломани, но повечето от тях дори Шопен не познавали добре, за Стравински да не говорим ... ”.

Добри Палиев първоначално учи тромпет, китара и акордеон, но завършва БДК с ударни инструменти. Впоследствие създава българската школа за ударни инструменти. Негови ученици са едни от най-добрите наши инструменталисти. Третият член на триото е **Петър Пенчев** акордеонист от Ансамбъла за песни и танци на Народната армия.

Стремежът на триото е да изработи всяка пиеса и да я представи пред публиката на високо художествено ниво. Репертоарът им е разнообразен.

Свирят „Щраусиана“ от Бьоршел, Фантазия върху „Вилхелм Тел“ от Росини, „Хоро стакато“ по Динику от Панчо Владигеров, Рапсодия „Вардар“ от Панчо Владигеров, „Рапсодия в синьо“ от Гершуин. По това време триото е много популярно. Има концертна дейност в България и редица европейски страни. „Трио Тинко Станчев“ участва в Световния младежки фестивал във Варшава. Вестник „Жиче Варшава“ пише „Триото се представи много пъти пред варшавската публика на фестивалните концерти и веднага спечели тази публика. Ние бяхме свидетели, когато под напора на нестихващите ръкопляскания триото трябваше да бисира много пъти пиесите си“. Синът на Тинко Станчев – известният джаз пианист Марио Станчев си спомня: "Според мен, те са били сред първите състави, които смесват стиловете - нещо, много актуално днес, казва Станчев-младши.- Репертоарът им се състоеше само от класически хитове, аранжирани от баща ми по специален начин... Бил съм на техни концерти в зала "България" - хората аплодираха на крака, викаха, плачеха. Имаше магия в тяхното изпълнение."

И в заключение, разглеждайки 50-те години не могат да не се споменат и „Оркестърът на СГНС“ с диригент Христо Вучков, „Оркестърът на Бенцион Елиезер“, създаден за осъществяване на звукозаписната продукция от популярна музика в Радио „София“ в периода 1955 – 1960 г., „Оркестърът на Боби Симеонов“, „Оркестърът на Политехниката“ при Техническия университет, Малкият оркестър на пианиста Сашо Мирев...

3. ГЛАВА ВТОРА - Значимите български оркестри и формации през 60-те години на ХХ век

60-те години е времето на подем в създаването на авторски оркестрови пиеси и песни в България. Основават се нови оркестри и формации и започва бързото развитие на джаз и поп музиката. Това става възможно, тъй като въпреки стагнацията, някои от музикантите вече имат по-голям достъп до западни нотни печатни издания, много от тях притежават магнетофони и грамофони. Почти няма дом в България, в който да липсва радиоапарат, стартирала е вече Първа програма на Българската национална телевизия, много българи гледат Белградска телевизия. Възможността да се пътува в чужбина е по-голяма. Това е времето когато музикантите започват да се стремят да изградят собствен стил и собствено творчество, които стават основа на оформяне на националния облик на популярната музика. „Музиката за развлечение не е вече оня периферен, инертен, невзрачен....жанр, отпреди три, четири десетилетия. Нейните вътрешни процеси на развитие, често ускорявани или насочвани от модата и конюнктурата, протичат извънредно динамично и отразяват важни междужанрови влияния, стилови, функционални и технологически изменения – не по-малко съществени от аналогичните процеси в „сериозното“ творчество”. [17](#)

Концертната дейност е свързана както с участия на оркестрите и формациите в турнета не само из нашата страна, но и в чужбина, така и с представяния във фестивали, джаз срещи, телевизионни програми, радио

предавания... Нарастващата популярност и влияние на джаз и поп музиката е причина концертните зали, летните театри и стадионите да бъдат препълнени. Това е времето на новаторите – творци и инструменталисти в отговор на интереса на увеличаващите се почитатели на популярната музика.

Изявите на високо професионално ниво, разнообразието на стиловете насоки, солистичната изобретателност, експериментаторското музициране и появата на професионални явления сред музикантите са едни от важните белези на този период. Музикантите показват съвременно, живо музициране и носят новаторство със своята артистична интерпретация. Израстването и натрупването на професионален опит на инструменталистите водят до изпълнения със силно въздействие върху публиката, която обича тази музика. По-активната концертна дейност на оркестрите и формациите е провокирана и от интереса на меломаните. Българските композитори създават все повече нови оркестрови пиеси и песни, които се доближават до световното ниво. Този процес води до увеличаване на оркестрите и формациите, изпълняващи авторска българска музика. Инструменталните пиеси „Танго за теб”, „Пролетен дъжд”, „Облаци” на Йосиф Цанков, „Концертно танго” на Емил Георгиев, „Блус в 9”, „Блус в 12”, „Боса нова”, „Антивалс”, „Студия” на Милчо Левиев, както и редица оркестрови пиеси и песни на композиторите Иван Стайков, Ангел Заберски, Атанас Бояджиев, Морис Аладжем, Вили Казасян, Светозар Русинов, са сериозно предизвикателство за възможностите на всеки професионален оркестър и изпълнител. Вече има плеяда от български аранжори за Биг Бенд като Емил Георгиев, Иван Стайков, Георги Ганев, Вили Казасян, Милчо Левиев, Томи Димчев, Светозар Русинов, Морис Аладжем...

БИГ БЕНД НА БНР

През 1960 г. по идея на Емил Георгиев и Димитър Ганев се създава Биг Бенда на БНР. Гръбнакът на новосъздадения състав са музикантите от „Оркестъра към Сатиричния театър” и „Студио 5” (на Вили Казасян): Димитър Ганев – алт саксофон и кларинет, Георги Ганев – алт саксофон и кларинет, Димитър Симеонов (Мончо) - саксофон, Морис Аладжем – тенор саксофон и флейта, Тончо Русев - тромпет, Недко Трошанов – тромбон, Вили Казасян – пиано... Диригенти на Биг Бенда до 90-те години са били Жул Леви, Емил Георгиев, Димитър Ганев, Милчо Левиев, Вили Казасян. Аранжори на оркестъра са: Емил Георгиев, Иван Стайков, Милчо Левиев, Георги Ганев, Морис Аладжем, Вили Казасян, Томи Димчев, Светозар Русинов... Биг Бендът с лекота осъществява голяма част от звукозаписната дейност на БНР (основната цел, за която е създаден). Изнася хиляди концерти, участва в музикални предавания, фестивали и форуми на този жанр в България и чужбина. През годините солисти на Биг

Бенда са били едни от най-големите имена на българската джаз и поп музика. Оркестърът осъществява редица концерти и с водещи вокални изпълнители и инструменталисти от световните сцени. Безброй са записите на Бенда, включени в златния музикален фонд на БНР. Изпълненията на състава са стилни, избистрени във всяко отношение, с реален звуков образ. Прави впечатление плътната звучност на духачите и съпровождащата я ритмична секция.

За съжаление през годините обаче, редица наши музикални критици, с повод и без повод, със статиите и изказванията си поставят под съмнение голямото значение и ролята на този оркестър за развитието на българския джаз и поп музика. „Какъв беше репертоарът? По-голямата част – джаз, стил биг-бендов суинг от 40-те години (това се отнася до чуждите автори), по-малко – пиеси с междинен характер; между забавна музика и джаз; почти наравно пиеси от български и чужди композитори. Аранжираният – предимно класически за биг-бенда използване на инструменталните секции. Всъщност това беше и една от уязвимите точки. Необходимо беше по-разнообразно, по-гъвкаво използване на тембровите възможности на гласоводенето на пиесите с несуингов тип. Така например в „Момичето от Ипанима”, „Мъртви листа”, „Нощта” (от Б. Карадимчев) твърде масивната звучност и недостатъчна фантазия в аранжиранията огрубяха и опростиха пиесите.”. [26](#)

През 1962 г. Биг Бендът на БНР с диригент Димитър Ганев става носител на Златен медал от „VIII Световен Младежкия Фестивал” в гр. Хелзинки – Финландия. Под диригентството на Вили Казасян, оркестърът е участник във всички издания на Международния фестивал „Златният Орфей” и телевизионния конкурс „Мелодия на годината”. Легендарни са турнетата на Биг Бенда на БНР в Куба и бившия СССР.

Силният изпълнителски състав на Биг Бенда на БНР е огледало на постиженията в областта на популярната музика. Като най-ползотворни години на оркестъра са периода от създаването му през 1960 г. до началото на 90-те години.

МИЛЧО ЛЕВИЕВ (1937 г.)

Милчо Левиев е един от най-талантливите и популярни музиканти – пианист, композитор, аранжор, свързани с развитието на българския джаз. Завършва БДК – композиция при проф. Панчо Владигеров и пиано при проф. Андрей Стоянов. Съвсем млад, през 1962 г. е назначен за диригент на Биг Бенда на БНР, където остава до 1966 г. По това време той има късмета и привилегията да работи с едни от най-добрите инструменталисти, които са в този оркестър, който факт го доизгражда като музикант. С Биг Бенда на БНР записва и едни от най-добрите си композиции, в които изпъква богатата му творческа фантазия - „Блус в 9” 1963 г., солист Георги Ганев - алт саксофон, „Концерт за джаз комбо и струнен квартет” 1965 г., „Анти валс” 1966 г., солисти Михран Берберян - тромбон, Петър Славов - ударни, „Музика за Биг Бенд и симфоничен оркестър”, „Блус в 10”, „Блус в 12”, „Боса нова”, „Студия”. Милчо Левиев

прави и част от аранжиментите за Бенда. „Българските произведения - повечето показват напредък в овладяването на жанра, а някои – „Анти валс” на Милчо Левиев...- във всяко отношение са сполучливи. Особено „Анти валсът”.Онова, което със сигурност мога да кажа след еднократно слушане за него е: великолепно чувство за форма, богата инвенция, интересна оркестрация и най-важно – постигането на суинг, при което сполучливо намереният разнообразен ритъм има сериозно драматургично значение. „Анти-валсът” е оригинална и талантлива творба и то не само в рамките на българския джаз (ако това съчетание на двете думи имаше повече основания в практиката).” [26](#)

През 1965 г. Милчо Левиев – пиано сформира квартета „Джаз Фокус’65”. Освен него във формацията са Симеон Щерев – флейта, Любомир Мицов – контрабас и Петър Славов – ударни. Квартетът е създаден със съдействието на Радой Ралин, за озвучаване на сатиричната рубрика „Фокус” към кинопрегледите в българските кинозалони. С тази джаз формация Милчо Левиев изнася концерти у нас и в чужбина. С „Джаз Фокус’65” е свързано и едно от признанията за българския джаз, когато през 1967 г. квартетът получава наградата на критиката на джаз фестивала в Монтьо – Швейцария. През 1968 г. музикантите от квартета записват албум в ГФР.

Характерно за Милчо Левиев като инструменталист е, че завладява и увелича публиката с интерпретацията си и чувството за стил. Лекият му тон спомага да внуши стиловите особености на джаз музиката. Има усет към красивата фраза, с логичност и естествено разгръщане на кулминациите. Милчо Левиев е музикант с постоянно художествено и техническо равнище и разнообразни възможности и идеи.

1970 г. е годината, в която Милчо Левиев напуска България. От 1971 г. до 1976 г. е пианист, композитор и аранжор в оркестъра на Дон Елис, с който изнася концерти из целия свят. През този период творчеството му прави впечатление с използването на типичните български неравноделни размери и специфични интонации (криво садовско хоро в размер 13/16).

Свири и записва с едни от най-големите музиканти в областта на джаза като Чарли Хейдън, Хърби Мен, Били Кобъм, Ренди Брекър, Арт Пейпър, Чик Къриа, Ал Жеро, Ърни Ендриус, Аирто Морейра, Марк Мърфи, Джон Клемър, Дейв Холанд, Джак Шелдън, Кармен Макрей...

Композициите, аранжиментите и изпълненията на Милчо Левиев са удостоени с много международни награди, които са оценка за неговото творчество. Не случайно името му е включено в някои от световните музикални енциклопедии.

ВИЛИ КАЗАСЯН (1934 – 2008 г.)

Името на Вили Казасян (пианист, композитор, аранжор, диригент) неизменно е свързано с Биг Бенда на БНР. И не случайно. Цели 38 години (1960-1998 г.) творчеството му и неговата музикална кариера се отъждествяват с този оркестър. Първоначално е пианист, след което е

заместник диригент, но след напускането на Милчо Левиев, съвсем логично той поема диригентството на Бенда.

Вили Казасян завършва машинно инженерство в техническия университет, а по-късно и БДК. Началото на неговата кариера е като пианист във второто издание на „Джаза на младите”. През 1956 г. е в състава на „Оркестърът към Сатиричния театър”. 1960 г. създава оркестър „Студио 5”, с който изнася в залата на БИАД, прочутите концерти, с които дава възможност на млади изпълнители да се изявят на голямата сцена и там да покажат своите възможности в рубриката „Микрофонът е ваш”. Негови открития по това време са певците Стефан Воронов и Богдана Карадочева.

Биг Бендът на БНР, на който Вили Казасян дълги години е диригент, осъществява по-голямата част от продукцията на БНР за популярна музика. Благодарение на него формацията има изключително активна концертна дейност, не само в България, но и в чужбина. Основен оркестър е в изданията на Международния фестивал „Златният Орфей” и телевизионния конкурс „Мелодия на годината”. Биг Бендът има стотици участия в телевизионни предавания както в България, така и в чужбина. Вили Казасян е канен за гост диригент на оркестри в Москва, Берлин, Лайпциг и т.н. Той има предпочитание към динамичното музициране, подчертано от аранжимента. Умее да работи с инструменталистите, като ги провокира да музицират непринудено и свободно. Като композитор е автор на оркестрови пиеси, популярни и детски песни, в които разкрива музикалната същина на виждането си за композиция. Пише музика за филмите „Неочаквана ваканция” (за този филм създава една от най-известната си песни „Детство мое” 1981 г., т. Б. Гудев.), „Ян Бибиян”... Вили Казасян показва и продуцентски качества, като създава и продуцира много успешните вокални състави „До, ре, ми, фа” и „Студио В”. Прави и голяма част от аранжиментите на Биг Бенда на БНР. Удостояван е с редица отличия и награди.

С цялостното си творчество Вили Казасян се нарежда до тези музиканти и личности, които изграждат и развиват българското музикално изкуство в областта на джаз и поп музиката, така че следващите поколения да могат да стъпят на здрави основи и продължат утвърждаването на музикалните ценности.

„СТУДИО 5”

През 1960 г. Вили Казасян създава „Студио 5”. С тази формация някои млади и талантиливи певци правят първите си стъпки в областта на популярната музика. В състава на „Студио 5” са Вили Казасян – пиано, Християн Платов - китара (от 1962 г. Божан Хаджиев), Дечко Делчев – тенор саксофон и флейта, Любен Борисов (Камилата) – бас, Радослав Иванов – ударни, Георги Манчев - ударни. На сцената на БИАД в

столицата наред с утвърдените певци Маргрет Николова, Кирил Семов, Йорданка Христова, със „Студио 5” за първи път се качват и бъдещите звезди на популярната ни музика Стефан Воронов и Богдана Карадочева. Оркестърът реализира редица записи и изнася многобройни концерти. „Студио 5” просъществува до 1969 г.

ОРКЕСТЪР „НАСТРОЕНИЕ И РИТЪМ”

През 50-те и 60-те години наред с работата си в различни формации (оркестрите на Димитър Ганев, „Държавен естрадно - джазов оркестър” на Емил Георгиев, оркестъра на СГНС с диригент Христо Вучков, „Оркестърът към Сатиричния театър”, Биг Бенда на БНР), Георги Ганев (Гочето) създава и оркестър „Настроение и ритъм”, на който е диригент. С него осъществява много концертни обиколки в страната. Формацията участва в предавания на живо в новосъздадената Българска национална телевизия, директно от студиото на Телевизионната кула в гр. София. В „Настроение и ритъм” са свирили музиканти като Тончо Русев - тромпет, Морис Аладжем – тенор саксофон и флейта, Димитър Симеонов – баритон саксофон, Дечко Делчев – тенор саксофон, Иван Зафиров - саксофон, Недко Трошанов - тромбон, Михран Берберян – тромбон, Димитър Петров (Заека) - пиано, Стефан Пехливанов - пиано, Ташо Ташев - контрабас, Крум Калъчев – ударни... В спектаклите, международните програми и концерти реализирани от Георги Ганев и неговия оркестър, като гост солисти са участвали почти всички известни изпълнители по това време, между които: Лиана Антонова, Лили Иванова, Йорданка Христова, Ирина Чмихова, Маргрет Николова, Георги Кордов, Росица Николова, Борис Гуджунов, Нина Светославова, Мария Мицева, Райна Денева, Симеон Щерев – флейта, Вили Казасян – пиано, проф. Добри Палиев, проф. Костадин Чилев, Хрант Савалджиян (Дунчо) – мундхармоника, както и артистите Коста Цонев, Георги Раданов, Мария Русалиева, Георги Попов, Мила Павлова, Ирина Тасева, Стоян Стойчев, Юлия Славова, Кирил Янев, Васил Мирчовски...

Музикалните прояви на оркестъра са не само в зала „България”, зала „Универсиада”, „Младежки театър”, „Студентски дом на културата”, „Летен театър” в гр. София, но и из цялата страна. Те предизвикват жив интерес и масово посещение на публиката

Оркестърът на Георги Ганев съпровожда много известният по това време дует „Нанос” в няколкото му концертни турнета из България.

През 1967 г. съставът изнася концерти в бивша Югославия на сцената на известната зала „Дом на синдикатите” в Белград със солисти Мария Мицева, Красимира Минева, Нина Светославова, Данаил Николов, Сенка Петрович, Джеки Уелдж.

Характерното за оркестър „Настроение и ритъм” е, че без никакво изпълнителско колебание прави много добър акомпанимент и винаги е

равностоен партньор на изпълненията на гост солистите. Художествената концепция на Георги Ганев като диригент и солист за стил, художествена мярка и ансамблова съгласуваност води до този много точен акомпанимент с майсторско изграждане на композицията. Самият Георги Ганев си спечелва име на отличен музикант и професионалист с изключителна музикална памет – качество абсолютно необходимо за развитието на изпълнителя.

ГЕОРГИ ГАНЕВ (1927-2007 г.)

Георги Ганев (Гочето) - кларинетист, алт саксофонист, композитор, аранжор, диригент е един от значимите музиканти, работили в областта на джаз и поп музиката.

Роден е в семейството на крупния асеновградски фабрикант Димитър Ганев. Любовта си към музикалното изкуство Георги Ганев наследява от баща си Васил Ганев - фабрикант, цигулар, пианист, композитор, аранжор.

Георги Ганев е възпитаник на френския колеж „Свети Августин” в гр. Пловдив, а по-късно завършва право в СУ и кларинет в БДК. Още като ученик във френския колеж свири в неговия духов оркестър. 50-те години е част от състава на едни от най-реномираните формации – оркестрите с диригент Димитър Ганев, „Оркестърът на СГНС”, „Държавния естрадно - джазов оркестър” към „Дирекция за музикално, творческо и изпълнителско изкуство”, „Оркестърът към Сатиричния театър”... Той е един от основателите, солист – водач на саксофоните и аранжор на Биг Бенда на Българското Национално Радио (1960-1971 г.). Има много аранжimenti, авторски оркестрови пиеси и песни. От средата на 50-те до края на 60-те години Георги Ганев сформира собствен оркестър – комбо състав „Настроение и ритъм”, с който осъществява концертни турнета в страната и чужбина. Солисти на този оркестър са редица български и чужди изпълнители. Заедно с Христо Вучков композира музиката към един от първите български мюзикъли “Имате ли двойник?”, чиято постановка е на известния български актьор Коста Цонев, а премиерата на спектакъла е в Летния театър в гр. София, под акомпанимент на неговия оркестър. С композитора Емил Георгиев са съавтори на музиката към естрадно-хумористичния спектакъл “Софиянци и ние”. В него участва оркестърът на Георги Ганев. 12 – те аранжимента на песните, включени в една от най-продаваните за всички времена в България дългосвирещи плочи, на много известния през 60-те години дует “Нанос” са негови. Съпроводът както в тази, така и в други грамофонни плочи е на оркестъра на Георги Ганев. Изпълненията му на саксофон и кларинет са на подобаващо високо техническо и художествено ниво и се характеризират с мек, изразителен и разнообразен тон, с богата емоционалност и зрялост на интерпретацията. Музицирането му е подчинено на стила и характера на изпълняваните творби. Работи като Главен художествен ръководител, Главен диригент и ръководител на

цялата музикално - артистична дейност на тогавашния Комитет за отдих и туризъм от 1971 до 1974 г. От 1974 г. до 1979 г. е Директор на международния фестивал „Златният Орфей“. Паралелно през 70-те години е и преподавател по кларинет и оркестър в БДК. От 1980 г. до 1989 г. е административен секретар на Съюза на българските композитори. Като творец и общественик Георги Ганев има голям принос за утвърждаването, развитието и популяризирането на българската музика у нас и в чужбина. Като Директор на МФ „Златният Орфей“ играе важна роля за утвърждаването на много известни композитори и изпълнители. По негово време награди на фестивала получават певците Лили Иванова, Алла Пугачова, Фара Мария, Панайот Панайотов, Стефка Оникян, Ани Върбанова, Росица Борджиева и много други. Премирани са и младите тогава композитори Стефан Димитров, Александър Бръзицов, Бисер Киров, Любомир Денев, Мария Ганева, Христо Ламбрев, Веселин Тодоров, Стефан Драгостинов...

Георги Ганев кани за почетни гости на фестивала „Златният Орфей“ Чучо Валдес и Антонио Сандовал, „Лос Иракерес“, Рафаел Сомавиля, Омара Портуондо, „Лос Таинос“ – всичките от Куба, Биг Бенда на западно берлинското радио с диригент Паул Кун, Ленинградския диксиленд, Биг Бенда на чехословашката телевизия, Алла Пугачова – бившия СССР, „Иръпшън“, Рикардо Фоли - Италия, Карел Гот - Чехия, Албано - Италия, „Мънго Джери“, Ива Дзаники - Италия, Марчела Бела - Италия, Вокално-инструментален състав с диригент Раймонд Паулс – бившия СССР, „2 + 1“ - Полша, „Lokomotiv GT“ - Унгария, „Песняри“ – бившия СССР... Като член на международните журита на престижните фестивали за популярна музика в гр. Сопот Полша, гр. Дрезден Германия, Палма де Майорка Испания, Истанбул Турция и др., Георги Ганев е съдействал да получат отличия редица български певци и композитори.

ИНСТРУМЕНТАЛЕН СЕПТЕТ „СЕПТЕТ СОФИЯ“

Димитър Ганев (Чичото), който през 1960 г. е един от основателите и диригентите на Биг Бенда на БНР, по същото време създава и „Септет София“, в който привлича Тончо Русев – тромпет, Морис Аладжем – тенор саксофон и флейта, Недко Трошанов – тромбон, Никола Кюлджиев – контрабас, Райчо Любенов – пиано, Томи Димчев – пиано, Петър Славов – ударни. За краткото време, през което съществува, „Септет София“ е изключително продуктивна формация. Реализира звукозаписи, които са издадени на грамофонни плочи, между които „Нежно цвете“, муз. Сидней Бешет, „Веселият кларинетист“, муз. Г. Мазети, „Чимкана“, муз. П. Гуалди... Работи с почти всички популярни изпълнители по това време. Привлича като гост солист в концертите си и виртуозния акордеонист Евстати Кузманов (баща на Даниела Кузманова), за който е характерно, че свири поп и джаз музика със същата лекота, с каквато изпълнява

класическа, народна и т.н. „Септет София” е основата на създадения по-късно от Димитър Ганев култов оркестър „Балкантон”. Септетът получава Първа награда на Второ общобългарско състезание за майстори на естрадата. При интерпретацията на творбите, инструменталистите от формацията показват богато разнообразие на изразните средства, без да повтарят нито едно от тях. Искам да подчертая, че Димитър Ганев е бил предпочитан диригент от солистите, не само защото оркестрите му са отлични акомпанятори, но и затова, че чрез него артистичните намерения на изпълнителите по-лесно се възприемат от публиката.

ОРКЕСТЪР „БАЛКАНТОН”

Оркестър „Балкантон” е един от легендарните комбо състави на 60-те години. През 1962 г. Димитър Ганев напуска Биг Бенда на БНР. По негова идея и благодарение на авторитета му като музикант и личност, ръководството на единствения завод за грамофонни плочи в България „Балкантон” му възлага да сформира комбо състав, който да осъществява голяма част от звукозаписната дейност на завода. Главен редактор на завода по това време е големият български музикант - композитора Йосиф Цанков. Така през 1962 г. е основан емблематичния оркестър „Балкантон” към едноименния завод за грамофонни плочи.

През годините Димитър Ганев привлича в оркестъра едни от най-добрите инструменталисти в България: саксофони - Морис Аладжем, Едуард Ананиев, Борис Кролев; тромпети - Тончо Русев, Кирил Вълчков, Йордан Капитанов, Атанас Шахов; тромбон - Недко Трошанов; пиано - Томи Димчев, Николай Арабаджиев, Любомир Георгиев, Райчо Любенов; бас - Никола Кюлджиев; китара - Зоран Ранчев, Орлин Котаров, Георги Димитров; ударни - Петър Славов, Иван Христов, Константин Бакърджиев.

Било е особена привилегия за музикантите и певците да работят с оркестър „Балкантон”. „Ооо, в него „пилотажът” наистина беше висш – сред поканените музиканти бяха още пианистът Николай Арабаджиев, китаристът Кристиан Платов – според мен най-добрият в България за всички времена, Недко Трошанов, Людмил Георгиев, Райчо Любенов, Никола Кюлджиев, Морис Аладжем и други-всички те оставили следа след себе си и едни от водещите музиканти по това време. Обиколихме целия свят с концерти и звукозаписна дейност. Солистите ни бяха от най-високо ниво...”¹

„...оркестър „Балкантон” и днес би могъл да служи като чудесен пример за ансамбловост, висок професионализъм и усет за инструменталните пиеси. Не е никак трудно да определим мястото му в развитието на жанра – оркестърът е сред малкото състави, които „даваха тон” и определяха тенденциите в развитието на българската естрада.”³

Оркестър „Балкантон” осъществява хиляди звукозаписи на песни и инструментални пиеси, повечето издадени на грамофонни плочи. Наред със звукозаписната дейност, оркестърът изнася концерти из цялата страна, както с най-популярните български певци, между които личат имената на Йорданка Христова, Лили Иванова, Емил Димитров, Константин Казански,

Бисер Киров, Боян Иванов, Мустафа Чаушев, Грета Ганчева, Богдана Карадочева, Кирил Семов, Паша Христова, Маргарита Радинска, Стефка БEROVA, така и с повечето гостуващи в България чуждестранни изпълнители. Много наши млади певци са създали своя артистичен облик под въздействието и с работата си с оркестър „Балкантон”.

Под диригентството на Димитър Ганев, формацията осъществява редица турнета в целия свят. Легендарни са концертите на оркестъра в Куба, Канада, бивша Югославия, бившия СССР, Германия, Франция...

Съставът е включен в много телевизионни програми у нас и в чужбина. Взима участие във всички престижни фестивали и форуми за поп и джаз музика в България.

През 1963 г. оркестър „Балкантон” се представя в студентски фестивал в гр. Лил – Франция със солисти Росица Николова и Димитър Йосифов.

След успешно турне в бивша Югославия с вокалните изпълнители Лили Иванова, Йорданка Христова, Маргрет Николова и Мария Косева през 1965 г., „Балкантон” е поканен за участие в програма на Белградската телевизия.

1972 г. в Париж - Франция със солисти Емил Димитров, Богдана Карадочева и сестри Кушлеви, оркестър „Балкантон” с диригент Димитър Ганев изнася близо 30 концерта в театър „L'Euoréen”. След огромния успех пред френската публика, отзивите във френската преса са повече от ласкави.

С непрекъснатия си стремеж към професионално усъвършенстване, разкривайки големите си солистични и ансамблови възможности, музикантите от оркестър „Балкантон” показват свободата на фантазията си и умението си да контактуват с публиката. С изпълненията си създават оригинална звукова атмосфера и модерен традиционализъм, като прилагат удивителна изобретателност и логическа импровизационна мисъл. Приносът за развитието на джаз и поп музиката в България на оркестър „Балкантон” с диригент Димитър Ганев е неизмерим и безспорен.

АРМЕЙСКИ ЕСТРАДЕН АНСАМБЪЛ

През 1962 г. към Театъра на народната армия се сформира Армейски естраден ансамбъл, който от 1977 г. става част от Ансамбъла за песни и танци на БНА. 1980 г. е преименуван в „Сребърни звезди”. Оркестърът за популярна музика към този ансамбъл привлича едни от най-добрите музиканти по това време – Кирил Дончев (диригент 1962-1971 г.), Емил Георгиев (главен художествен ръководител 1971-1974 г.), Ангел Заберски (диригент 1974 – 1984 г.), Димитър Симеонов (главен художествен ръководител от 1984 г.). В различни периоди, лице на ансамбъла са вокалните изпълнители Маргрет Николова, Георги Кордов, Емилия Маркова, Кирил Семов, Стефка Оникян, Кичка Бодурова, Христо Кидиков,

Нели Рангелова, Георги Христов, Михаил Белчев, Елвира Георгиева и много други.

ОРКЕСТЪР „СТАКАТО”

През 1963 г. по идея на Иван Пендачански (акордеон, бас китара) към Студентски дом на културата в столицата се създава оркестър „Стакато”. Първи диригенти на оркестъра са Жул Леви и Димитър Вълчев. След тях ръководител на „Стакато” става младият и талантлив Развигор Попов – по това време студент в БДК. В различните периоди в оркестъра свирят Константин Иванов – тромпет, Генчо Въртовски - тромпет, Цветомир Димитров – тромпет, Михаил Михайлов – тенор саксофон, Георги Борисов – тромбон, Тодор Илков – китара, Андрей Бендерлийски – пиано, Герган Герганов – ударни. Първата солистка на „Стакато” е певицата Росица Николова. Други солисти на състава, с които са осъществени множество концертни турнета в България и в чужбина са били Мария Косева, Бисер Киров, Георги Минчев, Михаил Белчев, Стефан Воронов, Борис Гуджунов, Грета Ганчева, Мими Иванова...

„Стакато” са концертирали в Чехия и Белгия. През 1974 г. са на турне в бившия СССР със солисти Мими Иванова, Боян Иванов и Петър Чернев.

Формацията издава няколко грамофонни плочи: „Стакато - Папа Джо” 1971 г., „Спри се” 1972 г., „Наши вокално-инструментални групи” – компилация 1973 г., „Кдомпи Тан с оркестър Стакато”, „Стакато” 1973 г., „Мелодия 73” 1973 г., сборна плоча „Поп и джаз”, заедно с Биг Бенда на БНР и оркестър „София” 1974 г., „Сив дъждовен ден” 1975 г., Развигор Попов със „Стакато”, Мими Иванова със „Стакато”.

РАЗВИГОР ПОПОВ (1940 г.)

Развигор Попов е от тези музиканти, които са неуморими през целия си живот. Получава образованието си в БДК и докато следва свири вечер в ресторанти и барове. Едни от първите състави, в които свири Развигор Попов са оркестъра към Софийския университет „Студент 5” с диригент Димитър Ганев и оркестъра на Емил Димитров „Мелоди”, в който свирят Светослав Георгиев – ударни, Божан Хаджиев – китара, Павел Баръмов пиано, Вахан Вартазян - бас. През 1962 г. Развигор Попов вече е в „Стакато”, на който състав по-късно става диригент. В продължение на десетилетия той е един от най-ярките композитори и аранжори на българска популярна музика. През 1976 г. създава група „Старт”, която заедно с Мими Иванова изнася хиляди концерти в страната и в чужбина. Най – популярните песни на талантливия музикант са свързани с името на настоящата му съпруга Мими Иванова. Заедно с нея и група „Старт” реализират 13 грамофонни плочи. В тях са включени песни, които и досега са обичани - „Петнадесет лалета” 1978 г., т. Й. Янков, „Вълкът и седемте козлета” 1979 г., т. Ж. Кюлджиева, „Вече свърши хубавото време” 1981 г., т. Б. Гудев. С оркестрите на които е бил диригент, Развигор Попов

участва и в многобройни телевизионни предавания, фестивали, развлекателни програми...

„ОРКЕСТЪРЪТ НА ЧАЛАШКАНОВ”

Известният музикант – тромпетистът Никола Чалашканов (Чоли) през 1963 г. основава собствен оркестър. Здравко Радоев и Янко Миладинов са пианистите, които свирят при него, а саксофонист е Христо Чолаков (Чандо). Оркестърът свири в ресторанти и барове, изнася концерти из цяла България. Солисти на комбо състава са били певците Стефан Воронов, Димитър Йосифов, Йорданка Христова, Маргарита Димитрова, Борислав Грънчаров, Зоран Милевоевич и др.

ОРКЕСТЪР „СОФИЯ”

През 1964 г. към тогавашния СГНС се създава комбо състав - оркестър „София”, който за кратко време се налага в концертния живот на нашата страна. Един от основателите на състава е композиторът Емил Георгиев. През дългогодишното съществуване на формацията в нея свирят много от най-добрите български инструменталисти. Основатели и познати музиканти, свирили в състава са – Людмил Георгиев (Джуджката) – алт саксофон и кларинет, Димитър Симеонов (Мончо) – тенор саксофон и баритон, Христо Чолаков (Чандо) тенор саксофон, Венко Захариев – алт саксофон, Християн Платов (Шикро) – китара, Константин Драгнев (Графа) - тромбон, Петър Попов - тромбон, Георги Борисов - тромбон, Иван Данов - тромпет, Константин Носов - тромпет, Генчо Въртовски - тромпет, Атанас Шахов – тромпет, Радко Начков - ударни, Крум Калъчев - ударни, Петър Славов – ударни, Борис Ненков - пиано, Сашо Мирев – пиано и др.

Диригенти на оркестъра са били Емил Георгиев, Людмил Георгиев, Николай Арабаджиев и Димитър Симеонов. Между солистите на формацията през годините личат такива имена като Паша Христова, Мими Николова, Маргрет Николова, Лили Иванова, Йорданка Христова, Мария Нейкова, Георги Минчев, Борис Гуджунов, Цветан Панков, Мими Иванова, Христо Кидиков, Маргарита Радинска, Катя Филипова, Кирил Семов, Доника Венкова, Йордан Марчинков, Камелия Тодорова...Музикантите от оркестър „София” изнасят хиляди концерти както в страната, така и в чужбина. Знакови са турнетата им в Куба, бившия СССР, ФРГ, Алжир, Швейцария, Мароко, Сирия, Ливан, Италия, Франция...По време на изданията на Международния фестивал „Златният Орфей” акомпанират на гостите на фестивала „Рики е повери”, Бен Крамер, Женифер...

Участват в много телевизионни предавания, както и в съвместни музикални програми с Музикалния театър „Стефан Македонски”, „Народния театър” и „Сатиричния театър” в гр. София. През 1981 г.

оркестър „София” със солистка Камелия Тодорова се представя в „Джаз джембъри” във Варшава – Полша.

Високото ниво на изпълнителско майсторство на състава, което по своята естетическа стойност носи всички белези на голямото изкуство и опитните диригенти са предпоставка за големите интерпретационни възможности на оркестъра и неговото темброво разнообразие. „21 декември оркестър „София” със солисти Мария Нейкова, Паша Христова, Мими Иванова и Георги Минчев оставиха много добри впечатления – най-вече с опита на главна дирекция „Българска музика” да поведе борба за добър вкус сред младежта срещу „сивия поток”, с някои интересни стремежи на диригентите Развигор Попов и Николай Арабаджиев за по-диференцирано третиране на инструменталния пласт в изпълняваните песни.” [7](#)

Оркестър „София” има издадени няколко самостоятелни албума с различни вокални изпълнители („Софийски естраден оркестър” 1970 г., „Аз танцувам буги” 1980 г., „Оркестър София със своите солисти”).

НИКОЛАЙ АРАБАДЖИЕВ (1936 – 1971 г.)

Николай Арабаджиев е композитор, аранжор, пианист, диригент, роден в гр. Плевен. Неговата майка Ангелина Кънева е от най-добрите вокални педагози в България. Като пианист в оркестър „Балкантон”, по време на безбройните му записи и концерти натрупва богат опит, който прилага в периода 1969-1971 г. като диригент на оркестър „София”. Утвърждава състава като един от най-добрите. Известно е творческото му сътрудничество с Паша Христова, за която написва една от най-хубавите си песни „Остани”. За съжаление и двамата твърде млади загиват при самолетна катастрофа на летище София през 1971 г.

ДИМИТЪР СИМЕОНОВ (1932 г.)

Димитър Симеонов (Мончо) – саксофонист, цигулар, композитор, аранжор, диригент, в момента е доайенът на българския джаз и поп музика. Той е син на голямата българска цигуларка със световна кариера проф. Недялка Симеонова. Баща му е пианист. Отгледан е от баба си и дядо си, който още през 1901 г. е първи тромпетист и цигулар в Царския оркестър. Не случайно на девет години, Мончо изнася първия си концерт. Завършва БДК със специалност цигулка в класа на проф. Владимир Аврамов, но саксофонът става негова съдба. Свири последователно в елитните оркестри „Джазът на Оптимистите”, в „Джазът на младите”, оркестър „Настроение и ритъм”, „Оркестърът към Сатиричния театър”, Биг Бенда на БНР. Но съставът, в който Мончо свири най-дълго е оркестър „София” (1964-1984 г.), на който от 1972 до 1984 г. е диригент. През 1984 г. Димитър Симеонов е назначен за Главен художествен ръководител на оркестър „Сребърни звезди” при БНА. Той е първия преподавател по саксофон в катедра „Поп и джаз изкуство” при НМА. Издава 7 школи по саксофон. Като изпълнител, неговият артистичен натюрел се оформя от

семејната среда. При свиренето си се справя леко и свободно с музикалните фрази. Широтата и звучноста на тона му дават възможност за разгръщане на голяма динамична амплитуда и постигане на изразителност в интерпретацията. Всичките му тези качества го правят един от най-добрите тенор саксофонисти в България. Не случайно, той до този момент радва почитателите на популярната музика с изпълненията си.

„ДЖАЗ ФОКУС’65”

По времето когато европейският джаз търси своята идентичност, Милчо Левиев заедно със Симеон Щерев (Банана), Любомир Борисов (Камилата) и Крум Калъчев създават легендарния квартет „Джаз Фокус’65”. Квартетът е сформиран през 1965 г. по идея на поета Радой Ралин, с цел озвучаване на рубриката „Фокус” към кинопрегледите в киносалоните. Година по-късно Петър Славов сменя на ударните Крум Калъчев. Първият концерт на музикантите от „Джаз Фокус’ 65” е през 1966 г. в концертна зала „България” в гр. София, където с изпълненията си предизвикват истински фурор сред публиката. Пиесите, които представят са виртуозно изсвирени и носят белезите на истинското джазово изкуство. Осъществен е документален запис на този концерт и от „Балкантон” е издадена първата плоча на квартета. През 1967 г. на брега на Женевското езеро се провежда първото издание на световно известния Джаз фестивал в Монтрьо – Швейцария. На този висок форум „Джаз Фокус’65” получава международно признание, като печели престижната награда на критиката и публиката. Същата година формацията е поканена да участва и в джаз фестивалите “Jazz Ost West” в Нюрнберг и „Прага’67”, където свири на една сцена със световно известния квартет на Чарлз Лойд. „Джаз Фокус’65” завладя напълно залата. Художественият усет, бликащата инвенция и лишената от имитаторство непринуденост ги направи без съмнение изненадата на тази вечер. Живи аплодисменти изпратиха втората пиеса от програмата (народни теми от Нат Адерли), а в „Блус в 12” (композитор Милчо Левиев) квартетът, достигнал до съвършено единомислие и спойка, красноречиво изрази стремежа си към едно сериозно и съдържателно изкуство, наситено с богатата ритмична емоционалност или т.н. „суинг”.”. [1](#)

През 1968 г. фирмата „Saba MPS” в Германия издава плоча на „Джаз Фокус’65”, който е в състав Милчо Левиев - пиано, Симеон Щерев - флейта, Любомир Мицов - контрабас и Петър Славов - ударни. През същата година квартетът издава и втората си плоча от поредния концерт в зала „България”. В интерпретацията на представените пиеси, посредством изразните средства на джаз музиката, музикантите от състава предават чувствата си на публиката. На „IX Световен фестивал на младежта и студентите” в гр. София, проведен през 1968 г. „Джаз Фокус’65” печели Първа награда - златен медал. През 1970 г. квартетът отново е поканен за участие във фестивала „Jazz Ost West” в Нюрнберг ГФР, но то не се осъществява, тъй като на тогавашния им контрабасист Теодоси Стойков е

отказано издаването на паспорт за пътуване в чужбина. Единствено Симеон Щерев взема участие в този фестивал, свирейки заедно с тромбониста Алберт Мангелсдорф – Германия и саксофониста Джон Сърман – Англия. Същата година „Джаз Фокус’65” преустановява съществуването си. „Точно този миг на промяната бе доловен от Симеон Щерев, но най-вече от Милчо Левиев, та те двамата...потеглиха в едно пътешествие, за крайната цел на което имаха само приблизителна представа. ...Тук някъде, в самото начало на 60-те години, в един възел се сплитат две общи тенденции, в центъра на които попаднаха и българите. Става дума за проявеното вече любопитство към малко познати интонационни и метроритмични структури, от една страна, и за екзотичната все още флейтова звучност в джаза, дразнеща любопитството и предизвикваща амбициите чрез примера на Хърби Мен и Чарлз Лойд отвъд океана”. [5](#)

ОРКЕСТЪР „МЕТРОНОМ”

Когато се споменава името на оркестър „Метроном” неминуемо в съзнанието ни изниква името на неговия създател и голям музикант Панайот Славчев. През 1965 г. той основава към Централния студентски дом на културата в гр. София оркестър „Метроном”, на който е диригент до 1981 г. По-известни музиканти, които свирят в оркестъра са Любомир Денев и Едмонд Демерджиян – ударни, Петко Петков и Тодор Шиков – бас китара, Иван Лечев и Николай Стоянов – китара, Стойчо Раднев – тромпет, Руслан Русинов – тромбон... По време на концертните обиколки из страната солисти на оркестър „Метроном” са били такива имена в българската поп музика като Маргарита Хранова, Кичка Бодурова, Бисер Киров, Михаил Белчев, Мария Нейкова, Васил Найденов, Орлин Горанов, Кристина Димитрова... Оркестър „Метроном” е основният акомпаниращ състав по време на провеждането на ежегодния „Младежки конкурс за забавна песен”.

Тодор Колев прави първия си самостоятелен рецитал като вокален изпълнител през 1973 г. с оркестър „Метроном” по време на „Младежки конкурс за забавна песен”, проведен в зала „Универсиада” гр. София.

ПАНАЙОТ СЛАВЧЕВ (1943 – 1992 г.)

Панайот Славчев (Панчо) – диригент, композитор, пианист, аранжор е един от знаковите музиканти, творили в областта на популярния жанр. Основател и диригент на оркестър „Метроном” в периода 1965 – 1981 г. През 1970 г. по идея на Панайот Славчев се организира провеждането на първото издание на ежегодния „Младежки конкурс за забавна песен” в гр. София, на който акомпаниращ оркестър е „Метроном”. До 1989 г. Панайот Славчев е музикален ръководител на този конкурс, който дава старт в кариерата на редица рок групи, певци, композитори и аранжори в българската джаз, поп и рок музика.

Панайот Славчев е диригент, пианист, композитор и аранжор с индивидуален стил. Той е музикант с набиваща се на очи

непосредственост и завладяваща емоционалност. Композиторската му форма е построена със завидно равновесие и съразмерност. В аранжиментите му няма излишни ефекти, но чрез тях разкрива тоновото и темброво разнообразие на оркестъра. Негов е аранжимента на получените Голямата награда на международния фестивал „Златният Орфей“ песни „Сонет“ на Бисер Киров по стихове на Димитър Методиев през 1978 г. и „Вечерница ти пак бъди“ на Атанас Косев, ст. Орлин Орлинов през 1979 г. Три поредни години от 1985 до 1987 г. му е присъждана Специалната награда за аранжимент на Международния фестивал в Рошок – Германия.

От 1981 г. до 1990 г. Панайот Славчев е отговорен редактор в редакция „Забавна музика“ на БНТ, а от 1990 г. е неин главен редактор.

ОРКЕСТЪР „БУРГАС“

Макар и много трудно, по конюнктурни причини, елитни музиканти извън столицата създават оркестри, които обогатяват концертния живот в страната.

Оркестър „Бургас“ е създаден през далечната 1957 г. от Кирил Дончев (тромбонист, композитор, диригент) и Иван Пантелеев (композитор, аранжор, диригент). Един от най-активните периоди на оркестъра започва 1973 г., когато е началото на известния конкурс за българска поп песен „Песни за Бургас, морето и неговите трудови хора“, който се провежда в Летния театър в гр. Бургас. От този момент до 1990 г. оркестър „Бургас“ е основна акомпанираща формация на конкурса.

Оркестърът е записвал песни на композитори като Тончо Русев, Найденов Андреев, Атанас Косев, Константин Ташев, Митко Щерев, Ангел Заберски, Стефан Диомов, Александър Бръзицов, Зорница Попова, Мария Ганева, Чавдар Селвелиев... Тези композиции са издадени и на грамофонни плочи в изпълнение на популярни български певци: Кичка Бодурова, Панайот Панайотов, ВГ „Тоника“, ВГ „Тоника СВ“, Нели Рангелова, дует „Ритон“, Катя Филипова, Мими Иванова, Мария Нейкова, Кристина Димитрова, Орлин Горанов, Георги Христов, Ева Найденова, Зоран Милевоевич...

ОРКЕСТЪР „РУСЕ“

Едни от първите формации, които поставят началото на джаз традициите в гр. Русе са оркестрите „Ритъм“ с ръководител Лазар Хасон и „Русенски оптимисти“ с диригент Петър Хаджистойков.

Името обаче, с което се свързва творческия път на повечето съвременни русенски джазови музиканти и създаването на няколко легендарни русенски състава е името на Петър Петров – саксофон и кларинет.

В средата на 70-те Петър Петров създава оркестър „Русе“. Запомнящо е представянето на тази русенска формация в Джаз среща София'81 и Джаз среща София'84. „Нека не се мисли, че на петия наш джазов

фестивал сме се радвали само на превъзходни гости – музиканти от чужбина. Достатъчно е да кажа само: оркестър „Русе” с ръководител П. Петров и формация „Бели, зелени, червени” от Пловдив с ръководител В. Николов, за да припомня две от най-силните програми на срещата. Това са два състава, които най-успешно – и благородно – си съперничат не толкова за „палмата на първенството”, колкото по линията на непрестанното развитие. Репертоарът им неизменно се обновява и обогатява, а заедно с него и инструменталното им майсторство, без нито за миг да се усеща вкостеняване на тона на виталността.”. [22](#)

„И тази година към търсене на национална определеност бяха отправени доста усилия – оркестър „Русе” чрез своеобразието на неравноделната метроритмика ... живецът и неповторимостта на българската народна музика се запазват, като при това придобиват своеобразна оригиналност и сила.”. [28](#)

Оркестър „Русе” има значителна концертна дейност не само в България, но и в Русия, Румъния, Италия, Франция, Словакия... Едно от ценните неща в техните изпълнения е запазеният им индивидуален облик. Показват задълбоченост на импровизацията, при която простотата и изразителността съставляват органично цяло.

ПЕТЪР ПЕТРОВ (1932 – 2013 г.)

Петър Петров (Парчето) завършва БДК със специалност „кларинет”. Специализира в Прага и в продължение на 40 години е солист-кларинетист в Русенската филхармония. Първият джазов състав на Петър Петров е сформиран през 1959 г. Музикантите от този състав са основата на създадения по-късно „Джаз квартет Петрови” в състав: Петър Петров (Парчето) – саксофон и кларинет, Петър Петров (Петуха) – тромпет, Златко Петров – пиано, Илко Петров – ударни. „Джаз квартет Петрови” изнася много концерти в България и в чужбина. Петър Петров сформира и квартет в състав: Петър Петров – саксофон, Александър Владигеров – пиано, Стайко Стайков – китара и бас, Илко Петров – ударни. От 1969 г. до 1975 г. известният русенски музикант работи в ГДР и ГФР. През 70-те години той е създател на знаковия оркестър „Русе”.

През 1975 г. Петър Петров основава „Русенския джаз клуб” към Клуба на културните дейци в града. През 1977 г. членовете на клуба организират и провеждат Първата Джаз среща в Русе. На този форум, освен оркестър „Русе” участват и Биг Бенда на БНР с диригент Вили Казасян и формацията от гр. Пловдив „Бели, зелени и червени” с диригент Веселин Николов. В началото на 80-те години Русенската джаз среща се превръща в Международен джазов фестивал. Петър Петров участва в почти всички форуми на джаз музиката в България. Концертира в рамките на Римски джазови дни в Италия, в „Джаз джембъри” във Варшава, Дебрецен – Унгария, „Джаз Ятра” в Индия, в Мексико, Русия, Румъния, Италия, Франция, Словакия...

Чрез неговите изпълнения на алт саксофон и кларинет се разкрива красотата на музикалния израз, постигната с тези инструменти и тяхната голяма въздействаща сила.

Благодарение на създадените формации и активната музикална дейност на Петър Петров, в гр. Русе се възпитават поколения музиканти и любители на джаза.

ОРКЕСТЪР "КО"

Габровските музиканти също имат традиции в областта на популярната музика. Един от първите състави в гр. Габрово е оркестър „Ко“ (1960-1964 г.) към ГП „Културен отдих“. Художествен ръководител е пианистът Христо Питев, а диригент Божидар Наумов. В състава му са още Христо Глушков – тромпет, Георги Глушков – тромбон, Йордан Илиев (Бени – баща на известния пианист от „Ку-ку бенд“ Кристиян Илиев) – тенор саксофон, Петър Петров (Зана) – саксофон. Този състав прави концертни обиколки из цялата страна. В концертите им гост солисти са Мими Николова, Димитър Йосифов, Йорданка Христова, Грета Ганчева, Жени Георгиева, Ангел Илиев...1962 – 1963 г. диригент на оркестъра, който вече е Биг Бенд от 12 инструменталисти е Манол Цоков, а в периода 1963 – 1964 г. – Божидар Тухладжиев. През 1962 г. формацията печели Второ място на „Общобългарско състезание на майстори на естрадното изкуство“ в гр. София. „Ко“ съществува до 1964 г.

„ХОТ – КЛУБ ГАБРОВО“

През 1965 г. в гр. Габрово е основан джаз клуб, който носи името „Хот клуб Габрово“. Със същото име Манол Цоков сформира и оркестър от 7 души към читалище „Априлов – Палаузов“ 1967-1971г.

ЕСТРАДЕН ОРКЕСТЪР КЪМ ОКРЪЖЕН СЪВЕТ ЗА ИЗКУСТВО И КУЛТУРА В ГР. ГАБРОВО

През 1967 г. в гр. Габрово Илко Илиев и Христо Василев – ученици в Текстилният техникум с помощта на Христо Митев, Илия Раев, Божидар Паунов и Божидар Тухладжиев, създават оркестър към ОСИК в града. Репертоарът, който изпълнява състава е от шлагерна музика до образци на световния джаз. Двигател и вдъхновител на творческите изяви на формацията е нейният диригент Манол Цоков. През 1968 г. оркестърът участва в „IX Световен фестивал на младежта и студентите“ в гр. София. В периода 1970-1971 г. диригент на Биг Бенда е известният музикант Иван Ноев.

Музикантите от този оркестър стават основата на сформирания по-късно Биг Бенд „Габрово“.

БИГ БЕНД „ГАБРОВО“

През 1968 г. се създава Биг Бенд „Габрово“. Негов диригент е Манол Цоков. Активните години на новосъздадения оркестър са 1968 – 1969 г. и 1975 – 1979 г., в които съставът изнася много концерти в страната.

Габровските музиканти участват и в прегледите на джазовите оркестри в гр. София през 1977, 78, 79 г.

ОРКЕСТЪР „ГАБРОВО”

През 1979 г. „Оркестърът за политически песни” (1976-1979 г.) към Общински съвет за култура в гр. Габрово с диригент Манол Цоков променя името си в оркестър „Габрово”. С името „Диксиленд Габрово” този оркестър участва в Третия и Четвърти преглед на джазовите оркестри в гр. София 1979 и 1980 г. През 1979 г. оркестър „Габрово” (отново под името „Диксиленд Габрово”) се представя на Джаз среща в гр. Габрово, заедно с Биг Бенда на БНР с диригент Вили Казасян и „Бели, зелени и червени” от гр. Пловдив с ръководител Веселин Николов. По-късно през 1982 г. тази джаз среща прераства в международна, а от 1983 г. срещата носи името „Диксиленд парад”.

Многобройни са участията на габровските музиканти в джаз форуми и фестивали. Те са сред поканените в изданията на международния диксиленд фестивал в Дрезден през 1981 г. и 1984 г.; под името „Суинг дикси бенд”, взимат участие в джаз фестивалите в Прага – Чехия 1985 г., Париж – Франция 1986 г., Сакраменто - САЩ 1990 г. През всичките години на съществуване на „Оркестър Габрово” до 2010 г. негов неизменен диригент е пианиста Манол Цоков.

БИГ БЕНД ПРИ ПРОФСЪЮЗЕН ДОМ НА КУЛТУРАТА В ГР. ПЛОВДИВ

В началото на 60-те години към Профсъюзния дом на културата „Стефан Кираджиев” в гр. Пловдив, Стефан Пехливанов – диригент, пианист, композитор и аранжор създава Биг Бенд. За участие в многобройните концерти на състава са привлечени много от известните и наложили се впоследствие вокални изпълнители, между които Стефка Оникян, Венета Рангелова...

В края на тази глава трябва да се отбележи, че участие в концертната дейност в България през 60-те години взимат и оркестрите: на **Здравко Радоев**, който работи предимно с Лили Иванова по време на концертните ѝ обиколки. Солисти на този оркестър са били и Емил Димитров, Йорданка Христова, Петър Чернев, Богдана Карадочева...; оркестърът на **Иван Пеев**, създаден през 1964 г., който работи предимно с Лили Иванова до 1970 г.; оркестърът на Емил Димитров **„Синьо-белите”** (с ръководители: Митко Щерев и Тенко Славов); оркестърът на Лили Иванова **„Маковете”** (от 1971 г. ръководител е Митко Щерев, а от 1973 г. Здравко Радоев).

4. ГЛАВА ТРЕТА - Значимите български оркестри и формации през 70-те години на XX век

70 – те години е десетилетие, в което джаз и поп музиката у нас съхраняват традициите, създадени от големите музиканти в предишни години. Въпреки, че по това време се появяват нови оркестри и формации, концертната дейност е забавила своите темпове и бележи известен застои в сравнение с 60-те. „Изчезващ жанр. Това е българската лека, забавна инструментална музика... От време на време на естраден концерт може да се чуе някоя инструментална пиеса. Обикновено от оркестър „Стакато” и оркестър „София”, които имат известни амбиции в това отношение... Периодът от 1960 до 1965 г. отбелязва върховното развитие на жанра в тези условия, който по-нататък тръгна с все по-забавени обороти. Смело може да се твърди, че от 1970 г. досега жанрът е в стагнация... Инструментални концерти с по-забавен характер от няколко години въобще не съществуват. Джазът също едва вирее”. [27](#)

Това е период, в който младежката аудитория показва своите предпочитания към рок музиката, а от средата на 70-те и към диско вълната. Появяват се нови кумири, които ползват различен инструментариум и имат по-нови и съвременни виждания за популярната музика, в унисон с нейното развитие по света. Музикантите, които се ориентират към новите направления на популярната музика са предпочитани от болшинството от публиката.

Въпреки това, може да се каже, че в този период, концертите и проявите на поп и особено на джаз формациите, не са малко и са на високо професионално ниво. Инструменталистите показват много добра оркестрова техника, усет за стил, съчетан с голяма музикалност и завършено чувство за художествена мярка. Характерно за тях е голямата прецизност на изпълнението. Достатъчно е да се отбележи, че наред със създадените вече джаз клубове в София, Габрово и т.н. се основава и този в гр. Русе през 1975 г. Провеждат се редица джаз форуми, срещи и фестивали, а участниците в тях са активни в концертната си дейност и показват все по-голямо умение да боравят с похватите на джаз музиката, в унисон със световните тенденции на тази елитарна музика. Пример е Международната Джаз среща в гр. Ямбол през 1974 г., където оркестър „София” показва джаз на световно ниво в традициите на Чарли Паркър. „Бели, зелени и червени” от гр. Пловдив се представят с тяхната пиеса „От изгрев до залез”, с която вдигат публиката на крака. На срещата в гр. Ямбол участват полската група „Джаз кариес” и чехословашката „Гатч”. На Международните джаз срещи в гр. Сопот през 1976 и 1977 г. музиканти от много страни радват любителите на джаза със своите изпълнения. Не изостава и гр. София, където през 1977 г. в меката на музикалния живот у нас зала „България” се провежда Първият преглед на джазовите оркестри. В този преглед се представят Биг Бенда на БНР с диригент Вили Казасян, „Симеон Щерев квартет”, Биг Бенда на НМА с диригент Йонко Татаров, оркестър „София” с диригент Димитър

Симеонов, сборен биг бенд „Експеримент“ с диригент Петър Славов, комбо състав с диригент Людмил Георгиев, формацията „Бели, зелени и червени“ от гр. Пловдив с ръководител Веселин Николов, оркестър „Русе“ с диригент Петър Петров, „Биг Бенд Габрово“ с диригент Манол Цоков.

Важна роля за развитието на българската джаз и поп музика изиграва създадения още през 60 - те години Международен фестивал на българската популярна песен „Златният Орфей“ – най-престижния български форум за композитори, инструменталисти и вокални изпълнители до 90-те години на ХХ век. 70 – те и 80 – те години са най-силните години на фестивала. В него участват много елитни музиканти от различни жанрове, които показват световните тенденции, както в инструментално, така и във вокално отношение. На този висок форум чрез изпълненията, срещите помежду си, джем сешъните и др., музикантите обменят опит със своите колеги от целия свят. Осъществяват се срещи с продуценти, журналисти и меценати от различни страни. На фестивалната сцена освен основния оркестър - Биг Бенда на БНР с диригент Вили Казасян, участват и комбо съставите оркестър „Балкантон“ с диригент Димитър Ганев, оркестър „София“ с диригент Димитър Симеонов, оркестър „Стакато“ с диригент Развигор Попов... Наред с рециталите на известни поп певци, много са и участията като специални гости на световно известни джаз, поп и рок формации: Чучо Валдес (солист Омара Портуондо), Антонио Сандовал, Лос Иракерес (солист Фара Мария), Рафаел Сомавиля, Лос Таинос – всичките от Куба, Биг Бенда на западно берлинското радио с диригент Паул Кун, Ленинградски диксиленд, Биг Бенда на Чехословашката телевизия, Биг Бенд с диригент Раймонд Паулс, „Песняри“ (солист Алла Пугачова) – бившия СССР, Пако де Лусия - Испания, „Мънго Джери“, „Lokomotiv GT“ - Унгария, „2 + 1“ - Полша, „Иръпшън“...

Макар и по-малко, най-добрите български формации продължават да пътуват из цялата страна и да изнасят концерти пред препълнени концертни зали, стадиони и летни театри. При изпълненията си те демонстрират нарасналите си изпълнителски възможности. Тъй като са съставени от добри инструменталисти, показват много добра музикална интерпретация. По това време знаковите наши оркестри осъществяват концертни турнета и в чужбина. Това са и годините когато най-добрите ни вокални изпълнители участват в редица престижни фестивали по света и печелят награди. Формациите, които работят в различни страни по света, представят не само България, но и осигуряват средства за държавата чрез отчисления от възнагражденията си. Те са търсени за работа в цял свят. Такива оркестри са „Оркестърът на Любомир Оджакوف“, „Оркестърът на Еди Казасян“ с Леа Иванова, салонния оркестър „Джинов“, „Лира“, „Оркестърът на Гери Калъчев“, „Оркестърът на Здравко Радоев“, „Оркестърът на Димитър Петров“...

Не малък брой елитни музиканти свирят в ресторантите, баровете и клубовете в страната.

БИГ БЕНД НА НМА

Катедра „Поп и джаз изкуство” в НМА „Проф. П. Владигеров” е създадена преди 48 години. Катедрата има два профила – инструментален и вокален и провежда специализирано жанрово обучение на студентите. Една от дисциплините, които се изучават е „оркестрови състави”, за да могат студентите да придобият умения за ансамблово свирене. Неразделна част от дисциплината е Биг Бенда, съставен от студенти инструменталисти в катедрата. Участието в този оркестър помага на младите музиканти да свирят във формация, да придобият сценичен опит и да доразвият своя талант. Същевременно, изявиите им в Биг Бенда ги доизгражда като професионални музиканти. Оркестърът на НМА съществува и до този момент, като ежегодно е част от традиционните Пролетни и Коледни концерти на катедра „Поп и джаз изкуство”. От Биг Бенда на НМА се формират и различни комбо състави и формации, които участват в много концертни прояви.

За мотивиране на студентите и за по-нататъшното им усъвършенстване в избраната професия се организират концерти, както в залите на НМА, така и в други концертни зали и клубове в страната. На тези прояви се изяснява таланта и майсторството на много неизвестни все още на широката публика имена.

Преподаватели по дисциплината „оркестрови състави” и диригенти на Биг Бенда на НМА са били редица големи имена на българската джаз и поп музика, предали своя опит на младите музиканти, между които Йонко Татаров и Томи Димчев.

ЙОНКО ТАТАРОВ (1935 – 1992 г.)

Още през 70-те години Йонко Татаров (пианист, композитор, аранжор, диригент) с много ентузиазъм и професионализъм създава Биг Бенд към катедра „Поп и джаз изкуство” в НМА, в който свирят студентите – инструменталисти. Йонко Татаров е опитен музикант, който познава много добре проблемите, които възникват пред изпълнителите при разпределението на различните компоненти на композициите – мелодика, ритмика, метрика, агогика. Сам отличен инструменталист, практик в най-добрия смисъл на думата, Йонко Татаров знае цената на техническата свобода при музицирането и затова не скъпи сили да репетира със студентите до пълното техническо преодоляване на пиесите.

С Биг Бенда на НМА Йонко Татаров е канен за концерти на много престижни джаз сцени у нас. Бендът участва в Първия преглед на джазовите състави в гр. София през 1977 г. На Втория преглед на джазовите оркестри, солистка на Биг Бенда е Камелия Тодорова. По повод участието на оркестъра в Международната джаз среща „София 81” Роз –

Мари Стателова пише: „Нека не се мисли, че на Петия наш джазов фестивал сме се радвали само на превъзходни гости – музиканти от чужбина...Предоставените ми редове свършват, а ми се иска да поздравя още толкова много други успешно проявили се участници:...и Биг Бенда при Българската държавна консерватория с ръководител Йонко Татаров”...„Това е може би най-осезаемата заслуга на Международната джаз среща „София 81” че ни дари не само часове на първокласно джазово майсторство, но и че ни даде възможност да усетим непосредствено пъстрата стилова амалгама, тази най-характерна черта в естетиката на джаза от края на 70 те и началото на 80 – те години”.

22

През годините Йонко Татаров работи и със своя оркестър в циркови програми и в редица елитни заведения. През 1979 г. той е част от състава на „Софийски Диксиленд”. През 1983 г. Биг Бенда на НМА под негово диригентство участва в подготовката и премиерата на първия български рок-мюзикъл „Утре в десет” от композитора Любомир Денев, осъществен на сцената на Музикалния театър. 1988 г. оркестърът на НМА взима участие в Рок фестивала в гр. Приморско.

ТОМИ ДИМЧЕВ (1939 г.)

Томи Димчев е пианист, композитор, аранжор, диригент. Завършва музикално училище в гр. Варна и БДК със специалност дирижиране и композиция. 60-те години свири в оркестрите на Димитър Ганев – „Септет София” и оркестър „Балкантон”. Като пианист работи дълги години в най – престижните заведения в България. От създаването на Биг Бенда на БНР е един от неговите аранжори. 70 –те години е Главен художествен ръководител на Естрадният оркестър на АСВ към ГУСВ. От 1977 г. е преподавател по дисциплината „оркестрови състави” в катедра „Поп и джаз изкуство” при НМА. Знаков е концертът на Биг Бенда на НМА през 1996 г. в зала № 3 на НДК, където под диригентството на Томи Димчев оркестърът прави силно впечатление на публиката с подходящо избраната и прецизно изпълнена програма, в която е застъпено голямото жанрово многообразие на популярната музика. През същата година под негово диригентство Биг Бендът на НМА участва в Международна младежка джаз среща в гр. София.

С името на Томи Димчев е свързана и кариерата на джаз певицата Емилия Маркова. Той формира отношението на изпълнителката към джаза. Прави повечето от аранжиментите на нейните песни.

ЕСТРАДЕН ОРКЕСТЪР НА АСВ КЪМ ГУСВ

Ансамбълът на ГУСВ е създаден през 1947 г., но Естрадният оркестър на този ансамбъл започва своята дейност в по-късни години. Съставът е най-продуктивен през 70-те и 80-те години, когато осъществява значителна концертна дейност. Освен хилядите участия в поделенията на ГУСВ, не са малко и турнетата из цяла България. Оркестърът изнася концерти и в Чехия, Полша, Румъния, бившия СССР, КНДР, Виетнам,

Куба, Германия, Италия, Франция, Португалия, Гърция, Холандия и др. Солисти на формацията през годините са били Паша Христова, Доника Венкова, Панайот Панайотов, Орлин Горанов, вокална група „Тоника”, вокална група „Тоника СВ”, Росица Борджиева, Искрен Пецов, Румяна Коцева, Снежина Темелкова...

Изтъкнати музиканти, които са били диригенти на Естрадният оркестър на АСВ към ГУСВ са Томи Димчев, Морис Аладжем, Недко Трошанов (тромбонист в „Джазът на младите”, Биг Бенда на Димитър Ганев, Биг Бенда на БНР, оркестър „Балкантон” с диригент Димитър Ганев), Александър Бръзицов.

МОРИС АЛАДЖЕМ (1932 – 2004 г.)

Морис Аладжем е Главен художествен ръководител на Естраден оркестър при ГУСВ от 1974 г. до 1976 г. – времето, в което по негова покана вокална група „Тоника” става част от оркестъра и започва своята изключителна професионална кариера. Макар, че завършва ИСИ, Морис Аладжем от малък свири на цигулка, а по-късно се научава да свири и на тенор саксофон и флейта. Оркестрите, в които участва са „Джазът на младите”, „Биг Бенда на Димитър Ганев”, „Бенда на Димитър Ганев” със солистка Леа Иванова, „Оркестърът към Сатиричния театър” с диригент Бенцион Елиезер, „Настроение и ритъм” с диригент Георги Ганев, „Септет София” с диригент Димитър Ганев, Биг Бенда на БНР. През 1962 г., когато Димитър Ганев сформира оркестър „Балкантон” към единствения завод за производство на грамофонни плочи в България, той поканва в него и Морис Аладжем за тенор саксофонист и флейтист. Запознава го с Йосиф Цанков, който по това време е Главен редактор на завода „Балкантон”. Това обстоятелство изиграва изключително важна роля за по – нататъшната кариера на Морис Аладжем като изпълнител, композитор и аранжор. Заедно с колегите си от оркестър „Балкантон” изнася хиляди концерти из България и целия свят. Морис Аладжем се утвърждава като отличен тенор саксофонист, с разбиране и умение да вдъхне живот на всяка пиеса. Усетът му за тон му позволява да постигне голямо разнообразие в звукоизвличането. С голямата си музикална култура, вкус, чувство за мярка и стил и с диригентските си умения, Морис Аладжем изгражда оркестъра на АСВ, като оркестър, способен да интерпретира различни по трудност композиции от популярната музика.

От 1980 г. до 1985 г. Морис Аладжем е Главен художествен ръководител на дирекция „Българска естрада” към ДО „Музика”. Работи като Музикален директор на завода за грамофонни плочи „Балкантон” от 1989 г. до 1991 г.

„БЕЛИ, ЗЕЛЕНИ И ЧЕРВЕНИ”

„Бели, зелени и червени” са част от културната история на гр. Пловдив. През 1971 г. Веселин Николов – саксофонист, един от водещите български джазови музиканти създава към Окръжен Младежки дом в гр. Пазарджик джаз формацията „Бели, зелени и червени”. В продължение на 12 години той е неин лидер. В състава на оркестъра са привлечени още Слави Петков – тенор саксофон, флейта и баритон, Иван Николов – тромпет, Константин Ангелов – тромпет, Петър Джурков – пиано, Лъчезар Димитров – китара, Пъшо Конов – бас китара, Тодор Каптебилев – ударни, Румяна Русева – вокал. От 1974 г. оркестър „Бели, зелени и червени” е към Пловдивската филхармония. Същата година „Бели, зелени и червени” със солистка Светла Гостева участват в Джаз среща Ямбол’74. На тази среща правят силно впечатление с богатата на настроения и смяна на темпа пиеса „От изгрев до залез”. 1975 г. са участници и в „Джаз джембъри” във Варшава– Полша. През 1977 г. са част от Международната джаз среща в гр. Сопот, където гостува и квартетът на Збигнев Намисловски, както и на Първия преглед на джазовите оркестри в гр. София. 1984 г. отново са на Седмата джаз среща София’84 г. „Жизнеспособността на новия „продукт” веднага можа да се провери – публиката реагира положително и в „Универсиада” и още по-горещо в Студентския дом, където всъщност заявката на пловдивския екип – Т. Спасов, В. Койчев и Д. Панов, получи същинското си разгръщане в пиесите на Дарин Бърнев, млад автор от Перник. Освен тази най-впечатляваща тенденция към новостите на VII джаз среща трябва да се прибави и интересът към по-съзерцателната лирика – в екзотични тонове „Оазис” на Петър Джурков от „Бели, зелени, червени” и ориентирана към пантеистичност в споменатите „Старобългарски напеви” на Веселин Николов”. [28](#)

Многобройни са изявиите на формацията извън страната: 1976 г. участва в Международен джаз фестивал в гр. Рино – САЩ; 1977 г. – джаз фестивали в Чехословакия, Унгария и Полша; 1979 г. джаз фестивалите в Ню Порт – САЩ и Лайпциг – Германия. През 1980 и 1981 г. музикантите са на концертни турнета в Индия, бившия СССР и Швеция. Участват в джаз фестивала в гр. Дебрецен – Унгария. 1983 г. изнасят концерти в джаз клуб „Аквариум” във Варшава – Полша.

Въпреки, че през 1983 г. Веселин Николов заедно с барабаниста Радул Начков напускат, формацията продължава своето съществуване и концертни изяви. През 1988 г. към „Бели, зелени и червени” се присъединява Теодоси Спасов – кавал, а през 1990 г. и 1991 г. Владимир Хаджииванов саксофон и Веселин Койчев - китара, който става лидер на формацията. Запознат основно с най-добрите традиции в джаз музиката, Веселин Койчев с присъщата си творческа възискателност постига с „Бели, зелени и червени” чиста и ясна, нюансирана и изразителна звучност.

Многобройните концерти на формацията в страната и в чужбина, участието ѝ в джаз форуми и престижни фестивали, просветителската работа на музикантите от „Бели, зелени и червени” посредством семинари

и джаз ателиета, са основната причина за откриване на център за обучение в съвременни музикални стилове „Нов Музикален Център” в гр. Пловдив.

ВЕСЕЛИН НИКОЛОВ (1938 г.)

Веселин Николов е роден в гр. Бургас, но името му е свързано с историята на джаз музиката в гр. Пловдив, където създава емблематичната формация „Бели, зелени и червени”. Завършва музикално образование в гр. Варшава – Полша. Началото на 50 – те години създава оркестър с името „Веселите момчета”, в който свири на тропет. По-късно започва да свири на саксофон. През 1956 г. сформира в гр. Пловдив студентски оркестър. Но годината 1971 г. се явява може би най-важната в неговия живот. Тогава към Окръжен Младежки дом в гр. Пазарджик създава първия вариант на „Бели, зелени и червени”. Като лидер на тази формация участва в престижни джаз фестивали в Европа, Азия, САЩ. Голяма част от композициите, които изпълнява състава са негово творчество. През 1983 г. Веселин Николов напуска „Бели, зелени и червени”, но продължава изявиите си с други състави. Специално за участие в Джаз среща София’84 сформира „Веселин Николов квартет”, в който са привлечени и младите музиканти Веселин Койчев и Дочо Панов. В Джаз среща Сопот’85 се представя с „Веселин Николов – квинтет” в състав: Веселин Николов – сопран и тенор саксофон, лидер, Веселин Койчев – китара, Дочо Панов – бас, Теодоси Спасов – кавал, Радул Начков – ударни и Йълдъз Ибрахимова – вокал.

Като композитор Веселин Николов е автор на многобройни инструментални джаз пиеси. Пише музиката и към филмите „Всичко е любов”, „Опит за летене”, „Мярка за неотклонение”...

Създава мъжки ансамбъл за православни песнопения „Филипополис”.

В периода 1992 – 1995 г. е Директор на Българския културен институт в гр. Варшава – Полша. Към този институт основава хора „Св. Св. Кирил и Методий”.

Носител е на многобройни награди и е почетен гражданин на гр. Пловдив.

КОМБО СЪСТАВ „СПЕКТЪР”

През 1974 г. композитора Тончо Русев създава комбо състав „Спектър” към Металургичния комбинат „Кремиковци”, на който става Главен художествен ръководител. Диригент е Иван Кутиков, с който оркестър „Спектър” изнася множество концерти из цялата страна. През 1981 г. „Балкантон” издава плоча на оркестъра - „Кремиковски искри” със солисти Катя Филипова, Богдана Карадочева и Стефан Димитров, Росица Борджиева.

ТОНЧО РУСЕВ (1932 г.)

Тончо Русев е един от най – талантливите, продуктивни и търсени български инструменталисти и композитори. Роден е в гр. Бургас и

завършва БДК със специалност „тромпет“. Оркестрант е в симфоничните оркестри в гр. Бургас и на Софийската народна опера. Свири в състава на създадения през 1957 г. оркестър към „Сатиричния театър“ с диригент Бенцион Елиезер. 1960 – 1962 г. е тромпетист в първия състав на Биг Бенда на БНР. Паралелно с това е в сформирания от Димитър Ганев „Септет София“. През 1962 г. Димитър Ганев (Чичото) създава оркестър „Балкантон“ към едноименния завод за грамофонни плочи в гр. София. Той привлича Тончо Русев за тромпетист в новия състав. Междувременно го запознава с Йосиф Цанков, който по това време е Главен редактор на завода. Това е неговия шанс в живота и стимул за творчество, тъй като попада на хората, които му подават ръка и помагат в бъдещото му поприще на композитор. През 1972 г. Тончо Русев преминава на административна работа и за кратко време е ръководител на отдел „Естрада“ към ГД „Музика“. През 1974 г. създава комбо състава „Спектър“ с диригент Иван Кутиков към Металургичния комбинат „Кремиковци“, на който е Главен художествен ръководител.

От 1980 до 1985 г. е Директор на дирекция „Българска естрада“ към ДО „Музика“.

Тончо Русев е носител на множество награди от наши и международни фестивали и конкурси за популярна песен. Неговото песенно творчество е впечатляващо и е изпълнявано от най-добрите и популярни вокални изпълнители в България.

Като тромпетист Тончо Русев притежава изключителни инструментални възможности. За него не е проблем да овладее до съвършенство и най-трудните образци в популярния жанр. Тромпетът му има уравновесен, топъл наситен звук, който по красив начин разкрива артистичната му природа. Колкото до внушаването на неговите творчески намерения като музикант, в това той е безспорен майстор и предава тези внушения чрез цялото си свое композиторско творчество.

ИВАН КУТИКОВ (1951 г.)

Иван Кутиков е роден в гр. Варна. Завършва БДК – Теоретичен факултет. Основно се занимава с аранжорска дейност и е студийен музикант. Ръководител е на комбо състав „Спектър“ към МК „Кремиковци“ от основаването му и прави повечето аранжimenti за него. По-късно създава оркестър „Авангард“ към ГД „Българска музика“ и като негов диригент осъществява активната му концертна дейност. За известно време е щатен аранжор на Биг Бенда на БНР с диригент Вили Казасян. В периода 1980 – 1986 г. е продуцент и основен аранжор на вокалния дует „Ритон“. В момента работи като композитор, аранжор и продуцент в Лос Анджелис – САЩ.

„СИМЕОН ЩЕРЕВ КВАРТЕТ”

Дебютът на квартета е през 1976 г., когато един от най-големите световни джаз флейтисти Симеон Щерев привлича в новосъздадената формация Марио Станчев – пиано, Теодосий Стойков – контрабас и Петър Славов – ударни. Концертите и участията във фестивали следват едно след друго. На международната Джаз среща в гр. Сопот ’76, квартетът свири заедно с формацията „Бели, зелени и червени”. Същата година са част от програмата на международните джаз фестивали в Хамервалд и Роермонд – Холандия и в Дебрецен – Унгария. Квартетът не отсъства и от Първия преглед на българските джазови оркестри 1977 г. Представянето на формацията в „Джаз джембъри 77” във Варшава – Полша остава паметно със запомнящите се изпълнения на елитните български джазмени. При интерпретацията на пиесите, които изпълняват музикантите от квартета се придържат към традициите на световния джаз. При тях ансамбловото чувство е забележително. Безспорно изпълненията им могат да се посочат като едно от най-ценните творчески постижения на нашите големи джазмени. Тези постижения се дължат на симбиозата на няколко ярки индивидуалности и благодарение на тяхната виртуозност, това съчетание получава успешна реализация. През 1977 г. „Симеон Щерев квартет” издава албум, в който повечето композиции са на Симеон Щерев и Марио Станчев. Режисьорът Ласка Минчева заснема филм в БНТ за творческия път на квартета. 80-те години името „Симеон Щерев квартет” е заменено с „Фокус”. Тогава Симеон Щерев включва в състава Теодоси Стойков - контрабас и младите музиканти Антони Дончев – пиано и Христо Йоцов – ударни. През 1984 г. музикантите от „Фокус” са поканени да изнесат концерти в гр. Кил – Германия.

ПРОФ. СИМЕОН ЩЕРЕВ (1943 г.)

Проф. Симеон Щерев (Банана) е един от най-добрите български джаз музиканти, надхвърлил времето, в което твори и познал признанието не само на българските любители на джаз музиката, но и на публиката в много страни по света, което го превръща в музикант от световна величина. Той музицира с отлична техника, с рядка интонационна чистота, с оригинален подход към импровизацията и задълбочена мисъл в интерпретацията. При неговите изпълнения инструменталната мелодия придобива неподозирана емоционална изразителност. Тези обстоятелства, както и концертната и педагогическа дейност на проф. Симеон Щерев, говорят за неговия огромен принос и значимост за джаза и поп музиката. Където и да изнася концерти той успява да докосне сърцата на публиката с виртуозното си изпълнение и изключителните си импровизаторски качества. Освен на флейта, той свири на пиано и акордеон, композира и аранжира джазова, филмова и театрална музика. От дълги години е професор в НМА – катедра „Поп и джаз изкуство” по флейта и

импровизация. Там предава своя изключително богат опит на неговите студенти.

От малък проф. Симеон Щерев започва да учи пиано в детска музикална школа в гр. София. Десетгодишен се изявява в акордеонен състав в „Двореца на пионерите”. По – късно е приет в СМУ със специалност флейта. Още по това време показва страстта си към джаза и изнася концерти на пиано и флейта. Проф. Симеон Щерев завършва БДК в класа по флейта на проф. Йордан Киндалов. Изнася концерти с камерен ансамбъл „Софийски солисти” и с кuartет „Димов”. 60-те години участва като гост солист в почти всички значими оркестри по това време в България. През 1965 г. заедно с Милчо Левиев основава знаменития „Джаз фокус’65”, в който свири на флейта, алтова флейта и пиколо по време на редицата успешни концерти и записи. На първия фестивал “Jazz Ost West” в Нюрнберг 1966 г. проф. Симеон Щерев си партнира с големите имена в джаза Атила Гарай и Йозеф трио.

Като част от кuartет „Джаз фокус’65”, през 1967 г. проф. Симеон Щерев получава престижната награда на критиката по време на първия Джаз фестивал в Монтрьо – Швейцария - Международен форум за джазови състави. Същата година участва в джаз фестивала “Jazz Ost West” в Нюрнберг. Отзивите са ласкави и многобройни. Йоахим – Ернст Беренд пише: „От професионална гледна точка той е най-добре подготвения от всички европейски флейтисти; в европейския джаз Щерев внася цялото богатство от традиции на своята балканска родина”. Улрих Олхаузен: „при цялата ми съпротива към употреба на суперлативи, ще кажа, че този музикант е един от най-добрите джазови флейтисти в света и се отделя от всичките му представители: в техниката и инвенцията, в маниера на свирене, той е индивидуалност, която с лекота се разпознава по тона. От него може да се очаква много”.⁶

На Четвъртия международен фестивал „Прага’67” проф. Симеон Щерев свири със световно известния кuartет на Чарлз Лойд. През 1970 г. той отново се представя на фестивала „Jazz Ost West” в Нюрнберг ГФР заедно с тромбониста Алберт Мангелсдорф – Германия и саксофониста Джон Сърман – Англия. Авторитетните специализирани джазови издания „Джаз форум”, „Джаз Подиум” и „Даун Бийт” го обявяват за топ джазов флейтист в Европа (1968 г. е втори в света; 1971 г. първи в Европа, 1972 и 1973 г. втори в Европа). „Симеон Щерев е солист първа класа. С лесен, разнообразен стил – необикновена комбинация от класическа звучност и чистота, неговата фраза маркира основната линия в ансамбловото изпълнение” – сп. „Хот джаз”.

„Участва в интернационални проекти като този на вибrafониста Бошко Петровиц в Люблина 1971 г. – състава „Non Convertible Eastern All Stars”. Участва във фестивала в Западен Берлин. Фирмата MPS записва концерта и го издава в албума “Swinging East”. В Берлин С. Щерев заедно с канадския тромпетист Майнард Фъргюсън е солист на Биг Бенда на Белградското радио и телевизия с диригент Воислав Симич. На фестивала във Франкфурт през март 1971 г. Симеон Щерев свири с Чик Къриа, излъчено по телевизията.”⁶

Имена като Чик Къриа пиано, Мейнард Фергюсън - тромпет, Алберт Мангелсдорф - тромбон, Кени Уилър - тромпет, Ян Гарбарек – тенор и сопран саксофонист са само част от световните музиканти, с които свири проф. Симеон Щерев. „Първата ми среща с известен чужд изпълнител осъществих на Berlin jazz stage в Източен Берлин с Мейнард Фергюсън, тромпетист от световна величина. Няма да забравя и Чик Къриа – друг голям музикант, с който съм записвал във Франкфурт.” – спомня си проф. Симеон Щерев.

През 1976 г. той създава „Симеон Щерев квартет”, с който продължава интензивната си концертна дейност и издава албум през 1977 г. Участва в „Джаз джембъри 77” във Варшава – Полша. 80 – те години преименува квартета във „Фокус”.

Поради това, че е блестящ музикант проф. Симеон Щерев е канен да изнася концерти в много страни по света. Разбира се участва и в почти всички престижни джаз фестивали в България.

Като педагог и инструменталист води майсторски класове освен в България и в Гърция, Южна Корея, Полша, Швейцария. Дълги години е солист на Симфоничния оркестър на БНР. Записал е десетки творби у нас и в чужбина. Издава авторски диск „Залез Изгрев”.

И до днес появата на сцената на проф. Симеон Щерев предизвиква интереса на публиката, която с нетърпение очаква всяка среща с неговото модерно и различно музициране. Цялата творческа кариера и талант на проф. Симеон Щерев го издига до нивото на един от най-големите и титолувани джаз музиканти в България и в света.

ОРКЕСТЪР „БЛАГОЕВГРАД”

Създаден през 1978 г. от Кирил Икономов, оркестър „Благоевград” за кратко става най –популярния състав в Благоевград. Голяма част от известните поп певци са негови солисти, но постоянната певица е Мая Нешкова. С нея музикантите работят в Скандинавските страни и изнасят концерти в България, Русия и Сърбия... Освен това формацията има впечатляваща звукозаписна дейност и участия в телевизионни предавания, което я прави една от знаковите формации извън столицата.

„СОФИЙСКИ ДИКСИЛЕНД”

Сформиран от Стефан Славов – тромпет, тромбон, хармоника, диригент през 1978 г. за участие във Втория преглед на джазовите оркестри в гр. София. Музикантите, които са включени в оркестъра са Стефан Славов – лидер и тромпет, Светозар Русинов – кларинет (до 1982 г.), Йонко Татаров – пиано (до 1987 г.), Петър Стойков (Патаран до 1982 г.) – тенор саксофон, Владимир Славчев – тромбон, Божидар Миланов – банджо (до 1982 г.), Николай Драгнев – банджо (1982 – 1995 г.) Димитър Симеонов – ударни, Крум Калъчев - ударни (от 1995 г.), Димитър Золотович – контрабас. В този състав свирят и Людмил Георгиев

(Джуджката) – кларинет (1982 – 1995 г.), Емануил Манолов (Бадема от 1982 г.) – тенор саксофон, кларинет и Любен Борисов (Камилата) – бас. „Софийски Диксиленд” участва освен във всички прояви на Софийски джаз клуб и в повечето прегледи и джаз срещи в страната. На Джаз среща Русе’84, „Софийски Диксиленд” се представя с голям успех, като с изпълненията си оставя трайно впечатление сред почитателите на джаза. Оркестърът свири и по време на международните диксиленд – фестивали в Шалготориан – Унгария и Дрезден – ГДР със солистка Стефка Оникян. През 1980 г. издава плоча с Камелия Тодорова.

5. ГЛАВА ЧЕТВЪРТА - Значимите български оркестри и формации през 80-те години на ХХ век

За съжаление 80 - те години на ХХ век се характеризират с постепенно западане на концертната дейност. Част от вината за това носят некомпетентните ръководства на институциите, отговарящи за музикалния живот в България. Участията на оркестрите и вокалните изпълнители са предимно халтурите по време на чествания на годишнини на заводи, фабрики, предприятия и др., както и осмомартенски, абитуриентски, новогодишни балове...Все повече са концертите на „плейбек” или „сингбек”, за сметка на живото изпълнение. В тези години излявите на повечето оркестри и формации са предимно участия в джаз срещи, джаз концерти, Международния фестивал „Златният Орфей”, „Младежки конкурс за забавна песен”, конкурса „Бургас, морето и неговите трудови хора”... 1981 г. се провежда Международна джаз среща в гр. София. „Това е може би най-осезаемата заслуга на Международната джаз среща „София 81”, че ни дари не само часове на първокласно джазово майсторство, но и че ни даде възможност да усетим непосредствено пъстрата стилова амалгама тази, най-характерна черта в естетиката на джаза от края на 70 те и началото на 80 – те години”. [22](#)

През 1982 г. е реда на Международна джаз среща в гр. Габрово, която през 1983 г. получава името „Диксиленд парад”. Съществува до 1991 г. През 1984 г. се провеждат седма джаз среща София’ 84 и Русе’84 „Като че ли в края на годината нелюбимото дете на концертните организатори – джазът и неговите любители получават една „утешителна” награда. Дано тя компенсира почти пълното безмълвие, което цари през годината на столичните сцени”. [28](#)

Музикантите нямат мотивация да създават оркестри и формации, да творят музика и правят аранжimenti, тъй като тяхното поле за изява се стеснява все повече. Живата музика е изместена. Творческата равностметка за високохудожествени изпълнения, почти изчезва. В този вакуум навлизат псевдомузиканти, които със съвременната техника са помобилни и удобни за организаторите на концерти, балове, участия. Не е необходимо дори да познаваш и пишеш ноти, за да можеш да „твориш” музика. За писане и четене на партитури не може да става и въпрос.

Една от положителните тенденции през тези години е, че има повече възможности за звукозаписна дейност, по-голяма информация за

процесите и развитието на джаз и поп музиката по света. Вече много повече оркестри и формации пътуват в чужбина и да изнасят концерти там.

Въпреки негативните тенденции за развитието на оркестровата музика, оркестрите и формациите, през 80-те години съществуват ентузиастични – истински музиканти, които независимо обстоятелствата имат потребност да създават музика и да живеят с музика.

„ДИНАМИТ БРАС БЕНД”

През 1981 г. **Георги Борисов (1943 – 2012 г.)** – тромбонист, диригент, композитор, аранжор, заедно с част от музикантите на оркестър „София” се отделя и създава нова формация - „Динамит Брас Бенд”. Този състав съхранява и продължава традицията на оркестър „София”. Георги Борисов завършва музикално училище в гр. Пловдив и в своята кариера като изпълнител свири в състави като Естрадният оркестър при ГУСВ, Биг Бенда на БНР, оркестър „Стакато” и оркестър „София”. Той става диригент на новата формация, която е в състав: Иван Платов –пиано, Константин Носов – тромпет, Георги Борисов – тромбон, Венко Захариев – алт саксофон, Иван Николов – китара, Крум Калъчев–ударни. Впоследствие в оркестъра взимат участие и музикантите Теодоси Стойков – контрабас, Ясен Обретенов – пиано, Генчо Въртовски – тромпет, Крум Захариев – бас китара, Иван Стоянов – китара. След създаването си „Динамит брас бенд” заминава на работа в Германия, Швейцария и Скандинавските страни. По – късно Георги Борисов основава и „Георги Борисов Бенд”. В различни периоди в неговите състави участват като гост солисти редица елитни български музиканти. Наред с концертната дейност, формацията се представя във фестивали, джаз форуми, телевизионни програми... В тези изяви „Динамит брас бенд”, съставен предимно от музиканти с многогодишен сценичен опит, разкрива истинските си възможности на изградена музикална формация с разнообразен репертоар, с богата инструментална и музикална култура.

„Динамит Брас Бенд” и „Георги Борисов Бенд” издават около 20 албума: през 1983 г. – „Среднощен коктейл”, в който са поканени да участват като гост солисти Симеон Щерев – флейта, Людмил Георгиев – саксофон и кларинет, Емил Ханджиев – вибрафон, заедно с Камерния ансамбъл „Софийски солисти”; 1983 г. - „Почит към Дюк Елингтън” със солисти Симеон Щерев, Антони Дончев и Константин Носов; „Почит към Луис Армстронг”; „Тодор Колев и Динамит Брас Бенд – Немам нерви”; през 1986 г. съвместно с оркестър „София”, „Динамит Брас Бенд” издават албума – „На приятеля Константин Носов”; през 1990 г. – „Пустинна буря”...

ФОРМАЦИЯ „ДЖАЗ ЛИНИЯ”

През 1983 г. младият и наложен вече музикант доц. Веселин Койчев (китарист, композитор, аранжор, диригент, педагог) създава формацията „Джаз линия” в гр. Пловдив. В състава той привлича Дочо Панов – електрическа и акустична китара, Теодосий Спасов – кавал, Радул Начков – ударни и Йълдъз Ибрахимова – вокал. Те създават музика, в която са вплетени елементи от българския фолклор, като Веселин Койчев е аранжор на повечето пиеси. „Джаз линия” участва в Джаз срещата София’86. Изнася редица концерти освен в България и в Русия, Гърция, Армения, Молдова, Сърбия, Унгария, Италия... С формацията свирят като гост солисти водещи български музиканти: проф. Симеон Щерев, Петър Петров, Людмил Георгиев, Йордан Капитанов, Веселин Николов, Райчо Иванов, Манол Цоков, Георги Борисов, проф. Теодоси Стойков, Теодоси Спасов...

Творческият потенциал на музикантите от „Джаз линия” е причина постиженията им да са толкова сериозни, че изявите им на концертния подиум идват като естествен резултат. Доц. Веселин Койчев е зрял и интелигентен интерпретатор, знаещ какво търси и как да го представи и със своя авторитет той недвусмислено владее формацията, извличайки от нея всичко, което му е необходимо и целенасочено създава необходимата звукова атмосфера.

„БЕНД 19”

В края на 1988 г. освен „Джаз линия”, доц. Веселин Койчев сформира още един състав в гр. Пловдив - „Бенд 19”, на който става диригент. За кратко време Бендът придобива голяма популярност. Повечето инструменталисти са студенти от ВМПИ в гр. Пловдив. В оркестъра са включени 2 тромпета, 2 тромбона, 2 саксофона, пиано, бас, китара, ударни. Пиесите, които изпълняват са от класиката на джаза, а авторските парчета са синтез между джаз и автентичен български фолклор. 1988 г. „Бенд 19” прави първите си записи в БНР. Следващата година с успех концертира из цялата страна. Участва в Националните младежки джаз срещи в Русе’89, Пловдив’89 и в Джаз срещата Сопот’89. Характерно за изпълнението им е, че то привлича с чистотата и естествеността на музикалния изказ, с дълбоко вникване в стила и характера на изпълняваните композиции.

ДОЦ. ВЕСЕЛИН КОЙЧЕВ (1960 г.)

Доц. Веселин Койчев е един от изявените български джаз музиканти - отличен китарист, композитор, аранжор, ръководител на формации и педагог, който твори в различни жанрове. Всички компоненти на неговото музициране - красив звук, добра техника и силна чувствителност при фразирането образуват хармонично цяло, което говори за една елитна артистична натура.

Завършва Музикално училище със специалност валдохорна в родния си град Стара Загора. През 1986 г. доц. Веселин Койчев се дипломира във ВМПИ в гр. Пловдив. Още 18 годишен започва да свири джаз. В пиесите, които изпълнява много силно впечатление прави стремежът му да използва елементи на рок, българска народна музика и класически джаз. Има големи изпълнителски възможности и индивидуално тълкуване на музикалната композиция. По това време създава джаз-рок групата “Ирис”, с която изпълнява пиеси на Чик Къриа, Стенли Кларк и Ал Ди Меола. Китарист е и на формация “Траяна”. 1982 г. създава дуо заедно с Дочо Панов. Участват в Седмата джаз среща в гр. Сопот’82.

„Изненадващо успешен беше дебютът на двама съвсем млади пловдивски музиканти – Веселин Койчев – бас китара и Дочо Панов – електрическа и акустична китара.”. [10](#)

„Резултатът е впечатляващ. Дуото свири неочаквано зряло, показва добри познания (но и умения!) за характера на различни стилови направления в джаза, сполучливо участва в джем сешъна, има и лични предпочитания, проектирани чрез съвременно музициране”. [4](#)

По-късно към дуото се присъединява композиторът Дарин Бърнев, създавайки пиеси в стил „български фолклор и джаз”. Първите им записи в БНР са на „Хоро с кавал” и „Бърнево хоро”. Дуото става трио с Радул Начков – ударни, а през 1983 г. в състава са привлечени Теодоси Спасов – кавал и Йълдъз Ибрахимова - вокал. Това е и появата на формацията „Джаз линия”. Следват години на активна концертна дейност, участия в джаз срещи и фестивали в България, концерти в Москва, Атина, Солун, Прищина, Белград, Милано, Будапеща, Ниш, бившия СССР...

При тези изяви на формацията, доц. Веселин Койчев проявява забележително чувство за ансамбъл и оркестров баланс. Музицира уверено и е оригинален там, където трябва да разкрие музикалното съдържание на изпълняваната композиция. Доц. Веселин Койчев съчетава ежедневната репетиционна работа с формацията, с поддържане на качествата необходими за самостоятелна артистична изява и педагогическа дейност.

От 1987 г. доц. Веселин Койчев е директор на Международния Младежки Джаз Фестивал в гр. Пловдив. През 1987 г. „Джаз линия” е щатен състав към ДО „Музика” гр. София. 1988 г. доц. Веселин Койчев създава и оркестъра “Бенд 19”. От 1991 г. той е диригент на „Бели, зелени и червени”. Като доцент преподава китара, теория на джаза и аранжиране в ПУ „П. Хилендарски” и в Академия за Музикално и Танцово Изкуство в гр. Пловдив. В годините на своята изпълнителска дейност доц. Веселин Койчев свири освен с едни от най-добрите български музиканти, но също така и с Ричард Айлс, Енди Скофийлд, Питър Чърчил, Жан Луи Шотан, Патрик Шедер, Александър Руденко, Ади Мюнстер... Изнася концерти в Москва – Русия, Киев – Украйна, Солун – Гърция, Никозия – Кипър, Белград – Сърбия, Милано – Италия, Унгария...

„РОЯЛ ДИКСИ БЕНД - ВЕЛИКО ТЪРНОВО”

Самото име на състава подсказва, че изпълнява предимно диксиленд пиеси – стил на ранния джаз в Ню Орлиънс и Чикаго. Кларинетистът Георги Попов (1941 – 2011 г.) сформира бенда през 1983 г. С Димчо Димитров - диригент на „Дикси бенд Тетевен” и Манол Цоков имат идея заедно да организират джаз форуми в Габрово, Велико Търново и Тетевен, които да се провеждат един след друг. За съжаление тази идея не се осъществява. Концертите на музикантите наистина са многобройни. „Роял Дикси Бенд” участват и в „Джаз Форум Стара Загора”, в „Диксиленд парад” в Габрово, в джаз фестивала в Коринт – Гърция, свирят в Атина (Лайънс клуб), в „Дом Витгенщайн” във Виена.

ДЖАЗ ФОРМАЦИЯ „СОФИЯ”

Още в далечната 1977 г. Райчо Иванов – изтъкнат джазов музикант, тромпетист, композитор, диригент събира оркестър, с който работи в бар „София” с певицата Ани Върбанова, като „Райчо Иванов рок - джаз оркестър”. Същата година оркестърът се представя на Първия джаз преглед на джазовите оркестри в гр. София. През 1985 г. музикантите от състава са привлечени към СГНС, под името „Джаз формация София”. Отначало формацията е септет, но впоследствие става квинтет в състав: Райчо Иванов – тромпет и лидер, Григор Караиванов – китара, Явор Коен – клавишни, Бойчо Дечев – бас и Иван Андреев - ударни. Формацията взема участие в джаз срещи и фестивали у нас и в чужбина. През 1978 г. е част от Джазови дни в Дебрецен – Унгария, 1989 г. в Копенхаген - Дания, 1990 г. в джаз фестивала „Норд зее” в Хага – Холандия. Райчо Иванов е неизменен диригент на „Джаз формация София”, в която свирят едни от най - добрите български джазови музиканти. Репертоарът на състава включва освен запомнящи се авторски пиеси и творчество на големите имена в джаза Майлс Дейвис, Гил Еванс, Хърби Хенкок, Уейн Шортър, Чик Къриа и др. Стилът на формацията е неизменно джаз – рок, като се използва инструментариума на поп – рока (електрическа китара, бас китара, клавишни).

РАЙЧО ИВАНОВ (1940 г.)

Райчо Иванов е от значимите джаз музиканти, които през цялата си кариера като тромпетист, композитор, аранжор и лидер на „Джаз формация София”, остава верен на своите вкусове и предпочитания към стила на големия тромпетист Майлс Дейвис. Музиката, която интерпретира е джаз – рок. **Неговото мнение за стила, който изпълнява е:** "Рок-енд-ролът е далеч по-популярна музика от джаза. Но в никакъв случай при прецизна и целенасочена работа той не е в ущърб на цялото, което се прави. С него лесно може да се прекали и да станеш банален. Само с изключително чувство за мярка може да се улучи точното съотношение в тази джаз пътека”.

Райчо Иванов завършва Музикалното училище в гр. София. Дипломира се във Виена. След това специализира в Грац – Австрия „История на джаза”. При завръщането си в България създава квинтет заедно с Димитър Петров (Заека) - пиано, Цветан Поповски - китара, проф. Теодоси Стойков (Тошето) - контрабас и Георги Манчев - ударни. През 70-те години работи в различни клубове във Финландия. Участва в джаз фестивала в Пори – Финландия 1976 г., като част от квинтета на финландския пианист Хейки Сарманто. Като основател на „Джаз формация София”, Райчо Иванов повече от 25 години концертира, участва в поредица от фестивали, джаз срещи и музикални програми по БНТ. С този състав той осъществява концертно турне в бившия СССР.

„АКУСТИЧНА ВЕРСИЯ”

Първоначално „Акустична версия” включва в състава си двамата млади, талантиливи и завършени инструменталисти Антони Дончев пиано и проф. Христо Йоцов – ударни. Те натрупват опит и рутина от концертите със състава на квартет „Фокус” на големия флейтист, музикант и педагог проф. Симеон Щерев. През декември 1984 г. дуото вече е факт. Още с първите си изяви у нас и в чужбина печелят почитатели не само в България, но получават и международно признание. Проявяват забележителни изпълнителски качества, подкрепени с класическото изящество на мелодичната линия и изключителна лекота при импровизацията. Имат отлично ансамблово и динамично единство. Техните концертни изпълнения са наситени с артистичност и настроение. Вложената енергия се трансформира в забележителен музикален израз.

През 1985 г. са удостоени с Първа награда на Седми международен конкурс за младежки джазови ансамбли в Оелаарт – Белгия. На следващата година – 1986 г. , дуото взема участие в Петия европейски конкурс в Леверкузен в ГФР и завоюва Голямата награда на конкурса и званието „Млади европейски джаз артисти 86”. 1987 г. „Балкантон” издава техен албум.

По-късно към тях се присъединява и контрабасистът Георги Дончев (брат на Антони Дончев). Вече 30 години, според немска публикация „Акустична версия представя звучене с най-високо качество и прецизност, както и структура за импровизиране, която не би могла да бъде по-добре балансирана, отколкото е.”. По-известни музиканти, с които формацията работи през годините са: проф. Симеон Щерев, Милчо Левиев, Петър Славов (Младши), Пламен Жечев, Веселин Веселинов (Еко), Теодосий Спасов, Йълдъз Ибрахимова, Анди Скофийлд, Бени Моупин, Томи Смит, Райнер Винтершлаген и др.

АНТОНИ ДОНЧЕВ (1959 г.)

Антони Дончев (пианист, композитор, аранжор, диригент) е от тези джаз музиканти, които последователно следват своя път и изпитват

удоволствието от процеса на импровизиране в момента. Художествените достойнства на неговото музициране са естествена и непринудена топлина и финес в тоноизвличането, безпогрешен усет за форма, тънка и изразителна динамична палитра. Кулминациите му са интензивни. Новаторските му концепции намират пълно инструментално покритие.

Възпитан в семейството на известния музикант Кирил Дончев – диригент, тромбонист, композитор на театрална и филмова музика, Антони Дончев получава своето образование в СМУ и БДК със специалност „пиано”. Влечението му към джаз музиката е още от 80 – те години. От особено значение за по-нататъшното развитие на Антони Дончев е срещата му с големия джазмен проф. Симеон Щерев, с който има привилегията да свири в неговия квартет „Фокус”. В края на 1984 г. с друг млад джазмен проф. Христо Йоцов – ударни инструменти, създават дуото „Акустична версия”. Много скоро, благодарение на таланта си двамата музиканти получават признание, както в България, така и в чужбина. Още през 1985 г. са удостоени с Първа награда на Седми международен конкурс за младежки джазови ансамбли в Оелаарт, Белгия. През 1986 г. отново са отличени, с Голямата награда на Петия европейски конкурс в гр. Леверкузен в ГФР. Понастоящем Антони Дончев е един от най-добрите и изявени български джаз пианисти, преподавател по „поп и джаз пиано” в катедра „Поп и джаз изкуство” на НМА. От 2010 г. е диригент на Биг Бенда на БНР. Автор е на песни, оркестрова, театрална и филмова музика. Като джаз пианист участва в многобройни джаз срещи, концерти, семинари, телевизионни предавания, фестивали...

ПРОФ. ХРИСТО ЙОЦОВ (1960 г.)

Проф. Христо Йоцов (ударни, композитор, аранжор, диригент) завършва СМУ със ударни инструменти. В БДК проф. Добри Палиев го доизгражда като един от най-добрите инструменталисти в България. Семейната му среда е изцяло музикална. Майка му е пианистката Рина Ранджева, а баща му Георги Йоцов дълги години е първи обоист на Симфоничния оркестър на БНР, а по-късно на Софийска филхармония.

Началото на 80 – те години проф. Христо Йоцов свири в квартета на Симеон Щерев - „Фокус”. От края на 1984 г. заедно с Антони Дончев създават легендарната „Акустична версия”, която със своята новаторска музика съществува повече от 30 години. Биографията на дуото включва безбройни концерти и участия в джаз форуми у нас и в чужбина, много награди и международно признание. От 1982 г. до 1989 г. проф. Христо Йоцов е аранжор и свири на ударни инструменти в Биг Бенда на БНР. От 1989 г. до този момент е преподавател по „поп и джаз ударни инструменти” в катедра „Поп и джаз изкуство” при НМА. Удостоен е с научното звание „професор”. Той е от най-популярните джаз музиканти. Изявите му на сцената винаги предизвикват жив интерес сред любителите

на джаз музиката и на професионалистите. Като инструменталист показва завидни артистични и музикални качества, които му спечелват име на отличен музикант. Той има многобройни почитатели и последователи. В интерпретацията на проф. Христо Йоцов личи стремеж към стилово осмислена звучност и художествена мярка. Има вкус към ярките и динамични контрасти, които умело използва. Те придават на изпълнението му пластичност и художествено разнообразие. Проф. Христо Йоцов е свирил с редица елитни джаз музиканти, между които проф. Симеон Щерев, Милчо Левиев, Марио Станчев, Теодосий Спасов, Анди Скофийлд, Томи Смит, Ерик Про, Стив Хамилтън, Адам Пиерончик, Бени Мопин

Като композитор, Христо Йоцов е автор на многобройни джазови инструментални пиеси и песни, Концерт за кларинет и оркестър, Концерт за маримба и оркестър, Концерт за пиано и оркестър, Концерт за обой и оркестър... Има издадени над 30 албума.

„ДИКСИ БЕНД ТЕТЕВЕН”

„Дикси бенд Тетевен” е създаден през 1985 г. Репертоарът им включва предимно изпълнения на диксиленд пиеси, пиеси в стил рагтайм, госпъл, соул и разработки на български фолклор. Първото им явяване пред публика е по време на „Диксиленд парад” ’85 в гр. Габрово. Ентусиазирани от това участие, още същата година музикантите от оркестъра стават инициатори за създаването на втория дикси фестивал в България след габровския - „Диксиленд празници – Тетевен”. Оттогава „Дикси бенд Тетевен” изнася много концерти, участва в почти всички джаз фестивали в България. Концертира и в бившия СССР, Гърция, Сърбия...

6. ГЛАВА ПЕТА - Значимите български рок групи през 60-те години на XX век

Във времето, когато се изявяват най-добрите български джаз оркестри през 50-те години, никой и не е подозирал, че 60-те години на XX век ще се превърнат в годините на прелом в популярната музика с появата на легендарната британска рок група от Ливърпул „Бийтълс”.

В България в този период, хората, които наричат музиката на „Бийтълс” „лека” и я противопоставят на „сериозната” не са малко. Смята се, че тази музика като по - елементарна и по – разбираема, отблъсква публиката от „сериозната”. Негативното отношение на официозите към рока обаче, не повлиява на българските музиканти. Младите почитатели на „Бийтълс”, „Ролинг стоунс”, „Шедоус”, „Енимълс”, „Кинкс” и др. не изостават от своето време. Музиката, която правят тези британски рок групи са тяхната мотивация и стимул да започнат да се занимават с музика и да се учат да свирят на различни инструменти. Една част от тези любители на рока, впоследствие стават звездите на българската рок музика. Първите български рок групи се появяват още в началото на 60-те

години. По това време те трябва да преодоляват големи трудности от негативното отношение на властите и забраните от една страна, до липсата на озвучителна техника, електрически инструменти (необходими за изпълнението на рок музика) и условия за собствено творчество от друга. Въпреки всичко и в България, в крак със световните тенденции на рока се свири такава музика. За много кратко време броят на създадените рок групи расте и при конкуренцията помежду им се раждат и първите техни хитове.

В този период съществува единствено студиото на БНР, в което макар и трудно, се реализират звукозаписите на първите рок песни на новосъздадените групи – „Бъндараците”, „Сребърните гривни”, „Щурците”, „Везни”... Завода за производство на грамофонни плочи „Балкантон” издава и първите сингли на „Щурците” и „Сребърните гривни”. МФ „Златният Орфей” включва в програмата си вече изпълнения на „Бъндараците” и „Щурците”. През 1967 г. заедно с Георги Минчев и квартет „Димов”, рок група „Щурците” представя в конкурсната програма на „Златният Орфей” песента на Борис Карадимчев „Бяла тишина”, която е отличена с Първа награда, а по-късно става и „Мелодия на годината” на едноименния конкурс на БНТ.

С първите български групи от 60-те години се поставя и основата на българския рок, достигнал следващите десетилетия своето голямо разнообразие, развитие и признание.

„БЪНДАРАЦИТЕ” (1962 г.)

Повлияни от рок вълната на запад през 60-те години, братята Димитър Милев (Бънди) – китара и Иван Милев – китара създават през 1962 г. рок групата „Бъндараците”. В нея са привлечени още Кирил Маричков – бас, Панайот Михайлов – клавишни (1963 г.), Петър Цанков (1964 - 1965 г.) – ударни. Първите им концерти са 1963 г. като свирят предимно на пролетни, абитуриентски и новогодишни балове... Впоследствие реализират турне из цяла България, което преминава при голям успех. В началото групата няма собствен облик и репертоар, а изпълнява предимно парчета на популярните в момента рок групи „Енимълс”, „Шедоус”... Първата песен, която записват в студиото на БНР е песента на Кирил Маричков „Разходка” през 1965 г. По-късно вокал на групата е Георги Минчев. През 1966 г. Кирил Маричков и Петър Цанков напускат рок групата и създават нова - „Щурците”. Първата издадена грамофонна плоча на „Бъндараците” е вече със сменено име на групата - „Синигери”, с което име се представят и в Международния фестивал „Златният Орфей” през 1968 г. След участието си в Световния младежки фестивал в София през 1968 г., „Бъндараците” („Синигерите”) престават да съществуват.

„ВИКИНГИТЕ” (1966 г.)

„Викингите” е рок групата, която има най-голям успех сред младото поколение през 60-те години. Легендарни са техните участия в пролетните, абитуриентски и новогодишни балове на Художествената академия в гр. София, езиковите гимназии, Софийския университет, ВИТИЗ. Там те изпълняват песни из репертоара на „Ролинг стоунс”, Джо Кокър, „Ванила Фъдж” и т.н. Съставът на групата е: Вили Кавалджиев – вокал, Валентин Измирлиев – клавишни, Джордж Генев – соло китара, Стефан Филипов – ритъм китара, Ненко Сейменлийски – бас китара, Георги Сачев – ударни. Още от създаването на „Викингите”, Вили Кавалджиев формира облика и стила им. Неговият характерен дрезгав тембър му позволява да интерпретира парчета в свой собствен стил от репертоара на „соул” и „ритъм енд блус” световни певци. Той усеща сполучливо замисълът на композицията, чувства нейното емоционално напрежение и успява да изгради стройно и убедително вокално изпълнение. Таланта и присъствието на Вили Кавалджиев компенсират липсата на качествени инструменти и апаратури, което оказва влияние върху саунда на рок групата. През 1968 г. „Викингите” участват в Първи рок – фестивал в гр. Перник, където печелят Първа награда. За съжаление през 1969 г. „Викингите” преустановяват своята дейност.

„СРЕБЪРНИТЕ ГРИВНИ” (1964 г.)

Основатели на рок група „Сребърните гривни” са Валентин Стефанов – соло китара и Александър Петрунов – бас китара. Още от 1962 г. те се опитват да създадат различни формации. Но най-успешната основана от тях е „Сребърните гривни” (през 1964 г.), като в нея свирят освен Валентин Стефанов и Александър Петрунов, Трошан Владовски – ритъм китара и Жоржан Банов – ударни. В средата на 60 - те години групата е много популярна в България и е първата такава, включена в музикална програма по БНТ. От 1970 г. до 1971 г. на ударните инструменти е Петър Славов. В началото „Сребърните гривни” правят предимно кавъри на „Шедоус” и „Кинкс”. От 1968 г. солист на рок групата е вече Георги Минчев, заедно с когото започват първите техни опити да правят фолклорни обработки. Това е и началото на създаване на репертоар от песни, композирани от български автори. От този период са и песните „Пустото лудо и младо”, „Венера”, „Проксима”, „Вечеряй Радо”, „Ружица”. През 1969 г. рок групата осъществява турне в бившия СССР. За краткото време, през което съществува рок група „Сребърните гривни” с нея работят като солисти проф. Симеон Щерев – флейта, Крум Калъчев – ударни, Борис Гуджунов и др. Изпълнения на рок групата са включени в 10 плочи, издадени от „Балкантон”.

„ВЕЗНИ” (1965 г.)

Симо Лазаров и Илия Фортунов са основни фигури в създадената през 1965 г. рок група „Везни”. Творческите търсения на членовете на групата са от прогресивен рок до фолк - рок. Първоначално започват с изпълнения на композиции от репертоара на известните по това време рок групи „Енимълс”, „Кинкс”, Муди блус”, „Шедоус”... В последващ период 1968 – 1972 г., музикантите от „Везни” са вече на друга вълна - „Чикаго”, „Блъд, суит енд тиърс” и соул музика, поради което в групата е включена и брас секция. В различни периоди от съществуването си реализират и песни от български композитори – „Сватба”, „Акварел”, „Срещнах момиче”. Композиторът Любомир Денев написва за тях песента „Песен писана на свещ”, т. Георги Богданов, която „Везни” представят на „Младежкия конкурс за забавна песен” през 1977 г. Песента получава Първа награда и става най-популярната българска песен от репертоара на тази група. През 1982 г. рок група „Везни” престава да съществува.

„ЩУРЦИТЕ” (1967 г.)

Появата на ливърпулската четворка „Бийтълс” и промяната на музиката, която те налагат, отваря вратите в много национални култури към стремеж за експериментиране и търсене на нови музикални и стилови изразни средства в музиката.

Музикантите в България не изостават от това време. Логично, след като Кирил Маричков – бас китара и Петър Цанков – ударни се разделят с „Бъндараците”, в началото на 1967 г. създават нова рок група, заедно с Петър Гюзелев (Пеци) – китара и Веселин Кисъов – китара.

С първите си изяви новосформираната рок група тръгва по пътя на любимите „Бийтълс”, по отношение на музиката, която изпълнява, външния вид на музикантите и избора на името на рок групата - „Щурците”. Желанието и стремежът е песните, които правят да бъдат насочени към младото поколение. Борис Карадимчев написва за тях една от най-хубавите си песни „Бяла тишина”, т. Богомил Гудев. Тя е изпълнена от „Щурците” заедно с Георги Минчев и струнен квартет „Димов” на Международния фестивал „Златният Орфей” през 1967 г. и там получава Първа награда за песен. През същата година става и „Мелодия на годината” в едноименния конкурс на БНТ. Пътят на „Щурците” е отворен. Песните „Звън”, муз. Атанас Бояджиев, т. Б. Гудев, „Малкият светъл прозорец”, муз. Атанас Косев, т. Милчо Спасов, „Веселина”, муз. Петър Ступел, ст. Радой Ралин и „Изпращане”, муз. Б. Карадимчев, т. Ал. Лазаров са включени през 1968 г. в първата плоча на „Щурците”, издадена от „Балкантон”. Същата година групата участва в „IX Световен фестивал на младежта и студентите” в гр. София, проведен през 1968 г. и получава лауреатско звание. През 1969 г. „Щурците” са на концертна обиколка в Германия.

Следващите години са особено важни за творческото развитие на групата. Кирил Маричков е наясно, че само по пътя на собствено творчество, могат да доизградят облика и стила на „Щурците” и да вървят напред. В последвалите албуми и Кирил Маричков и Петър Гюзелев започват да композират повечето песни за групата, като обогатяват изразните средства на музиката, която създават и след периода на подражание се вижда силният им стремеж да покажат собствените си естетически възгледи, чрез средствата на рок музиката. В периода 1974 г. - 1976 г. Кирил Маричков привлича в „Щурците” Георги Марков - ударни инструменти и Владимир Тотев (Валди) – клавишни (клавишните са необходими за стила прогресив рок, към който се ориентира групата). В този състав е най-успешния период на „Щурците”. С многообразието в творчеството си те успяват през годините да изградят своеобразен разпознаваем облик на едно самотно творчество. „Щурците” са първата рок група в България, която за повече от 40 години съществуване предлага на публиката си музика със силно въздействие, постигнато от взаимното допълване на музикантите в групата.

Едни от най-добрите години на тяхната кариера са 80-те. При огромен успех свирят пред препълнени зали, летни театри и стадиони. Издават знаковите си албуми – „XX век” и „Вкусът на времето”. Прецизно подбират текстовете за песните, които изпълняват. Работят предимно с авторите на текстове Волен Николаев („XX век”, муз. К. Маричков, „Вкусът на времето”, муз. Кирил Маричков, „Прощаване”, муз. К. Маричков, „Очакване”, муз. Петър Гюзелев, „Малкият мъж”, муз. Владимир Тотев) и Димитър Керелезов („Слънчево пътуване”, муз. П. Гюзелев, „Вълшебен цвят”, муз. К. Маричков, „Момче от групата”, муз. П. Гюзелев, „Огнен знак”, муз. Вл. Тотев). В тези албуми освен свои композиции, включват песни и на други композитори: Атанас Бояджиев „Еньовден”, т. Богомил Гудев, Мария Ганева „Зад вратата”, т. Д. Керелезов, Атанас Косев „Ален Делон”, т. Г. Константинов, Тончо Русев „Цветелина”, т. Д. Ценов...

Концертите на „Щурците” са хиляди и винаги има с какво да предизвикат интереса на публиката. Турнетата им са из цяла България, Европа и света. На „Младежки конкурс за забавна песен” през 1974 г., групата печели Наградата на публиката за песента на Кирил Маричков „Зората”. 1978 г. „Щурците” са поканени да изнесат рецитал на МФ „Златният Орфей”. На радиоконкурса „Пролет” през 1985 г. Кирил Маричков получава Втора награда за песента „Рок в минало време”. През 1981 г. групата се представя на шлагерния фестивал в Дрезден – ГДР и получава Втора награда за изпълнение на немска песен.

Българската публика обича „Щурците” и до днес. Това което предлагат на любителите на рока е интересно, изпълнено с въображение и мелодичност на изказа. Те творят рок музика, пълна с хармония и свобода, като текстовете на песните им са премислени и насочени към реалността.

Създават ярки образци на българската рок музика. През 2004 г. издават 4 диска „Антология” на рок група „Щурците”.

КИРИЛ МАРИЧКОВ (1944 г.)

Кирил Маричков е един от най-популярните и изявени рок музиканти в България, с качества на добър бас китарист, вокалист, композитор, аранжор, лидер. Средата, в която израства е артистична. Негов дядо е Борис Левиев - диригент, композитор, свързан със създаването на български джаз оркестри през 40-те и 50 те години, а Лилчо Борисов Левиев - композитор, един от най-добрите класически кларинетисти е негов вуйчо. Първата рок група, в която свири Кирил Маричков е „Бъндараците”. Тогава през 1965 г. тази формация записва и първата му композиция – песента „Разходка”. През 1967 г. К. Маричков напуска „Бъндараците” и заедно с Петър Гюзелев (Пеци) създава групата, с която е свързан почти целия му творчески път през годините, а именно рок група „Щурците”. Кирил Маричков има силно развито чувство за стил и жанрова принадлежност и умение да разгръща своите музикални заложи. Влияние за това оказва семейната му среда. Той и групата изпълняват песните с максимална прецизност и съвременно звучене. Подрежда програмата на концертите така, че с първите изпълнения грабва почитателите на рока. Кирил Маричков има твърде специфично, изразително и нюансирано пеене. Многобройни концерти, телевизионни предавания, турнета, издаване на десетки албуми, осъществяване на стотици авторски песни са само малка част от пътя, който извървява Кирил Маричков като вдъхновител, лидер, основен композитор, аранжор, вокал и бас китарист на една от най-обичаните рок групи в България. Запомнящи са неговите песни: „Песен за щурците”, т. Димитър Стойчев, „Ще срещнем нашата мечта”, т. К. Маричков, „Две следи”, т. Стефан Банков, „Училище за малки и големи”, т. Димитър Керелезов, „Вишнев цвят”, т. Димитър Керелезов, „XX век”, т. Волен Николаев, „Загадка”, т. Кръстьо Станишев, „Вкусът на времето”, т. Волен Николаев, „Вълшебен цвят”, т. Димитър Керелезов, „Ден първи”, ст. Георги Константинов, „Рок в минало време”, т. Димитър Керелезов, „Хамлет”, т. Волен Николаев, „Мускетарски марш”, т. Георги Рубчев, „20 години по-късно”, т. Иван Ненков, „Конникът”, т. Волен Николаев.

По-късно, в края на 80-те, в областта на филмовата музика Кирил Маричков е композитор на музиката към легендарния филм на режисьора Иван Андонов „Вчера”. В този филм е изпълнена и най-популярната му песен „Клетва” по т. на Владо Даверов.

ПЕТЪР ГЮЗЕЛЕВ (1945 г. – 2013 г.)

Още в началото на 60-те години Петър Гюзелев (Пеци) се опитва да създаде рок група. Опитите му не се увенчават с голям успех с

основаването на формациите „Сините звезди” и „Слънчевите братя”. Истинската му професионална кариера като музикант започва през 1967 г. когато заедно с Кирил Маричков създава легендарната рок група „Щурците”. Там Пеци получава шанса да запише 17 студийни албума и да се развие като един от най-добрите български рок китаристи. Като част от „Щурците” са и първите му опити да композира. През всичките години, през които е на концертната сцена, Петър Гюзелев е любимец на феновете на рок енд рола. Изключителният му чар и въздействие върху публиката, допринасят за цялостния облик на рок групата и поддържането на високо професионално ниво на интерпретация. Той има изтънчен музикален вкус и мелодико – хармонично въображение. Характерният му виртуозен стил на изпълнение и впечатляващо музикално присъствие го отличават от другите рок китаристи в България.

Петър Гюзелев е автор на редица песни, включени в албумите на „Щурците” - „Бяла светлина”, т. Маргарит Минков, „Кой е той”, т. Жива Кюлджиева, „Сватбен ден”, т. Жива Кюлджиева, „Слънчево пътуване”, т. Димитър Керелезов, „Момче от групата”, т. Д. Керелезов, „Очакване”, т. Волен Николаев, S.O.S., т. Михаил Белчев, „Неизживените неща”, т. Александър Петров, „Ритъм в розово”, т. Димитър Керелезов, „Дай ми малко нежност”, т. Димитър Стойчев „Когато си отива любовта”, т. Волен Николаев, „Стълбата”, т. Волен Николаев, „Дяволски сезон”, т. Маргарит Минков.

През 1989 г. Петър Гюзелев се проявява и като продуцент. Подава ръка на рок група „Ахат” и продуцира техния успешен първи албум „Походът”.

През 90-те години Петър Гюзелев основава групата „Стари муцуни”. В издадения им впоследствие албум „Бира, секс и рок енд рол” са включени и негови песни по текстове на певица Георги Минчев.

ВЛАДИМИР ТОТЕВ (1951 г.)

Владимир Тотев (Валди) завършва Икономическия институт. Още като студент в периода 1971 – 74 г., първата група, в която свири на клавишни е „Фактор”. От 1976 г. е поканен в рок група „Щурците”. С включването на Валди в групата той започва да се изявява като вокал (до този момент вокал е само Кирил Маричков). Неговият красив, със специфичен тембър, изравнен във всички регистри глас, съчетан с изключителна музикалност и сценичност, дава отпечатък в общия облик и стил на „Щурците”. Тези му качества разнообразяват и същевременно обогатяват общата звучност на групата. Реалните музикални дадености на Валди са и нов стимул за формацията по отношение на търсенето на различен звук и правенето на музика в различни направления на рока – поп рок, арт рок, хард рок, прогресив рок... Включването му в „Щурците” е важен момент в неговата кариера. Като наложен член на рок групата

Валди получава възможност да изпъкне и като композитор. Част от песните, които създава за „Щурците“ са: „Не умирай“, ст. Павел Матев; „Футуролог“, ст. Миряна Башева; „Навечерие“, ст. Радой Ралин; „Огнен знак“, т. Димитър Керелезов; „Жулиета“, „Малкия мъж“, „Среща с деня“ и „Помниш ли“ – всичките по т. на Волен Николаев.

През 90-те години излизат и самостоятелните му албуми „Далтонистът“, „Кръстопът“, „В часа на залеза“, „Светлината“ и „Ветровито“.

„ЗЛАТНИ СТРУНИ“ (1969 г.)

Рок група „Златни струни“ свързваме с братята Мишеви – Иван – соло китара и Георги – ударни. За кратко време след създаването ѝ групата става популярна и обичана от любителите на хард рока и хеви метъла. Другите членове на формацията са Румен Спасов – бас китара, Йордан Караджов – китара и вокал и Васил Найденов – клавишни. Почитатели са на музиката на „Лед Цепелин“, „Дийп пърпъл“, „Юрая Хийп“ и разбира се имат силно влияние от тях. В музиката, която правят използват типичния за хард рока звук с характерни китарни сола, множество рифове и голяма амплитуда на динамиката. Електрическата китара е основна в звуковата картина, която създава групата. През 1975 г. изнасят рецитал на Международния фестивал „Златният Орфей“.

През 1978 г. Йордан Караджов и Румен Спасов напускат „Златни струни“, за да създадат нова рок група „Сигнал“. Втората формация на „Златни струни“ е от 1979 г. в състав Дориан Шопов – клавишни, Федя Трифонов – бас китара, братя Мишеви и Николай Андреев – вокал. Записват 2 албума в студиото на „Балкантон“. Песните „Мечтател“, „Забравен бряг“, „Вярвай ти“, „Летен дъжд“, „Нежен зов“ стават популярни в българския ефир. Групата участва в телевизионни предавания, изнася концерти в цялата страна. След представянето си на рок фестивал в Будапеща – Унгария, през 1981 г., „Златни струни“ заминават на работа в Скандинавските страни.

7. ГЛАВА ШЕСТА - Значимите български рок групи през 70-те години на XX век

70-те години е времето, в което рок музиката продължава своето динамично развитие в световен мащаб. Появяват се нови стилове и разновидности на рока. Българските рок музиканти създават нови състави, които прокарват творческа линия, свързана със светоусещането на многото направления в рок музиката. Стремешът на тези музиканти към актуалност и индивидуалност води до оригинални и продуктивни търсения. Рокът излиза от рамките на чисто развлекателната си функция и достига до художествени резултати. Групи като „Щурците“, ФСБ, „Сигнал“, „Тангра“ и „Диана експрес“ създават творчество, което дава основата на една дълготрайна традиция в българската рок музика. Сполучливата реализация

и творчески постижения на водещите рок групи им позволяват да се развиват, независимо от критиките и нихилизма. В този период, рок музикантите носят със себе си свежи идеи, откривателство и оригиналност, както в изпълненията си, така и в творчеството си. Освен многобройните концерти из страната и в чужбина, които изнасят, телевизионните предавания, в които участват, те намират реализация и в представянето си на различни рок фестивали и конкурси. По време на изданията на МФ „Златният Орфей” „Щурците”, „Златни струни”, „Старт” и „Сигнал” и др. изнасят рецитали. „Кукери”, „Сигнал”, „Старт” и „Фактор” изпълняват песни, които получават награди. Сцената на „Младежки конкурс за забавна песен” в гр. София също е отворена за рок групите. На нея свирят „Щурците”, „Славяни”, „Тангра”, а през 1976 г. песента „Изгубени есени” на Любомир Денев, в изпълнение на „Кукери” получава Първа награда.

През 70-те години, рок групите в България имат значително по-голяма звукозаписна дейност. „Балкантон” издава поредица грамофонни плочи на младите формации: „The best of the beat groups of Sofia” – 1972 г. съвместен албум на „Щурците и „Сребърните гривни”; албумите „Щурците”76 и „Щурците”78; на „Златни струни” - „Златни струни”72 и „Далечни корени” 1979 г.; на „Кукери” - „Кукери”79; на „Фактор” – „Китара на перона” сингъл 1976 г.; на „Диана експрес” – „Диана експрес”74, „Синева” 1976 г.; на „Старт” – „Търся твоето име” сингъл 1978 г., „Мими Иванова с група Старт” 1977 г., „Диско ракета” с Мими Иванова 1979 г.; на ФСБ – „Non stop” 1977 г. и „ФСБ – II” 1979 г.; на „LZ” – „Обич и песен”; на „Тангра” – „Не знаеш умора” и „Ако имаш време” сингли 1978 г.; на „Сигнал” – „Вечен кръстопът” 1979 г.; на „Фоноекспрес” – „Дали ни стига гова” сингъл 1979 г.

„КУКЕРИ” (1971 г.)

Надали учениците от гр. Русе Иван Иванов – китара, Пламен Басаров – бас китара и Стайко Стайков – ударни са знаели какво ще е бъдещето на новата група „Кукери”, която създават през 1971 г. Групата обаче се оформя като състав, едва когато Нели Янкова – клавишни (от 1974 г.), Данаил Драганов – китара и клавишни (от 1977 г.) и Стефан Попов (от 1978 г.) – ударни се присъединяват към нея. Както повечето рок групи от този период и те са повлияни от британския рок. Първите композиции, които записват са на Любомир Денев. Едни от най-популярните им песни са: „Приказка”, муз. Христо Ковачев, т. Н. Йорданов, „Нощен експрес” и „Отвори ми” муз. Морис Аладжем, ст. Павел Матев, „Сянка”, муз. Мария Ганева, т. Кр. Станишев, „Ако стане навик любовта”, муз. Зорница Попова, т. Йордан Янков, „Песен, писана на свещ”, муз. Л. Денев, т. Г. Константинов, „Любовта е откритие, муз. Янко Миладинов, т. Д. Стойчев. Издават 5 албума.

На „Младежки конкурс за забавна песен” през 1975 г. в гр. София получават Наградата на „Балкантон” за песента „Длан подай” на композитора Любомир Денев. През 1976 г. на същия конкурс за песента на Л. Денев „Изгубени есени” печелят три награди – Първа награда, Наградата на БНТ и Наградата на публиката. Композицията на Стефан Драгостинов „Юнак дядо” в тяхно изпълнение е удостоена с Втора награда на МФ „Златният Орфей” през 1978 г.

Рок група „Кукери” изнася многобройни концерти в страната и чужбина. Участва в много телевизионни програми. През 80-те години групата работи в дискотеки и клубове в Скандинавските страни, Германия и Холандия. Заедно с популярните по това време Братя Аргирови и „Трамвай № 5”, осъществяват голямо концертно турне в България пред препълнени зали. Участват и в турне в бившия СССР. През 1987 г. са поканени за рецитал на телевизионния конкурс „Мелодия на годината” във Велико Търново.

Тяхното творчество е характерно с непринудената мелодична линия в традиционна двуделна форма. С музицирането си в жанр, обичан предимно от младежката аудитория, „Кукери” успяват да намерят място сред водещите български рок групи. С вкус към семплите аранжimenti, изчистен звук, чудесни вокали (направени от Нели Янкова) и в търсенето на съвременен звук (особено след привличането на Данаил Драганов), групата показва, че може след като взимаш най-доброто от изразните средства и технология на образците в рок музиката в световен мащаб, да изградиш собствен стил и облик на музициране.

„ФАКТОР” (1972 г.)

От появата на рок група „Фактор” през 1972 г., човекът, който е не само създател на групата, но и двигател на целия извървян творчески път от нея е несъмнено Веселин Тодоров. Първите изяви на състава са концерти в Софийския университет под името „Формация Фактор”. Формацията включва Веселин Тодоров – бас китара, Владимир Тотев (Валди) – клавишни, Николай Синджирлиев – вокал, Асен Гаргов – китара, Тенко Славов – китара (1973 г.), Жорж Банов – ударни (1972 г.), Марсел Барух – ударни (1973 г.). До 1974 г. „Формация Фактор” е акомпанираща група на Емил Димитров под името „Синьо-белите”. От 1975 г. рок групата е вече с обновен състав и ново име „Фактор”. През 1976 г. „Балкантон” издава тяхна плоча, в която две от песните „Китара на перона” и „Далечна звезда” са композиции на Веселин Тодоров. Рок група „Фактор” изнася много концерти, както в България, така и в Австрия, ГДР, Швейцария, Югославия, бившия СССР, Чехословакия... На МФ „Златният Орфей” 79, песента на Веселин Тодоров по т. на Д. Стойчев „Колко е хубаво” получава Втора награда и е изпълнена от рок група „Фактор” с гост солист Маргарита Горанова. До 1990 г. групата издава 4 албума. „Приятели”,

„Високото момиче”, „Самотният”, „Главната улица” са само част от най-популярните песни на групата.

„СЛАВЯНИ” (1973 г.)

През 70-те години рок музиката има свои фенове не само в гр. София, но и в други градове на страната. Ентузиастични музиканти, въпреки големите трудности (липса на инструментариум, звукозаписни студия...) създават рок групи. Такава е рок група „Славяни” от гр. Харманли, създадена през 1973 г. към читалище „Дружба”. Влечението към прогресив и арт рока събира Неделчо Стефанов - клавишни, Георги Латев – китара, Иван Станчев – бас китара и Димитър Димитров - ударни. По късно Неделчо Стефанов напуска и на негово място идва Димитър Симеонов - клавишни. Бас китарист на групата става Петър Дичев, а китарист Росен Попов. Макар и трудно „Славяни” успяват да излезнат от рамките на родния си град и да участват в поредица концерти в зала „Универсиада” в гр. София, заедно с „Щурците”, „Сигнал” и „Тангра”. През 1987 г. „Балкантон” издава албум на рок групата. По – популярни техни песни са: „С дъх на лято”, муз. Тончо Русев, т. Д. Ценов, „По стъпките на времето”, муз. Мария Ганева, т. Иван Тенев и „Да осмислим света”, муз. Любомир Дамянов, т. Димитър Стойчев. Изпълненията им са балансирани, като музиката, която интерпретират е в традициите на вече утвърдената българска мелодична рок музика, което им отрежда място сред наложените рок групи през 70-те години в България.

„ДИАНА ЕКСПРЕС” (1974 г.)

„Диана експрес” е рок група, създадена в гр. Ямбол през 1974 г. През същата година са първите ѝ участия в зала „Универсиада” в гр. София по време на традиционните новогодишни балове. Там „Диана експрес” прави впечатление с различния звук, извлечен от новия за онова време „Хамонд” орган. Спокойно може да се каже, че всичките четири формации на групата през годините, са „рок групата на Митко Щерев” – композитор, аранжор, лидер, клавишни, вокал. Като композитор той е автор на стотици песни, написани за „Диана експрес”. Митко Щерев е неизменно основата, двигателя и създателя на стила, звученето и сценичния образ на „Диана експрес”. През различните периоди солисти на формацията са били Васил Найденов, Георги Станчев, Илия Ангелов, Чочо Владовски, Юксел Ахмедов. Редица известни музиканти свирят в „Диана експрес”: Иван Лазов (Вантера) – бас китара, Илия Караянев (Личо-Стоунса) – соло китара, Иван Христов (Ваньото) – ударни, Константин Атанасов – китара, Максим Горанов – китара и аранжирмент, Цветан Банов – ударни, Тодор Върбанов – вокал и бас китара...

Групата изнася концерти в България, Германия, Чехия, Русия, Куба, Египет...

До 90 - те години „Диана експрес“ издава 5 албума. По-известни песни в тях са „Душа“, муз. Митко Щерев, ст. Калин Донков; „Блус за двама“, муз. М. Щерев, т. Иля Велчев; „Наследство“, муз. М. Щерев, т. П. Василев; „Утре“, муз. М. Щерев, т. Д. Керелезов; „Синева“, муз. Ал. Йосифов, ст. Павел Матев...

С творчеството си за групата, Митко Щерев създава нейното специфично звучене. Характерно за формацията е, че певците в нея имат гласове с много височини и голям диапазон, с богати гласови данни и технически възможности. С емоционалното си и ефектно изпълнение вокалът интерпретира замисъла на композитора. Концертните им изяви грабват публиката от първия момент.

МИТКО ЩЕРЕВ (1946 г.)

Митко Щерев – композитор, аранжор, клавишни, лидер, вокал е роден в гр. Ямбол и не случайно групата, която е свързана с неговото творчество се нарича „Диана Експрес“ (името на експресния влак Ямбол - София). Завършва Пловдивското музикално училище със специалност фагот, но още през 60-те години започва да свири на клавишните в групите на Емил Димитров „Синьо белите“ и Лили Иванова „Маковете“. От това време са и неговите първи песни - „Нора“, т. Дамян Дамянов, „Каж ми защо“, т. Васил Андреев, „Елеонора“, написани за Емил Димитров и „Българка“, т. Надежда Захаријева в изпълнение на Лили Иванова.

Митко Щерев композира песни за повечето от известните български поп певци, но най-голямото признание му носят композициите му за група „Диана експрес“ („Душа“, ст. Калин Донков; „Утре“, т. Д. Керелезов, „Блус за двама“, т. Иля Велчев; „Северина“, т. Лозан Такев; „Молитва за дъжд“, т. Димитър Василев; „Наследство“, т. Петър Василев; „Нежно постоянство“, т. Димитър Василев.), Лили Иванова („Вечност“, т. Ст. Банков; „Старият град“, т. Ст. Банков; „Реквием“, т. Иля Велчев; „Не си отивай“, т. Иля Велчев; „Прощаване“, т. Иля Велчев; „Стари мой приятелю“, т. Иля Велчев; „Хризантеми“, т. Иля Велчев; „Самота“, т. Н. Захаријева) и Мими Иванова („Майчице свята“, т. Иля Велчев, за която М. Щерев получава Трета награда за песен на МФ „Златният Орфей“; „Ти ще се върнеш при мен“, т. М. Спасов; „Знам море“, т. Ст. Банков,).

Митко Щерев композира музика и за филми. Едни от най-популярните му песни в киното са „Осъдени души“ 1976 г., т. И. Велчев от едноименния филм, изпълнена от Лили Иванова и „Адаптация“ 1979 г., по ст. на Иван Пейчев, изпълнена от Васил Найденов, от филма „Адаптация“.

Цялото творчество на Митко Щерев е поредица от песни, които съдържат почти винаги запомняща се мелодична фраза, която неминуемо се превръща в хит. Творбите му носят искрена емоционалност, съчетана с художествена простота и вкус. При изграждането на композицията той

влага богата творческа фантазия, като търси колорита и възможностите на изпълнителя.

„LZ” (1974 г.)

„LZ” са инициалите на авиокомпания „Балкан”, към която през 1974 г. Милчо Кацаров основава едноименната рок група. Вокали на новата група първоначално са Бойко Ачков и Цанко Чавдаров, но през 1975 г. вече е привлечена Силвия Кацарова. В тогавашния състав на „LZ” освен Силвия Кацарова са: Милчо Кацаров – бас китара, Владимир Джамбазов – клавишни (заменен по-късно от Людмил Христов), Любомир Дамянов – китара и цигулка, Христофор Захариев – китара. През 1982 г., Валери Градинарски – китара заменя Христофор Захариев. По това време Милчо Кацаров е тон-инженер в Първо студио на БНР и така музикантите имат привилегията да записват и експериментират в едно от двете звукозаписни студия в България тогава. През 1979 г. излиза и първият им албум. Големият им успех и популярност идват 1982 г. с емблематичната им песен „Бяла въздишка” по музика на Мария Ганева и стихове на Петър Анастасов. С тази песен месеци наред рок група „LZ” е на първо място в класацията за поп музика на най-гледаното предаване в тези години „Всяка неделя” по БНТ 1. Това обстоятелство дава мощен тласък в кариерата на „LZ”. Следват първи места във всички класации за популярна музика в българските медии. Разбира се, същата година издават и албум, озаглавен „Бяла въздишка”. Вследствие на този успех реализират песни, предложени им от други водещи български композитори, имат активна концертна дейност, участия в телевизионни предавания, предложения за работа в чужбина.

През годините „LZ” се оформя като рок група с подчертана индивидуалност и самобитност, лесно разпознаваема, особено със специфичния глас на Силвия Кацарова, много подходящ за рока. Нейните изпълнения се отличават с добрите ѝ гласови качества, овладяна вокална техника, изявена музикалност и вярна интерпретация. Тя има прекрасен тембър, добра дикция и равновесие на фразата. В запомнящите се изпълнения на рок групата, много характерно е използването на акустични инструменти (автентичен щрайх, акустична китара), неразривно свързани и носещи асоциация за класическа музика. Музикантите от групата притежават качества, които им позволяват свободно да боравят с инструментариума и да търсят новаторството, както в звука, така и в самата интерпретация. Основно се стремят към изразителна и гъвкава мелодичност, която ги различава от другите рок групи в България. В песните им има и много динамика и използване на типичните прийоми за рок музиката.

За изпълненията си, рок група „LZ” получава Наградата на публиката на шлагерния фестивал в гр. Дрезден – Германия 1984 г. През

1987 г. песента „Топъл дъжд“ на композитора Тончо Русев, ст. П. Караангов, изпълнена от „LZ“ става „Мелодия на годината“ в едноименния конкурс на БНТ.

С неизтощима енергия и новаторство Силвия Кацарова и музикантите от рок група „LZ“ радват почитателите си дълги години. В съзнанието на хората остават да звучат редица техни песни като „Бяла въздишка“, муз. Мария Ганева, ст. Петър Анастасов; „Големият кораб минава“ и „След лятото“ на Любомир Дамянов, т. Живко Колев; „Ако те погалья“, „Обещай ми любов“, „Обичам те“ и „Огън от любов“ на Тончо Русев по стихове на Ваньо Вълчев и Тодор Анастасов...

„СТАРТ“ (1975 г.)

След като напуска оркестър „Стакато“, през 1975 г. Развигор Попов създава поп - рок група „Старт“, която е в състав Георги Лозев – китара, Георги Георгиев – бас китара, Атанас Атанасов – ударни. Основно концертната и звукозаписна дейност на формацията е свързана с тяхната солистка Мими Иванова. Концертите на „Старт“ с нея са хиляди и пред препълнени зали. От средата на 70-те години те наистина са явление в българската поп и рок музика. Запазвайки традициите в жанра, същевременно се явяват и носители на новите тенденции в популярната музика. Превръщат се в големите диско - рок звезди на България. Техните почитатели ги следват навсякъде. Освен концертите изнасят и рецитали на най-големия форум за популярна музика в България - МФ „Златният Орфей“. 1978 г. на фестивала за популярна музика в гр. Братислава – Словакия, песента на Развигор Попов „Един ден от пролетта“ е удостоена със „Сребърна лира“. Композицията „Край старата липа“ получава Трета награда на радиоконкурса „Пролет“⁷⁹. Едни от най-обичаните песни на група „Старт“ с Мими Иванова, които се слушат и до днес са „Петнадесет лалета“, т. Йордан Янков, „Вече свърши хубавото време“, т. Богомил Гудев, „Зелената стара чешма“, т. Б. Гудев, „Вълкът и седемте козлета“, т. Ж. Кюлджиева, „Срещи случайни“, т. П. Москов – всичките композирани от Развигор Попов. Концертните им турнета в Русия, Румъния, Германия, Полша, Унгария, Алжир, Сърбия и др. преминават при голям успех. В Швейцария и Германия група „Старт“ работи в дискотеки и клубове. В цялата си творческа дейност Мими Иванова и музикантите от състава чрез интерпретацията си внасят разнообразие в музиката, която предлагат и са в тон със световните тенденции в този жанр. Присъщо за тях е, че използват най-съвременен инструментариум – така необходим за общия саунд на формацията. Голям принос за успеха на „Старт“ има Развигор Попов, който композира повечето от песните и прави аранжиментите на групата.

„ФСБ” (1975 г.)

ФСБ – Формация Студио Балкантон е рок група създадена 1975 г. като студийна формация към завода за грамофонни плочи „Балкантон”, с цел да осъществява по-голямата част от звукозаписите за грамофонни плочи, издадени с марката на завода. Историята се повтаря. Преди години така е сформиран и легендарния оркестър „Балкантон” с диригент Димитър Ганев. Сега във времето на рок музиката, музикантите Румен Бояджиев – клавишни, синтезатори, вокал; Константин Цеков – клавишни, вокал и Александър Бахаров – бас китара, вокал (от 1983 г. Ивайло Крайчовски), заместват легендите на джаз и поп музиката, след оттеглянето им от голямата сцена. Специално за тях, студиото на „Балкантон” е оборудвано с най-съвременен и скъп инструментариум – Мини „Мууг” синтезатор, „Хамонд” орган с „Лесли”, пиано „Роланд” клавесин, „Фендер” пиано, Мелотрон, ЕМС синти, акустични китари „Ямаха” – шестструнна и дванайсетструнна, бас китара „Фендер”, комплект барабани „Роджърс” и т.н. ФСБ започват да записват сингбеците за албумите, които издава „Балкантон”. Студиото на завода, което им е на разположение с цялата си техника, дава възможност на Румен, Косьо и Сашо да експериментират в стил прогресив рок, балансирано и без излишни залитания от начертания път, за да си спечелят след време реномето на единствената в своя стил група в България. Отличително за интерпретацията на тяхната музика е, че създава емоционално въздействие, с ярки контрасти. Баладите им са с богато оркестрово звучене. В песните с бързи темпа показват инструментални трудности, богата звукова палитра, като в тях постигат наистина световно звучене. Внушителната сила на изкуството, което творят ФСБ идва от интелигентността и мащабността на замисъла, от пластичното оформяне на фразата, която диша и придобива особена изразителност, от развитото чувство за форма. Ансамбловата съгласуваност на формацията спомага да се постигне детайлна нюансировка, свързана с колорита и особеностите на отделните инструменти.

Разбира се началото е по-прозаично. Групата няма собствен репертоар и минава по пътя на слушане и анализиране на творчеството на техните еталони. Любими техни групи са „Премиата Форнерия Маркони”, „Джентъл Джайънт”, Джино и Рос Ванели, „Емерсън Лейк енд Палмър”, „Брд, уинд енд файър”, „Чикаго”, „Вангелис”, „Дженезис”, „Йес”, Мишел Фюген, Мишел Фонтани... Обичаната и популярна песен на ФСБ „След десет години” по т. на Михаил Белчев е композирана от Тони Палука и е в оригинално изпълнение на италианската група „Ле Орме” със заглавие „Amico di ieri”. Впоследствие във ФСБ са привлечени и Петър Славов – ударни, перкусия и Иван Лечев – соло китара, цигулка. Вторият студийен албум на ФСБ, появил се през 1979 г., вече е изцяло от песни, композирани от музикантите в групата. В него можем да кажем, че е

създаден съвременния облик на формацията. Без активна концертна дейност обаче, темпото в работата, на която и да е група би отслабнало, което не е добро за изпълнителите. Затова през 80-те ФСБ заминават да свирят в дискотеки и клубове в Европа, с единствената цел да се оборудват със съвременни инструменти и апаратура, необходими за осъществяването на техните идеи за концертна дейност. Свирят в Австрия, Швейцария, Дания, Унгария, Чехия, Русия, Германия. През 1983 г., макар и късно, ФСБ излиза от студиото и изнася първия си концерт в малката зала на „Студентския дом на културата” в гр. София. През 1983 г. с песента на Александър Бахаров по текст на Михаил Белчев „Пак ще се прегърнем”, ФСБ печелят телевизионния конкурс „Мелодия на годината”. Този успех се повтаря и през 1986 г. с песента на Константин Цеков и Румен Бояджиев по стихове на Георги Константинов „Обичам те дотук”. През 1984 г. рок група ФСБ изнася концерт на стадион „Академик” пред 15 хилядна публика, а през 1985 г. е концертът им в зала „Универсиада” гр. София. В същата година осъществяват и национално турне. Следва рецитал на МФ „Златният Орфей” 1986 г. Групата участва в рок фестивалите в Брегенц – Австрия и Копенхаген – Дания. През 1987 г. грамофонната компания „Белафон” издава албум на българската рок група. 1989 г. е годината, в която музикантите от ФСБ участват като студийни музиканти и аранжори в албума на световно известния Хосе Фелисиано.

Част от любимите песни на публиката са: „Високо” и „Протегнах две ръце” ст. Евтим Евтимов; „Обичам те дотук” и „Гара разделна”, ст. Георги Константинов; „Не така”, „Случва се”, „Илюзия”, „Завръщане”, „Дъждовни въпроси”, „Безсъница”, всичките с текстове на Даниела Кузманова; „Пак ще се прегърнем”, „Епизод от романтичен филм” и „Игра на въже”, т. Михаил Белчев; „Няма как”, т. Виктор Самуилов.

Не случайно Даниела Кузманова – автор на повечето текстове на песните на групата и съпруга на Румен Бояджиев, в своята книга „Един живот не стига да живееш с музиката на ФСБ” дава определение за мястото на формацията в българската рок музика: „ФСБ. Музика с перманентен интерес, предизвикваща всеобщо недоверие, че се е случила и съществува. И всеобща радост от факта, че оцеля. Проникна дълбоко в съзнанието на слушателите, обособи територия за специфични очаквания и нагласи и постигна невероятната способност да бъде наследявана. Като вкус, любов, близост, необходимост, степен на разбираемост, естетически възглед, национално самочувствие.”.

РУМЕН БОЯДЖИЕВ (1953 г.)

Румен Бояджиев – композитор, аранжор, клавишни, синтезатори, вокал. От малък израства в музикална среда и започва да учи пиано. Майка му Милка Драгнева (вокален педагог) е била асистентка на проф. Христо Бръмбаров, а вуйчо му Константин Драгнев (Графа) е композитор и аранжор, тромбонист в легендарните оркестри „Джазът на оптимистите”,

„Джазът на младите”, оркестър „София”. Румен Бояджиев завършва БДК със специалност „ударни инструменти” в класа на проф. Добри Палиев. По това време заводът за грамофонни плочи „Балкантон” оборудва с най-съвременна техника и музикални инструменти своето звукозаписно студио. Като Главен редактор на музикалната продукция в завода, Константин Драгнев осъществява идеята на Румен Бояджиев за създаването на собствена група от съмишленици. Привлечени са Константин Цеков – клавишни и Александър Бахаров – бас китара. Така от 1975 г. ФСБ (Формация Студио Балкантон) започва да функционира като студийна група за осъществяване на почти цялата продукция от популярна музика на „Балкантон”.

Като член на формацията Румен Бояджиев разкрива цялата пълнота и многообразие на своя талант. С белезите на висок професионализъм и сигурност, изключителна лекота и простота, налага своето оригинално виждане при реализирането на крайния продукт. Отношението му към композициите се отъждествява с яснота и стройност на замисъла, убедително звуково изграждане на кулминациите и умение да се разграничат и подчертаят както гласа и вокалите, така и различните инструменти.

Началото на 80-те години заедно с ФСБ, Румен работи в дискотеки и клубове в Австрия, Швейцария, Дания, Германия...

1983, 84, 85 г. са периода на няколко емблематични концерта на ФСБ в столицата – в „Студентския дом на културата”, на стадион „Академик”, в зала „Универсиада”. Изнасят концерти и из цяла България. След рецитал на МФ „Златният Орфей” през 1986 г., заедно с ФСБ, Румен Бояджиев участва в рок фестивалите в Брегенц – Австрия и Копенхаген – Дания. Фирмата „Белафон” издава албум на ФСБ през 1987 г., в който част от композициите и аранжиментите са негови. През 1989 г. той е студийен музикант и аранжор на албума на Хосе Фелисиано, издаден в САЩ.

Творческата дейност на Румен Бояджиев през 70-те и 80-те години е свързана предимно с ФСБ. Заедно с Константин Цеков са автори на едни от най-хубавите и популярни песни на групата („Високо”, „Протегнах две ръце”, „Обичам те дотук”, „Гара разделна”, „Не така”, „Епизод от романтичен филм”, „Дъждовни въпроси”, „Дон Кихот”, „На път”, „Дневен сън”, „Иде вятър”, „Зимна къща”).

Освен за ФСБ, Румен Бояджиев композира песни и прави аранжименти за известни български поп изпълнители - Лили Иванова, Йорданка Христова, Васил Найденов, Михаил Белчев, Роберта, Георги Христов, Маргарита Хранова, Румяна Коцева, Тони Томова, Ирина Флорин. Композира филмова (филма „Магьосници”), театрална и детска музика. Продуцира издаването на албуми на рок групите „Пиромания”, „Тъмно” и певицата Роберта (песните „Магьосници”, „Нека сме различни”, „Парад на суетата”, „Самотният бегач”, „Навреме”...).

С определен вкус към прогресив рока, Румен Бояджиев неотменно следва своето виждане за звученето на ФСБ. Цялото му творчество е свързано с непрекъснатото търсене на идеалния израз на музикалната фраза, подчинен на общия звук на композицията. Високите критерии, които си поставя, вкусът и естетиката му относно крайния резултат към който се стреми, го правят перфекционист в неговите търсения. Румен Бояджиев е инструменталист, който с лекота борави с най-съвременните електронни инструменти и синтезатори.

КОНСТАНТИН ЦЕКОВ (1952 г.)

Константин Цеков – композитор, аранжор, пианист, вокал е роден в Благоевград. Завършва СМУ в класа по пиано на доц. Лидия Кутева и БДК със специалност „пиано” при проф. Лили Атанасова. С Александър Бахаров - композитор, аранжор, контрабас, бас китара и вокал са съученици от Музикалното училище в гр. София и по това време създават първата си рок група. С нея участват в пролетни и новогодишни балове и записват първата песен на Константин Цеков - „Пролетта” в Първо студио на БНР. Запознанството на Константин Цеков с Румен Бояджиев е решаващо за неговата музикантска съдба. Заедно с него и Александър Бахаров през 1975 г. създават ФСБ – рок групата, която ще изиграе най-важната роля в музикалната му кариера като инструменталист, композитор и аранжор. Константин Цеков участва във всички концертни и телевизионни изяви на ФСБ. Неизменно е част от големите успехи на тази група. Константин Цеков в съавторство с Румен Бояджиев композира и аранжира по-голяма част от песните за 19 - те издадени албума на ФСБ.

Самостоятелната му творческа дейност (извън рамките на ФСБ) е свързана с композиране на музика към документални и телевизионни филми, театрални спектакли (филма „Инкогнита”, мултфилм „Най-красивите”, тв филм „Остатъци”, театрална пиеса „Ла”). През 90-те години е пианист в групата на Филип Киркоров и участва с него в няколко концертни турнета по света. Издава три самостоятелни албума: „Вертикали”, „Крилете на рибите” и „Глътка от земните реки”. Като аранжор и композитор работи и с голяма част от най-известните ни поп изпълнители.

Константин Цеков е много добър пианист със силно присъствие на сцената. Той е музикант преминал през школата на класически пианист, с проявена музикалност, добра техника и вкус към художествено музициране. Показва забележителни изпълнителски качества в пианистичното изкуство - красив звук, широк диапазон на използване на различни тембри, избистрена мелодична линия, подчинена на стила. С лекота прилага уменията си като инструменталист и в рок музиката. Абсолютист, който владее хармонията и има склонност към експериментиране в търсенето и реализирането на нови идеи. Не случайно

неговите изпълнения в ФСБ се отличават с професионализъм, тънък усет за музикална фраза и характерен собствен стил на интерпретация със силно присъствие.

ПЕТЪР СЛАВОВ (1941 г. – 2008 г.)

Петър Славов е един от най-добрите джаз и рок барабанисти в България. Има късмет да свири в легендарни оркестри от 50-те и 60-те години на XX век: „Джазът на оптимистите“, оркестър „Балкантон“, оркестър „София“. В тези състави придобива опит, който е от изключителна полза за неговото изграждане като завършен музикант. През 1965 г. е поканен в култовия квартет „Джаз фокус’65“, с който участва във всички негови емблематични концерти. През 1967 г. с този квартет получава Наградата на критиката и на публиката на престижния Джаз фестивал в Монтьор – Швейцария. Участва и в джаз фестивалите „Jazz Ost West“ в Нюрнберг и „Прага’67“. На „IX Световен фестивал на младежта и студентите“ в гр. София през 1968 г., отново с квартета печели Златен медал.

1970 – 1971 г. е на ударните инструменти в рок група „Сребърните гривни“.

През 1976 г. когато проф. Симеон Щерев създава „Симеон Щерев квартет“, Петър Славов е привлечен да свири на ударните инструменти в тази формация. С квартета участва в джаз фестивалите в Хамервалд и Роермонд – Холандия, в Дебрецен – Унгария и в „Джаз джембори 77“ във Варшава – Полша.

През 1979 г. Петър Славов е гост музикант в реализацията на Втория албум на ФСБ. В следващия албум на рок групата „Кълбото“, издаден през 1980 г. той вече е от основните музиканти на формацията.

Така започва неговият творчески период във ФСБ. Петър Славов знае, че и рок музиката, както и джаза, ако е правена от истински музиканти, може да бъде космополитно изкуство. Със същия ентузиазъм, който е вложил в сферата на джаза, продължава и в рок музиката. Интерпретацията му е спокойна, сигурна, овладяна и същевременно действена. Динамиката, неговите нюанси на свирене говорят за една чудесна музикалност. Във ФСБ той доказва своя стремеж към свързване на традициите със съвременното тълкуване на популярната музика.

По време на концертните обиколки из цял свят на формациите, в които участва Петър Славов, той свири на една сцена с такива имена като Пат Матини, Гери Бъртън, Лий Конец, Дизи Гилеспи, Декстър Гордън...

„ТАНГРА“ (1976 г.)

Константин Марков – бас китарист на „Бъндараците“ и Александър Петрунов (Сашо Гривната от „Сребърни гривни“) – вокал, сформират група, залагайки на светоусещането на хард рока. Така се появява рок

група „Тангра” в първия период на творческия си път, който е до 1980 г. Другите членове на състава са Николай Бусеров – китара (заместен покъсно от Тенко Славов) и Марсел Барух – ударни.

Началото на „Тангра” е през 1976 г. като акомпанираща група по време на концертите на Йорданка Христова и Богдана Карадочева. Участието в „Младежки конкурс за забавна песен” в гр. София изиграва важна роля за бъдещето на новосформираната група. През 1978 г. „Тангра” получава Първа награда на този конкурс за песента на Тенко Славов „Ако имаш време” и Наградата на публиката за песента на Константин Атанасов „Пътища”. На следващата година групата отново е отличена с Първа награда на същия конкурс, за песента на Константин Атанасов „Очакване” със солист Вили Кавалджиев. През 1977 г. музикантите осъществяват турне в бившия СССР. Със склонността си към непрестанно търсене и новаторство в музиката, Константин Марков често експериментира и привлича нови музиканти. Така за концертите в Монреал – Канада, през 1978 г. в група „Тангра” е включен Васил Найденов. В периода 1980 - 1983 г., формацията има изключителен успех, като най-популярните им песни са „Нашият град”, „Любовта, без която не можем” и „Богатство”, композирани от Борис Карадимчев, по т. на Ал. Петров. По това време вокал на групата е Чочо Владовски. През този период с предпочитанията си към мелоди рока, със спонтанността на изпълнението си, с простотата на музикалния изказ в кратката песенна форма, музикантите от „Тангра” успяват да затвърдят характерен собствен стил и облик, съобразен с вокалните им и инструментални възможности. Следващият - трети период на групата е и прелом в стила на музиката, която представят. Отново в състава са привлечени нови музиканти. Освен Константин Марков и Емил Герасимов – ударни, новото попълнение е Йордан Ганчев – клавишни, Валери Миловански – китара и Станислав Сланев (Стенли) – вокал. Те са силно повлияни от „ню уейв” в рок музиката, който в средата на 80-те за България е ново и различно течение, което привлича, предизвиква и шокира в първия момент. За разлика от другите течения в рока, ню уейвът си служи предимно с по-различни изразни средства в музиката и с много електронни инструменти. От този период са песните „Оловният войник”, муз. Константин Марков, т. Ал. Петров (Първа награда на „Младежки конкурс за забавна песен” през 1985 г.), „Циркът” муз. Б. Карадимчев, т. Ал. Петров, „Жулиета”, муз. Йордан Ганчев, т. Ал. Петров, „Бъди какъвто си”, муз. „Тангра”, т. Ал. Петров и „До последен дъх”, муз. К. Марков, т. Ж. Колев. Музиката на групата е характерна със звукоизвличането и изграждането на мелодична линия със специфични украшения... През 1986 г. „Тангра” участва в рок среща в Швейцария, след което до 1990 г. свири в дискотеки и клубове в Скандинавските страни. Има издадени 2 албума до 90-те години: „Нашият град” 1982 г. и „Тангра II” 1985 г. През 2000 г. излиза тяхната „Антология”.

„СИГНАЛ” (1978 г.)

През 1978 г. Йордан Караджов – вокал, китара, лидер и Румен Спасов – бас китара напускат „Златни струни” и заедно с Христо Ламбрев – клавишни и Георги Кокаланов – ударни (Владимир Захариев от 1979 г.), с помощта на мениджъра им Стефан Широков създават рок група „Сигнал”. Ролята на Стефан Широков за продуцирането и утвърждаването на „Сигнал” е безспорна. Той е двигателя и организатора на всички изяви в началото на творческия път на новата група. Още през 1979 г. „Сигнал” изнася своя първи концерт в столичната зала „Фестивална”, който преминава с голям успех и е заявка, че рок групата няма да бъде „еднодневка”. Един от първите им хитове е песента „Може би”, композирана от Тончо Русев, т. Надежда Захариева. Присъщо за музикантите от „Сигнал” е, че освен свои авторски песни, много успешно реализират и песни от водещи български композитори, между които Георги Костов, Атанас Косев, Вили Казасян, Морис Аладжем, Найден Андреев, Тончо Русев, Дечо Таралежков. „Сигнал” изнася хиляди концерти в България и в чужбина при пълни зали, още един показател за голямата стойност на групата. Има много участия в телевизионни програми. През 1979 г. „Сигнал” представя в МФ „Златният Орфей” песента „Не казвай не”, муз. Хр. Ламбрев, т. Милчо Спасов, която получава Трета награда. От шлагерния фестивал в гр. Дрезден – Германия 1980 г. групата се завръща с Първа награда. През 1981 г. композиторът Георги Костов създава поредния им хит „Да те жадувам”, ст. Любомир Левчев. На многото концерти в България и в цял свят, група „Сигнал” изпълнява своите авторски хитове „Сбогом”, т. Живко Колев, „Среща”, т. Ж. Колев, „Любов”, т. Адриана Башева, „Ела”, т. Д. Михайлов, „Скъп спомен мой”, т. Магдалена Георгиева... За известен период през 80-те години на „Сигнал” е забранено от властите да концертират и да участват в телевизионни програми и т.н., което оказва негативно влияние върху тяхната кариера. Въпреки това до края на 80-те години те успяват да издадат 6 албума. Много силна страна при интерпретацията на музиката в този период, която влиза в репертоара на рок група „Сигнал” безспорно е Йордан Караджов. С изпълненията си той изразява различните страни на рок музиката и същевременно изгражда изключителния облик на цялата група. Особено в интерпретирането на баладите се усеща силно лиричната страна на тембъра му. Има гъвкав, топъл и изразителен глас. Притежава вокална лекота и подвижност, която му осигурява доброто изпълнение на песента.

Виждането на музикантите от групата за рока не е самоцел, а идва органично и естествено, което ги превръща в идоли на няколко поколения българи.

„ПАРАЛЕЛ 42” (1978 г.)

Кузман Бирбучуков – китара, Цанко Чавдаров – вокал (след него вокали са Петър Рангелов, Богдан Кънев, Георги Динев, Николай Андреев), Боян Динев – клавишни, Стефан Ангелов – бас китара (Георги Бирбучуков от 1982 г.), Стефан Матев – ударни (след него Басри Дервишев, Данаил Годжев, Васил Георгиев – Кръпката) са членовете на рок група „Паралел 42”, сформирана през 1978 г. в гр. Пловдив. Първоначално през 1972 г. те създават формация „Спектър”, чието съществуване е в сферата на експериментирането и опита да се прави музика в стил фънк. По – късно, вече като „Паралел 42”, участват в прегледа на СБК „Млада българска музика” на сцената на Студентски дом на културата в гр. София с песните на Мария Ганева „Твоят поглед” и „Изгубен свят”. През 1981 г. „Паралел 42” представя песента „Вик” на Стефан Ангелов на „Младежки конкурс за забавна песен” в гр. София, която получава Първа награда. На следващата година на същия конкурс, „Паралел 42” изпълнява „Притча”, муз. Кузман Бирбучуков, която песен печели Наградата на публиката. Сред многото концерти, участия във фестивали, балове из цялата страна, особено внимание може да се отдели на концертите им с Мария Нейкова и Вили Кавалджиев. „Паралел 42” е рок група с голям потенциал, но те нямат късмета да работят в гр. София, където по това време са съсредоточени всичките институции, чрез които може да се направи голяма кариера (комисии за продуциране на песни, звукозаписни студия, завод за грамофонни плочи, основни телевизионни и радио предавания и т.н.). Независимо, че от музикантска гледна точка членовете на групата са с голям творчески потенциал, поради гореизложените причини, те не успяват да се реализират и наложат собствен стил.

„ФОНОЕКСПРЕС” (1978 г.)

Юксел Ахмедов е музикант, който след като за известно време е част от оркестър „Метроном” и рок група „Диана експрес”, през 1978 г. създава група „Фоноекспрес”, която просъществува 10 години – до 1988 г. Юксел е лидер, вокал, аранжор и клавишни. Китарист на групата е Димитър Величков, басист Владимир Божинов, а Пламен Лицов е на ударните инструменти.

През 80-те години „Фоноекспрес” записва няколко песни, които стават популярни и бележат характерния разпознаваем облик на състава. Това са композициите „Дали ни стига това”, муз. Кирил Аврамов, „Кажете ми”, муз. Иван Калчинов и „Както казват хората, муз. Юксел Ахмедов. Още през 1978 г. е първото им турне в Полша. През 1981 г. и 1983 г. „Фоноекспрес” изнася концерти в бившия СССР. Там музикантите от групата имат голям успех с характерния мелодичния рок, който изпълняват. През 1982 г. „Фоноекспрес” участва в конкурса „Братиславска

лира” в гр. Братислава в тогавашна Чехословакия. Същата година е реализиран и единственият им албум.

Времето, през което „Фоноекспрес” съществува, изнася поредица от концерти, участва в телевизионни програми и класации за песни. Музиката, която изпълнява състава е свежа, мелодична, изпълнена с разбиране за стил и фраза, а вокалът – Юксел Ахмедов с много професионализъм, създава атмосферата на общото оригинално звучене на групата, както с качествата на гласа си, така и със своите аранжimenti.

„ИМПУЛС” (1979 г.)

Илия Кънчев – клавишни и лидер, Васил Стоев – бас китара и Пейо Пеев – ударни създават рок група „Импулс”, като идеята им е тази група да свири хард рок. Така започват техните изяви – изпълнявайки кавър версии на водещи групи в това направление на рока. През март 1979 г. „Импулс” става студийна група при БНР и е попълнена от Виктор Грънчаров - китара и Чавдар Панев – вокал. Първият запис на „Импулс” е песента „Мария”, за изпълнението на която Илия Кънчев кани Вили Кавалджиев за гост солист. Следват песните „Бряг”, „Сила”, „Стига илюзии” и „Мракът е цял”. Първият концерт е на ледения стадион „Дружба” в столицата през 1980 г. 1982 г. съставът на групата е променен. Вокалист става Веселин Маринов, а басист Атанас Георгиев. Впоследствие, през 1983 г. „Импулс” записва най-популярната си песен „Ако ти си отидеш за миг”, муз. Илия Кънчев, т. Евтим Евтимов. По време на реализирането на тази песен, пианист е Нелко Коларов. Той оказва силно влияние върху стила на състава. Влечението на Нелко Коларов към прогресив рока е очевидно в подбора на репертоара и начина по който музицира формацията. През 1984 г. „Импулс” участва в Младежкия конкурс в гр. София с песента „Ти дойде”, т. Салис Таджер, със солист Веселин Маринов и печели Първа награда. Следват концертни обиколки в България и турнета в бившия СССР, Нигерия, Сенегал, Гана, Гвинея. Музикантите от формацията се представят и на фестивала на хеви метъл – рок групи в Брюксел – Белгия. През 1987 г. Илия Кънчев отново сменя музикантите и с новия състав записва песента „Гладиатор”. Тази песен е новата насока на групата към хеви метъл. До 1990 г. рок група „Импулс” издава 2 албума.

Постоянната смяна на музикантите, периодите на прекъсване на музикалната дейност и непрекъснатата смяна на направленията в рок музиката за краткото време, в което съществува, не позволяват „Импулс” да създаде собствен стил и облик. Поради тези причини през 1991 г. групата престава да съществува.

8. ГЛАВА СЕДМА - Значимите български рок групи през 80-те години на XX век

И през 80-те години българските рок групи не спират с концертната си дейност в страната (доколкото я има). От голямо значение за продължаване на тяхното съществуване и създаването на творчество са новите възможности за продуциране и звукозапис на по-голяма продукция от популярна музика. С увеличаване и осъвременяване на техническия арсенал на съществуващите студия в „Балкантон” и БНР, с откриването на нови такива в БНТ и НДК и с появата на няколко частни студия, се увеличава и обхвата за налагане на нови идеи и стилове, към които се ориентират рок музикантите. Възможностите за повече продукция поставя рок групите в конкурентна среда помежду им. Пътуванията в чужбина стават все по-достъпни, има повече информация за случващото се по света в музикалния бизнес (чужди музикални издания, видео и аудио материали...). Тези факти са предпоставка за навлизането на все по-нови съвременни музикални инструменти, озвучителна и звукозаписна техника в България, повишава се качеството на звука, както по време на концерт, така и в звукозаписното студио. Инструментите, с които боравят рок музикантите все повече се доближават до световното ниво. Не малък стимул за развитието на рок музиката през 80-те е наред със съществуващите фестивали и конкурси и появата на няколкото рок фестивала в България, между които в гр. София, гр. Плевен, гр. Царево (Мичурин) и гр. Приморско. През този период голяма част от групите получават признание не само от публиката, но и от музикалните среди и музикалната критика. Популярността на „ню уейв” музиката през 80-те години провокира създаването на част от новите формации. Турнетата на рок музикантите в чужбина са все повече. Продължават участията им в програмите на БНТ, в национални и международни фестивали и конкурси, където получават награди. В това десетилетие, групи, създадени през 60 – те и 70-те като „Щурците”, „ФСБ” и „Сигнал”, окончателно оформят своя облик и стил и издават едни от най-добрите си албуми.

„СПРИНТ” (1981 г.)

В периода на разнообразие и динамика на развитие на рок музиката, през 1981 г. се появява и група „Спринт”, създадена от Пейо Пеев – ударни и лидер, Виктор Грънчаров – китара и Стефан Бъчваров – бас китара. Тримата идват от рок група „Импулс” и са наясно къде да насочат творческите си усилия и по какъв начин да интерпретират в избрания жанр музика. Свирят ню уейв и алтернативен рок. Първият успех идва със записа на „Без любов не може”, муз. Иван Калчинов, т. Тодор Анастасов, след което групата прави турне из България заедно с Росица Ганева и Вили Кавалджиев. През 1984 г. те са на концертна обиколка из страната заедно с Ани Върбанова и Орлин Горанов. Тогава вокал на „Спринт” е Чавдар

Панев, а по-късно Станислав Сланев (Стенли). На клавишните е Асен Драгнев. С идването си те допринасят за стилового многообразие на групата. С лекота музикантите от състава се справят с техническите трудности в интерпретацията на инструменталните партии и предлагат нови хармонични схеми и ритмични модели. Така се появяват и най-успешните им песни „Две пътеки”, „Роботът” т. Александър Петров, „Хей Здравей”, т. Даниела Кузманова, написани от Асен Драгнев и „Откритие”, муз. Чавдар Панев, ст. Георги Константинов, „До телефона”, муз. „Спринт”, т. Недялко Йорданов, „Понеделници”, муз. Пейо Пеев, т. Елка Нягулова, „Като в приказка”, муз. Иван Калчинов, ст. Евтим Евтимов. В този период рок група „Спринт” е една от най-популярните в България. Те са между първите, които свирят „ню уейв”. Реализират концерти и участия в телевизионни предавания. Групата заминава на турне в бившия СССР. Там участва в телевизионния фестивал „Студень К. Парнису”, на който е премирана с Първа награда. В СССР музикантите от „Спринт” свирят заедно с Лариса Долина и руските групи „Алиса” и „ДДТ”. Имат над 60 участия в Сибир, Свердловск и Ломск. Турнетата на „Спринт” не свършват дотук. Те концертират и в Италия, Германия, Камбоджа, Виетнам, Армения... Рок група „Спринт” продължава своя всеобхватен творчески път и до днес.

„ТУРБО” (1982 г.)

Първоначално рок група „Турбо” започва с кавъри на групите „Стейтс Куо” и „ЕЛО” – Електрик Лайт Оркестра. Много скоро записват и първия си сингъл „За последен път”. Първият състав на „Турбо” от 1982 г. е: Христофор Захариев – китара, Бойко Ачков – вокал, Георги Кирков – клавишни, Петко Колев – бас китара, Васил Димитров – ударни.

Песните „Не се влюбвай”, „Зеленият кестен”, муз. Г. Костов, т. Н. Вълчев, „Един случаен човек”, „Юлия”, муз. Найденов, „Какво се случи”, муз. Тончо Русев, им донасят признание и голяма популярност. Следва успешно концертно турне из цялата страна. През 1984 г. групата издава първия си албум „Турбо”, а на следващата година – втория „Турбо 2”. От 1984 г. музикантите от формацията заминават на работа в дискотеки и клубове в Западна Европа. Репертоарът им е разнообразен, в различни направления на рок музиката и с възможностите им на инструменталисти показват единството между инструментална партия и вокал.

„АТЛАС” (1985 г.)

Началото на група „Атлас” датира от 1985 г. Като трио, състоящо се от Петър Писарски – китара, Бойко Трифонов – вокал, китара и Силвия Райновска – виола и вокал, те изпълняват кьнтри музика. През 1987 г. на мода е ню уейв и музикантите от „Атлас” се ориентират към този стил. Впоследствие към групата се присъединяват Румен Александров – бас

китара, Енил Енчев – хармоника и Петър Даскалов – ударни. През 1988 г. и 1989 г. „Атлас” участват в рок фестивала в гр. Царево (Мичурин), където с изпълненията си предизвикват бурното одобрение на публиката, въпреки, че във фестивала участват наложените вече групи „Ера” и „Ахат. От този период на формацията по-известни песни са „Мързеливо момиче”, т. Енил Енчев, „Подлостта”, ст. Г. Константинов, „Джунгла”, „Есен”, „Лунапарк”, „Песен за истината”.

В края на 1988 г. към групата се присъединява Петър Попов – синтезатор, а през 1989 г. и Добрин Векилов (Дони) – вокал, който свири и на бас китара. Тяхното включване дава нова стилова насока в творчеството на „Атлас” и очертава създаването на собствена звукова картина. От този момент започва най-силният период на музикантите. Следва турне в Русия и участие в рок фестивал в Чехия. В съществуващата силна музикална среда, рок група „Атлас” привлича вниманието на специалисти и слушатели. Стилът им е насочен вече към рок и поп музиката. При така заложеното силно начало на „Атлас”, в по-късен период излиза и най-популярната им песен „Кукла”, муз. Петър Попов (син на известния музикант Развигор Попов), т. Димитър Воев. Тази композиция е на първите места във всички национални класации за поп и рок музика, а две поредни години 1991 и 1992 г. група „Атлас” е обявена за група № 1 в България.

„КЛАС” (1986 г.)

Бойко Петков – вокал, бас китара, Ангел Пенчев – клавишни (от 1988 г. на клавишните е Момчил Колев) и Иван Градинаров – китара, започват да свирят заедно през 1986 г., под името - „Клас”. Изключителен плюс за тях е, че успяват да оборудват свое собствено звукозаписно студио „Сити”, в което могат да експериментират денонощно и не са зависими от „казионните” звукозаписни студия. Първите им песни, които стават хитове са „Река си ти” и „Сутринта”. От 1987 г. към тях се присъединява и Александър Василев – ударни. От този момент започва и активната им концертна дейност, участия в телевизионни програми и реализиране на клипове. Групата става една от най-популярните ню уейв формации в България. Следващият голям хит на „Клас” е песента „Госпожа Емилия”.

„АХАТ” (1986 г.)

„Ахат” съществува от 1986 г. Студентите от НМА и ХТИ - Звездомир Керемедчиев – вокал, Божидар Главев – китара, основен композитор, Антоний Георгиев – клавишни, Юрий Коцев – ударни, Антоан Хадат - китара и Ивайло Петров – бас китара (от 1987 г. заменен от Даниел Ризов - Денис) се събират, за да свирят любимата си музика хеви метъл. Успяват да закупят апаратура, според техните предпочитания, за да постигнат добър звук. Още през същата година са част от рок

фестивала в гр. Плевен. Реализират и първия си запис на песента „Сбогом детство”, който е стъпка в подготовката на албума „Походът”, продуциран от Петър Гюзелев (Пеци от „Щурците”). Този албум включва част от следващите техни хитове: „Черната овца”, „Походът”, „Дървото”, „Брадвата”, „Огнени души”, „Земя на слепци”. „Балкантон” издава албума „Походът” едва през 1989 г. През 1988 г. групата се представя и на рок фестивалите в гр. Царево (Мичурин) и в гр. Приморско. На Младежкия конкурс в гр. София през 1988 г. те изпълняват най-големия си хит „Черната овца”, с който взривяват публиката в залата. В него показват, че чрез самобитния талант и много добрия саунд може да се постигне високо художествена музикална творба в този стил. Отличително в „Черната овца” е дълбокия вокален израз на замисленото от музикантите, интерпретирано с лекота от певица на групата Звездомир. Отзивите са впечатляващи и песента получава Първа награда. „Черната овца” става емблематична песен за българския хеви метъл рок. Вече звезди, група „Ахат” осъществяват съвместно турне из цялата страна заедно с „Щурците”. В периода 1988 - 89 г. изнасят концерти в Чехия, Корея и Русия. Независимо, че не звучат много по държавните медии, те получават признанието на публиката по време на концертите си из страната пред препълнени зали, летни театри и стадиони. Това признание става причина „Ахат” да намери място сред най-обичаните български рок групи.

„ЕРА” (1986 г.)

Бас китаристът Иван Несторов (Амебата) е основната причина за появата на фънк - траш групата „Ера” през 1986 г. Китаристи са Любомир Малковски и Васил Нешев, Марко Марков е на клавишните, а Пламен Гаргов на ударните инструменти (1987 г. е сменен с Иван Латинов). От 1991 г. в „Ера” е привлечен и колоритния Димитър Ковачев (Фънки, завършил НМА) – вокал, бас китара. Специфичният стил, в който свирят музикантите (смесване на хеви метъл с фънк) и впечатляващото им творчество, са причина за кратко време групата да стане една от най-популярните в България. Тембърът на Фънки е много характерен и разпознаваем, а китарите особено активни и агресивни като звук, в добрия смисъл. Много активно използват метъл рифове. При участието си на рок фестивала в гр. София през 1987 г. „Ера” печели наградата за „Най-добра българска рок група”. През 1988 г. свирят на рок фестивалите в гр. Царево (Мичурин) и гр. Приморско. „Ера” се представя се представя с голям успех и на Международния младежки фестивал в гр. Москва – Русия. Реализира много успешни турнета в Чехословакия, Югославия и Франция. По време на концертите си из цялата страна музикантите се превръщат в любимци на младежката аудитория с характерната си визия и запомнящи се изпълнения. През 1989 г. в студиото на НДК, група „Ера” записва песните си за съвместния албум с група „Конкурент” – „Басня”,

„Къде отиваш”, „Развод”, муз. и т. Иван Латинев. С песента „Градът”, муз. и т. Любомир Малковски, група „Ера” печели Голямата награда на МФ „Златният Орфей” през 1990 г.

„КОНКУРЕНТ” (1986 г.)

Емил Анчев (вокал) създава рок група „Конкурент” през 1986 г. През 1988 г. хеви метъл групата е сред участниците в рок фестивала в гр. Царево (Мичурин). Началото на звукозаписната дейност на „Конкурент” е от 1989 г., когато реализират съвместен албум с група „Ера” в студиото на НДК. В този албум са включени песните на „Конкурент” - „Конницата”, „Чакам други дни”, „Без изход”. Вокалистът на групата е в основата на определеното специфично общо звучене и идентификация на състава. Осъществяват концертни обиколки из цялата страна.

„РЕВЮ” (1988 г.)

През 1988 г. Васил Гюров (бас китара) заедно с Милена Славова – вокал, Бойчо Карабойчев – китара, Кирил Манчев – ударни, осъществяват проекта „Ревю”. Музиката, която изпълняват е пост пънк и ню уейв. Още от началото правят много силно впечатление с новаторските си идеи и интересни изпълнения, с които печелят много почитатели. Стилът, в който свирят е алтернатива за групата в общото развитие на рок музиката в България, което им позволява свободно да очертаят характерната визия на собственото си творчество. През 1988 г. „Ревю” участва в рок фестивала в гр. Приморско, където са приети топло от публика и критика. „Али Баба”, „Чичо”, „Директор на водопад” са само част от песните, записани през 1989 г. от тях. Тези песни стават едни от най-популярните на групата и ги налагат в музикалния живот в България. Заснет е и филм от режисьора Иван Ковачев със заглавие „Директор на водопад”, в който се представя творческия път на тази запомняща се формация. Освен в цяла България, „Ревю” изнася концерти и в редица страни в Европа. Участва в „Световния фестивал на младежта и студентите” в Пхенян – КНДР (1989 г.).

„НОВА ГЕНЕРАЦИЯ” (1988 г.)

Запомнящо се присъствие на сцената, нови идеи в пънк и ню уейва, това е с няколко думи „Нова генерация” в състав Димитър Воев – бас китара, Кристиян Костов - китара, Михаил Пешев клавишни, флейта и Алина Трингова - вокал. Формацията е създадена през 1988 г. и още с първите си концерти е приета без резерви от феновете на тези направления в рок музиката. Запомнящо е представянето на „Нова генерация” на рок фестивала в гр. Приморско през 1988 г. През 1989 г. издават съвместен албум заедно с група „Контрол”, в който влизат техните песни „Ловецът на сърца”, „Само двама”, „Нарцис”, „Ледове”, „Суета”. През 1990 г. „Нова генерация” участва във фестивала „Songs” в Берлин – Германия.

„КОНТРОЛ” (1988 г.)

„Контрол” е най-известната пънк група в България, създадена през 1988 г. Същата година се представя в рок фестивалите в гр. Царево (Мичурин) и в гр. Приморско. Те са характерни с ексцентричното си поведение на сцената и с използването по оригинален начин в композициите си на атрибутите на пънк музиката. В песните си постигат единство между музикална мисъл и сценично поведение. Първият им албум „Плочата” е издаден през 1989 г., съвместно с група „Нова генерация”. С композициите „Обичам те, мила”, „100-150”, „Без думи”, „Свобода”, група „Контрол” избистря стиловия обхват на своето творчество. Особена заслуга за огромния успех и музикалния облик на състава сред младежката аудитория има вокалиста й Николай Йорданов (Кольо Гилъна). Други музиканти в „Контрол” са Стоян Тенев – китара, Владимир Попчев – бас китара, Красимир Неделин – клавишни, Огнян Късовски – ударни.

9. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След като в труда бяха разгледани процесите, свързани със значимите български оркестри, формации и рок групи в десетилетията от 1950 г. до 1990 г., вече от позицията на XXI век, би могло да се направи заключението, че приносът на няколкото поколения музиканти по отношение на българската джаз, поп и рок музика, с нейната специфична национална характерност и самобитност е впечатляващ. Със своите композиции (някои с използване на елементи от българския фолклор), изпълнения и вложената оригинална творческа фантазия в тях, те обогатяват и разнообразяват българската популярна музика, продължавайки музикалните изпълнителски традиции в този жанр в България. С непрекъснатия си стремеж към универсалност, създават авторски образци на джаз, поп и рок музиката, интерпретирани от тях по най-добрия и оригинален начин. Тези музиканти дават силен тласък в развитието на аранжирента като неразделна част от композицията. Показват разнообразието на стиловете и стремежа към овладяване на инструменталното майсторство, допълнено с използването на най-съвременните технически достижения в музиката.

Изнесените факти в разработката на дисертационния труд, акцентират върху значението на българските оркестри, формации и рок групи за издигането на популярната музика до нивото на образците на музикалното изкуство в България.

В изследването е изтъкнато, че през разглежданите десетилетия, големите имена и лидери в джаз, поп и рок музиката, със своето творческо присъствие респектират не само с техния голям талант, но и с тяхната работоспособност, умение и борбеност да реализират творческите си замисли и да проправят пътя на следващите поколения в тази музика.

Научното изследване води към извода, че развитието на популярната музика в посочения период не е лек процес. Отбелязано е, че в него музикантите срещат трудности от различен характер. От отричане на изкуството, което създават значимите имена, до негативното отношение към тях от страна на властите и музикалната критика.

В изследвания в дисертационния труд период се достига до заключението, че българската популярна музика следва своето логично развитие, което е предпоставка за продължаване на традицията в този дял от музикалната култура. Отбелязано е, че приносът на поколенията музиканти е ярко изразен и в създадените от тях творби, чиято оригиналност донякъде разрушава съществуващия до появяването им модел на стагнация в изкуството. Много от творците са и новатори, които експериментират и дават нови насоки на бързо и динамично развиващия се популярен жанр в България.

Проследявайки пътя на популярната музика у нас, става ясно в какъв кратък период и при какви трудни условия за джаз, поп и рок музиката, българските музиканти са успели да достигнат ниво, съизмеримо с образците на световната музика.

10. Справка за основните приноси в дисертационния труд на проф. д-р Мария Ганева

Приносът на труда е в няколко основни направления:

- 1. Дисертационният труд представлява първо по рода си изследване, като значителна част от него до настоящия момент не е била предмет на разработка;*
- 2. Създаването и развитието на оркестрите, формациите и рок групите са разгледани в съпоставителен план, с оглед на богатството, спецификата и особеностите на джаз, поп и рок музиката;*
- 3. Посочени са и е изведена ролята на по-значимите музиканти и диригенти на оркестрите, формациите и рок групите за развитието на музикалната култура в нашата страна;*
- 4. Обобщено и показано е, че създаването и развитието на различните оркестрови формации в нашата страна, дава нова насока на българската авторска музика, посредством появата на плеяда млади композитори и аранжори, които творят в тази област на музикалното изкуство.*
- 5. Изследвани и анализирани са основните аспекти от развитието на българската оркестрова музика и песен;*

6. *Изследвани и анализирани са основните моменти от развитието на рок групите в България, като предпоставка за създаване на авторска българска рок музика;*
7. *Защитена е основната идея на труда, а именно, чрез многото факти и тяхното анализиране да се изяснят закономерностите, които водят до създаването и развитието на оркестрите, формациите и рок групите;*
8. *В труда се попълва празнотата от информация, относно процесите на създаване, формиране и развитие на българския джаз, поп и рок музика;*
9. *Направена е прецизна професионална класификация на по-значимите оркестри, формации и рок групи, белязали развитието на джаз, поп и рок музиката у нас в разглеждания период;*
10. *Проследява се връзката на динамиката в развитието на джаз, поп и рок музиката с творческото израстване на оркестрите, формациите и рок групите.*
11. *Допълва се празнотата в професионалните познания, относно обекта на разработката (основните моменти от дейността на значимите български оркестри, формации и рок групи, в областта на джаз, поп и рок музиката, както и творческия път на техните създатели, диригенти и по-значими музиканти), което спомага за цялостното, методологично изследване на поставената теза.*

11. Б И Б Л И О Г Р А Ф И Я

Аврамов, Георги – „Към естрадата – грижи и възискателност” – „Народна култура”, бр. 39, 27 септември 1958 г.

Аврамов, Георги – „Въпроси на естрадното изкуство” – „Читалище”, 1960 г., кн. 5, с. 7-8

Аладжем, Морис – „Константин Драгнев на 50 години” – сп. „Българска музика” 1981 г., кн. № 9, 50-51

Баларева, Агапия, 1967. „Енциклопедия на българската музикална култура”. София; изд. на БАН.

Бойкова, Милена – „Животът ни ще е по-красив...”, в-к „Демокрация” 18 юли 2001 г., с. 27

Бонева, Мая – „Трябва да се заплаща за истинските неща” – в-к „Демокрация” 11 август 2000 г., с. 13-15

Борисов, Лилчо, 1968, „Фокус’65 на джазовия фестивал в Прага”. София; сп. „Българска музика” бр. 2/ 1968. [1](#)

Бояджиев, Атанас, 1981. „Четвърти софийски джазов фестивал”, София; сп. „Българска музика” бр. 3/1981

Бръзицов, Александър и **Панчев, Владимир** – „Преустройство и критерии” – сп. „Българска музика” 1989 г., кн. 1, с. 13-15 [2](#)

Вълчев, Найдено – „За естрадата, за песента, за текста, за др. неща” – сп. „Пламяк”, 1974 г. - № 24, с. 42-49

Вълчев, Димитър – „Морис Аладжем на 50 години” – сп. „Българска музика” 1982 г., кн. № 8, с. 42-49

Вълчинова – Чендова, Елисавета – „Градската оркестрова култура от Освобождението до 20-те години на XX век” – „Бълг. музикознание”, 1990 г., № 3, с. 3-24

Вълчинова Чендова, Елисавета - „Енциклопедия на българските композитори, СБК, 2003 г.

Гаджев, Вл. – „Духовната страна на консумативното общество” – в-к „Вечерни новини”, бр. 6532, 5 октомври 1972 г. – „Поп музиката в консумативния свят”.

Гаджев, Вл. – „Само музика или музика с проблеми?” – в-к „Антени”, бр. 49, 8 декември 1972 г. , с. 16 или 26 (нови теми на джазовата музика в САЩ)

Гаджев, Вл. – „Десет години оркестър „София”” – „Народна младеж”, № 75, април 1974 г.

Гаджев, Вл. – „Търкалящите се камъни не хващат мъх” – „Народна младеж” № 202, 23 август 1976 г., с. 2 (отмирането на рок музиката)

Гаджев, Вл. – „От минимум към по-високи цели. 10 години софийски джаз клуб към СМД” – „Народна младеж” № 38, 14.02.1977 г.

Гаджев, Вл., 1979, „Опит за портрет на българския джаз през 70-те”, София; сп. „Музикални хоризонти” бр. 2/1979.

Гаджев, Вл. – „Ветеранът с младо сърце” – в-к „Отечествен фронт”, № 10733, 11.12.1979 г. [3](#)

Гаджев, Вл. – „Джаз и рок музиката. От нашия извор ... Елементи от бълг. фолклор в джаз и рок музиката” – „Народна култура” № 46, 13 ноември 1981 г., с. 1-4

- Гаджев, Вл.** – „Изненадите на Сопот’82” – сп. „Младеж” бр. 7 1982 г. [4](#)
- Гаджев, Вл.** – „Джаз на куц крак” – „Народна култура” № 36 от 4 септември 1987 г., с. 4
- Гаджев, Вл.** – „Флейтата се превърна в бойна тръба” – в-к „Отечествен вестник” 25 октомври 1993 г. [5](#)
- Гаджев, Вл.**, 1996, „Шест по пет за Джаз фокус 65”, София; в-к „Култура” бр. 1 1996 г.
- Гаджев, Вл.** – „Зарисовки за портрет на българския джаз” 2001 г. – „Български музикални хоризонти” Български музикални хроники: Тримесечно списание, изд. Добрев
- Гаджев, Вл.**, 2002, „Банана ни върна знакови пиеси”, София; в-к „Демокрация” 26.01.2002 г.
- Гаджев, Вл.** – „Джазът в България. Българите в джаза” – изд. „Изток – Запад” 2010 г. [6](#)
- Гайтанджиев, Генчо** – „Несполучлива реализация на добре замислено начало” – сп. „Българска музика” 1970 г., кн. 2, стр. 82-83 [7](#)
- Гайтанджиев, Генчо** – „Полезен загрижен разговор” в-к „Вечерни новини”, бр. 5757, 31 март 1970 г.
- Гайтанджиев, Генчо** – „За таланта и останалото... Изпълнителското равнище на фестивала Златният Орфей” – „Народна култура” бр. 29, 18 юли 1970 г. стр. 7
- Гайтанджиев, Генчо** – „Развлекателната музика и младежта” – „Народна култура” бр. 9, 28 февруари 1970г. стр. 3
- Гайтанджиев, Генчо** – „Естрада и съвременност” – „Народна култура” бр. 5, 30 януари 1971 г., стр. 5
- Гайтанджиев, Генчо** – „За гражданското начало в естрадната песен” – сп. „Художествена самодейност” 1974 г., № 12, с. 11-12
- Гайтанджиев, Генчо** – „Златният Орфей” – сп. „Българска музика” 1976, № 7, с. 79-82
- Гайтанджиев, Генчо** – „За „хубавото” и „лошото” в музиката на хеви метъл” – „Смяна” 1988 г., № 3, с. 14-16
- Генов, Генко** – „Нашата естрада 1966 г.” – „Народна култура”, бр. 36, 3 септември 1966 г.

Георгиев, Емил – „Мисли за българската забавна и танцова музика” – в-к „Отечествен фронт”, бр. 3891, 28 февруари 1957 г.

Георгиев, Емил – „Мисли за музикалната естрада” – „Народна култура”, бр. 23, 7.06.69 г., с. 4

Георгиев, В. – „Декламаторското изкуство на естрадния изпълнител” – в-к „Работническо дело” 1954 г. бр. 24 от 24 януари

Георгиев, Людмил – „Светът на джаза” – сп. „Младеж” 1977 г., № 12, с. 49-51

Георгиев, Людмил – „Джазът у нас” – сп. „Младеж” 1978 г., № 1, с. 49-50

Георгиев, Людмил – „Диксилендът – неумираща класика” – в-к „Поглед”, № 23, 5.06.1978 г., с. 13

Георгиев, Людмил – „По пътя на лекия жанр” – в-к „Учителско дело”, № 11-13; 16,23 от 30.03.1983 г.

Георгиев, Людмил – „Звезди на джаза” 1984 г.

Георгиев, Людмил – „Верен на популярния жанр” – Бълг. муз. 1986, кн. 9, с. 41-42 – за Е. Георгиев [g](#)

Георгиев, Людмил – „Гласове на джаза” 1996 г.

Георгиев, Людмил – „История в синкопи” 2000 г., изд. къща „Иван Вазов”.

Георгиев, Людмил – „Звезди на шоубизнеса”.

Георгиев, Момчил – „Джаз и радио” – Българска музика 1989 г., кн. 8, с. 53-54

Големинов, Марин – „Дано пойните птици останат” – в-к „Антени”, № 33, 16.08.1978 г., 1, 6

Големинов, Марин – „Да отворим широко прозорци” – „Народна младеж” № 169 от 19 юни 1985 г. (Проблемите на естрадната музика у нас).

Гонда, Янош, 1975. „Джазът-история, теория, практика”, София; изд. „Музика”.

Грозева, Вера – „Срещи с имена на джаза” – София, Музика, 1982 г., Ямбол: Г. Димитров.

Добрев, Добри – „Мисия за естрадата” – „Народна младеж”, бр. 233, 4 октомври 1963 г.

Дойчинов, Георги – „Поп музиката – звукови кулиси на анархията” – „Народна младеж” бр. 80, 4 април 1971 г.

Димитрова, Здравка – „Разговор за естрадната музика” – в-к „Вечерни новини”, бр. 3571, февруари 1963 г.

Динков, Божидар – „Джазът и нашето време” – сп. „Българска музика” 1965 г., кн. 7, с. 5-22 [9](#)

Добрева, Нели – „Полунощни съмнения и възторзи X международна джаз среща София’88” – в-к „Отечествен фронт”, № 13040, 1X1988

Естрадното изкуство трябва да върви напред – в-к „Вечерни новини”, бр. 3021, 16 май 1961 г.

Естрада и съвременност – сп. „Българска музика” 1979 г., № 5, с.39-47

Завадана, Нина – „Спомени за Златният Орфей” – „Море”, 1982 г., № 1, 186-191

Иванов, С.С. – „Концертният живот в столицата” – сп. „София” 1953 г., с. 95-96

Иванова, Леа – „Моите песни, това съм аз” – „Народна култура”, № 28, 13.07.1984 г., с. 4

Икономов, Б – „За естрадното изкуство” – в-к „Отечествен фронт”, бр. 2911, 10 януари 1954 г.

Икономов, Боян – „Първи национален преглед на оркестрите и певците при заведенията за обществено хранене” – сп. „Българска музика” 1964 г., кн. 6, стр.7-8

Кавалджиев, Любомир – „Диференциален подход към музикалната естрада” – в-к „Работническо дело”, бр. 186, 5 юли 1970 г.

Кавалджиев, Любомир – „Изкуство или стока” – „Народна култура” бр. 11, 13 март 1971 г., с. 5

Кавалджиев, Л. – „От „Нова вълна” към „ново поколение”” – „Народна култура”, № 19, 5 май 1989 г., с. 6

Каверин, Ф. – „За организацията на естрадните концерти” – „Читалище”, 1953, кн. 23, с. 18-21; кн. 24, с. 20-23

Казаков, Асен – „Демократично, но още непопулярно изкуство. Бележки за IV преглед на българските джазови оркестри” – в-к „Труд”, № 42, 8.12.1980 г.

Казасян, Вили – „Какво значи естрада” – „Отечество” 1975 г., № 3, с. 17-19

Каракашев, Владимир – „Естрада, стил, естетика” – в-к „Труд”, бр. 295, 15 декември 1963 г.

Колтуклиева, Соня – „Естрада и пак естрада!” – в-к „Труд”, № 27, 3 февруари 1982 г.

Константинова, Елена, 1982, „Международна джаз среща 1981”, София; сп. „Българска музика” бр. 2/1982.

Коруев, Тодор, 1972, „Симеон Щерев – номер едно сред флейтистите в Европа”, София; в-к „Вечерни новини” 05.08.1972.

Коцев, Никола – „С удовлетвореност и очакване”, в. „Пулс” 20.04.1982 г. [10](#)

Кратка Българска Енциклопедия, 1964; изд. на БАН.

Кръстев, Венелин – „За естрадната и танцова музика” – сп. „Младеж” 1952 г., бр. 2, с. 57-64

Кръстев, Венелин – „Размисли за Нова българска музика 84” „Бълг. музикознание”, кн. 4 1984 г.

Кръстева, Зорка – „На концерт на Естрадният джазов оркестър” [11](#)

Леви, Жул – „Трудното изкуство на музикалната естрада” – в-к „Труд”, бр. 164 12 юли 1964 г.

Леви, Жул – „Музикалната естрада” – „Народна култура”, бр. 46, 14.11.1964 г.

Леви, Клер – „Златният Орфей 1982” – сп. Българска музика 1982 г., - кн. № 8, с. 85-88

Леви, Клер – „За младежката активност в някои сфери на поп музиката” – сп. „Българска музика” 1986 г., кн. 3, с. 15-19

Леви, Клер – „В лудата надпревара в конкурентната способност в популярната музика” – „Народна култура”, № 34, 19.08.1988, с. 1, 4

Левиев, Милчо – „Джазът – един подценяван жанр” – „Народна младеж”, бр. 225, 25.09.65 г.

Маринов, Иван – „Навременно начинание” – сп. „Българска музика” 1954 г., кн. 1, с. 37-38 (Новосъздаденият естраден джазов оркестър) [12](#)

Манкова, Л. – „За естрадният изпълнител. Стил” – в-к „Литературен фронт”, бр. 5, 3 февруари 1955 – Отзив за концерта на Ирина Чмихова

Манкова, Лиляна – „Към решителни мерки (изводи от сесията на забавна и танцова музика)” – сп. „Българска музика” 1958, кн. 8, с. 1-6 [13](#)

Маркович, Оливера – „Естрадата е за добрите актьори” – в-к „Отечествен фронт”, бр. 8914, 14 юни 1973 г.

Минчев, Алеко – „За по-висока идейност и по-голямо художествено майсторство в самодейното естрадно изкуство” – в-к „Труд”, бр. 145, 21 юни 1960 г.

Минчев, Алеко – „Подем на естрадното изкуство в Русе” – в-к „Труд”, бр. 127, 31 май 1961 г.

Минчев, Алеко – „Да не подценяваме естрадата” – „Народна култура”, бр. 48, 2 декември 1961 г.

Минчев, Алеко – „Някои въпроси на нашата естрада” – в-к „Земеделско знаме”, бр. 17, 21 януари 1971 г.

Минчев, Алеко – „Естрадата „доведеното дете” в изкуството” – сп. „Театър”, 1971 г., кн. 1, с. 15-17

Мисли за естрадата – „Народна култура”, бр. 23, 9.06.1962 г.

Моцев, Ал. – „Големи са задачите на естрадните оркестри в ресторантите” – в-к „Вечерни новини”, бр. 3156, 23 октомври 1961 г.

Николова, Росица, Радулов, Владимир, 1972. „XV Международен фестивал на джазовата музика Джаз джембори’72”, София; сп. „Музикални хоризонти” бр. 10/1972.

Обрятов, К. „203 оркестри и една крушка с опашка” – „Народна култура”, бр. 10, 11 март 1961 г.

Одер, Андре – „Джазът – еволюция и същност” – „Музикални хоризонти” – бр. 11 1983 г.

Павлов, Евгени – „За състоянието и дейността на салонните оркестри” – Българска музика 1958 г., кн. 6, с. 22-24 [14](#)

Павлов, Евгени – „Към решителен прелом в дейността на салонните оркестри” – „Народна култура” бр. 33, 16 август 1958 г. [15](#)

Павлов, Евгени – „Проблеми на нашата забавна и танцова музика” – „Народна култура” – бр. 27, 4 юли 1959 г.

Павлов, Евгени – „Музикалната естрада и леките жанрове в музиката” – сп. „Художествена самодейност”, 1961 г., кн. 3, с. 31-33; кн. 4, с. 52-53

Пенчев, Пенчо – „За морала на концертно-естрадната музика” – сп. „Театър”, 1957 г., кн. 3, с. 57-58

Патрашкова, Кристина – в-к „24 часа”, бр. 14, 15 януари 1997 г., с. 23

Паунов, Димитър – „За културата на естрадните изпълнители” – сп. „Театър” 1980 г., № 11, с. 31

Паунчев, С. – „Джазовата музика и джазовия оркестър” – в-к „Вечерни новини” бр. 137, 11 юни 1954 г. [16](#)

Петков, Д. – „Естрадният проблем да бъде решен” – в-к „Поглед” № 31, 5 август 1974 г., с. 5

Песен за българо-съветската дружба и другаря Сталин – сп. „Музика” 1952 г., бр. 5,6, с. 64

Петров, Захари – „Вместо сбогом” – „Народна култура”, бр. 44, 30 октомври 1971 г., с. 5

Пленум по проблемите на естрадното музикално творчество – сп. „Българска музика” 1970 г., кн. 1, стр. 29-36 [17](#)

Пипков, Любомир – „Доклад за състоянието на нашата музика от 9 септ. 1944 до днес” – сп. „Музика”, 1952 г., бр. 1, 2 с. 1-17

Против пошлостта – за жизнерадостна естрада – „Народна култура”, бр. 20, 18.05.1963 г.

Райчев, Александър – „Естрадната музика трябва да забавлява и възпитава” – в-к „Вечерни новини”, бр. 36331 10 май 1963 г.

Райчев, Виктор – „За майсторство и оптимизъм в леката музика” – „Народна култура”, бр. 20, 18.05.63 г.

Рачева, Веселина – „Някои успехи в чужбина” - сп. „Българска музика” 1970 г., кн. 10, стр. 71-75

Рибсток, Андре – „Какво представлява „Поп” – музиката” – в-к „Вечерни новини”, № 6888, 3 декември 1973 г.

Рулева, Галина – „Човек си дава душата, ако Господ го е погалил по главата” – в-к „Новинар” 15 юли 2000 г.

Рупчев, Йордан – „С. Щерев” – сп. „Бълг. муз.” 1985 г., № 2, стр. 49-50 [18](#)

Рупчев, Йордан – „Като студентка без квартира VIII Джаз среща София 85” – „Народна култура” № 49 от 6 декември 1985 г., с. 6

Рупчев, Йордан – „Българският джаз – шансове за успех” – сп. „Българска музика” 1987 г., кн. 1, с. 6-8 [19](#)

Рупчев, Йордан, Хайнц Петер Хофман. „АБВ на поп музиката” ДИ „Музика” 1987 г.

Рупчев, Йордан – „Музика на момента. Опити, идеи, търсения в българския джаз” – в-к „Пулс”, № 43 от 24 октомври 1989 г., с. 9

Рупчев, Йордан, 1999, „Изборът на Рупи”. София; изд. „Селена”.

Русев, Тончо – **Интервю БНР** [20](#)

Сейков, Веселин – „Музикална критика и забавната музика” – в-к „Труд”, бр. 276, 19 ноември 1955 г.

Свиленов, Атанас – „Спокойствие, което тревожи. Мисли за осмия международен фестивал на естрадната песен Златният Орфей” – сп. „Младеж” 1972 г., кн. 8, стр. 72-74

Свиленов, Атанас – „Златният Орфей. Резултати, изводи, тенденции” – сп. „Младеж” 1973 г., № 7, с. 55-56

Стателова, Роз-Мари – „Емил Георгиев” – сп. „Българска музика” 1972 г., кн. 1, стр. 15-22

Стателова, Роз-Мари – „Малките джазови срещи” - в-к „Пулс” № 15, 17.07.1972 г., с. 12

Стателова, Роз-Мари – „Бенцион Елиезер в българската естрада” – сп. „Българска музика” 1973 г., № 8, с. 16-20 [21](#)

- Стателова, Роз-Мари** – „За културата на естрадните изпълнители” – сп. „Художествена самодейност” 1975 г., №3, с. 19-20
- Стателова, Роз-Мари** – „Емил Георгиев 50 години” – сп. „Българска музика” 1976 г., № 9, с.75-76
- Стателова, Роз-Мари** – „Проблемът естрадна музика” – сп. „Българска музика” 1977 г., № 3, с. 29-32
- Стателова, Роз-Мари** – „Естрадната музика днес и политическата песен” – сп. „Българска музика” 1978 г. № 2, с. 76-79
- Стателова, Роз-Мари** – „Петнадесетте празнични часа на джаза в годината” – „Народна култура”, № 50, 12.12.1980 г., с. 4
- Стателова, Роз-Мари** – „Джаз среща София 1981” – „Народна култура”, № 51, 18.12.81 г., с. 5 [22](#)
- Стателова, Роз-Мари** – „Към проблема на същността на явлениято „музикално-интонационна среда”” – сп. „Бълг. музикознание”, кн. 4 1982 г.
- Стателова, Роз-Мари** и Чендов, Чавдар – „Бълг. Музикознание” 1983 г.
- Стателова, Роз-Мари** – „Забавна музика и музикална естрада: методология, проблеми” – „Социологически проблеми” 1984 г., № 3, с. 99-108
- Стателова, Роз-Мари** – „Основни моменти в развитието на новата българска музикална естрада и джаз” 1944-1984г. – сп. „Бълг. музикознание”, кн. 4 1984 г. [23](#)
- Стателова, Роз-Мари** – „Тревогите отново се повтарят. Размисли по повод джаз среща Русе’84” – в-к „Пулс” № 48 от 27.11.84, с. 9
- Стателова, Роз-Мари** – „Народна култура” № 37 от 13 септември 1985 г. с. 4 – „Дни на джазовите музиканти Несебър’85”
- Стателова, Роз-Мари** – „Общителна, съдържателна, национална по облик. Мисли за развитието на музикалната естрада в България в аспекта на априлската културна политика” – сп. „Българска музика” 1986 г., кн. 3, с. 8-14
- Стателова, Роз-Мари** – „Без смокинов лист. Рокът откровен и дързък” – „Народна култура”, № 35, 26.08.1988 г.
- Стателова, Роз-Мари** – „Музиката в процеса на телевизионната комуникация” – „Съвременна журналистика” 1989 г., № 1, с. 50-61
- Стателова, Роз-Мари** - „Бълг. музикознание”, „Из историята на забавната музика” – кн. 4 1989 г.
- Стателова, Роз-Мари** – „Из историята на забавната музика” – сп. „Българска музика” 1989, кн. 4, 58,73 [24](#)
- Стателова, Роз-Мари** – „Бълг. музикознание”, кн. 4 1990 г. – „За социологическия подход към масовите музикални жанрове със забавен характер”. [25](#)
- Стателова, Роз-Мари** – „Рокът дърпане за опашката” – сп. „София” 1991 г., № 4, с. 18-20

Стоянова, Светла – „Джазовият оркестър БРТ. Репертоар и изпълнителско изкуство” – сп. „Българска музика”, 1967 г., кн. 6, с. 71 [26](#)

Стоянова, Светла, 1967, „Джаз Фокус 65”, София; сп. „Българска музика” бр. 7/1967.

Стоянова, Светла, 1968, „Джаз Фокус 65”, София; сп. „Българска музика” бр. 2/1968.

Стоянова, Светла – „Жанрови особености на съвременната българска естрадна песен” – в-к „Вечерни новини”, бр. 5724, 20 февруари 1970 г.

Стоянова, Светла – „Изчезващ жанр (българска, забавна инструментална музика)” – сп. „Българска музика” 1976 г., № 5, с. 29-30 [27](#)

Стоянова, Светла – „Джазът е жив. Къде е джазът? Първи преглед на българските джазови оркестри” – „Народна култура”, № 52, 23.12.77 г. с. 5

Стоянова, Светла – „Един тъй кратък маратон. Седма джаз среща София’ 84” – „Народна култура” № 49, от 7 декември 1984 г., с. 1, 5 [28](#)

Танев, Борис – „Отново за естрадата” – „Народна култура”, бр. 25, 23 юни 1962 г.

Тошев, Юлий – „Да не ни плашат живите ритми” – „Народна култура” бр. 33, 15 август 1964 г.

Тревога за грамофонните плочи – „Народна култура”, бр. 1, 7 януари 1961 г.

Хаджитанев, Богомил – „Естрада или доходен занаят” – в-к „Труд” бр. 133, 10.06.1969 г.

Христов, Д. – „Някои проблеми на естрадната самодейност” – в-к „Работническо дело”, бр. 171, 19 юни 1960 г.

Интернет източници:

www.bnr.bg
www.bgestrada.com
www.ubc-bg.com
www.musicautor.com
bg.wikipedia.org
www.bg-rock-archives.com
www.youtube.com
www.vbox7.com
и др.

Статии и публикации в български печатни медии

12. Списък на издадени CD и художественотворчески изяви на проф. д-р Мария Ганева

Мои композиции са издадени в следните CD:

1. 2007 г. – м. септември излиза CD на Румяна Коцева „Мистично”. Издадена е моята композиция „Непознат”, ст. П. Анастасов - ремикс.
2. Композициите ми “Обещай ми светло минало”, “От сняг помилвана душа”, “След време” и “Без следа” са издадени от „БГ Къмпани” в CD на Венета Рангелова “The best” – 2009 г.
3. „Песента на шурците” в изп. на Роксана Белева и „Обещай ми светло минало” в изп. на Венета Рангелова са издадени от „БГ Къмпани” в CD “Златните хитове на 80-те” през 2009 г.
4. 2011г. Кристина Димитрова издава CD “Супер хит”. Включени са моите песни “Добре ми е така”, “Вчера, днес и утре”, “Урок”, “Рицар без броня”, “Без билет”, “Липсваш ми” по текстове на Иван Тенев.
5. 2012 г. излиза “The best” vol. 1 – CD на Кристина Димитрова и Орлин Горанов. В него са включени песните ми “След теб любов” и “Не е късно” по т. Иван Тенев.
6. 2012 г. излиза CD „Черно и бяло” – 20 златни български хита по текстове на Иван Тенев, издадено от „БГ Къмпани”. Включени са моите композиции „Ще те повикам” в изп. на Георги Христов, „Дори и насън” в изп. на Маргарита Хранова, „Кръг” в изп. на Веселин Маринов, „Добре ми е така” в изп. на Кристина Димитрова.
7. 2015 г. излиза CD с текстове на Живко Колев. В него е издадена композицията ми „Между днес и вчера” в изп. на Роксана Белева.

Приложената художественотворческа дейност на автора на дисертацията съдържа 32 събития - избрани концерти и промоции, в които са включени нейни композиции, интервюта, във връзка с творчество ѝ, проекти за научна художественотворческа дейност на НМА.